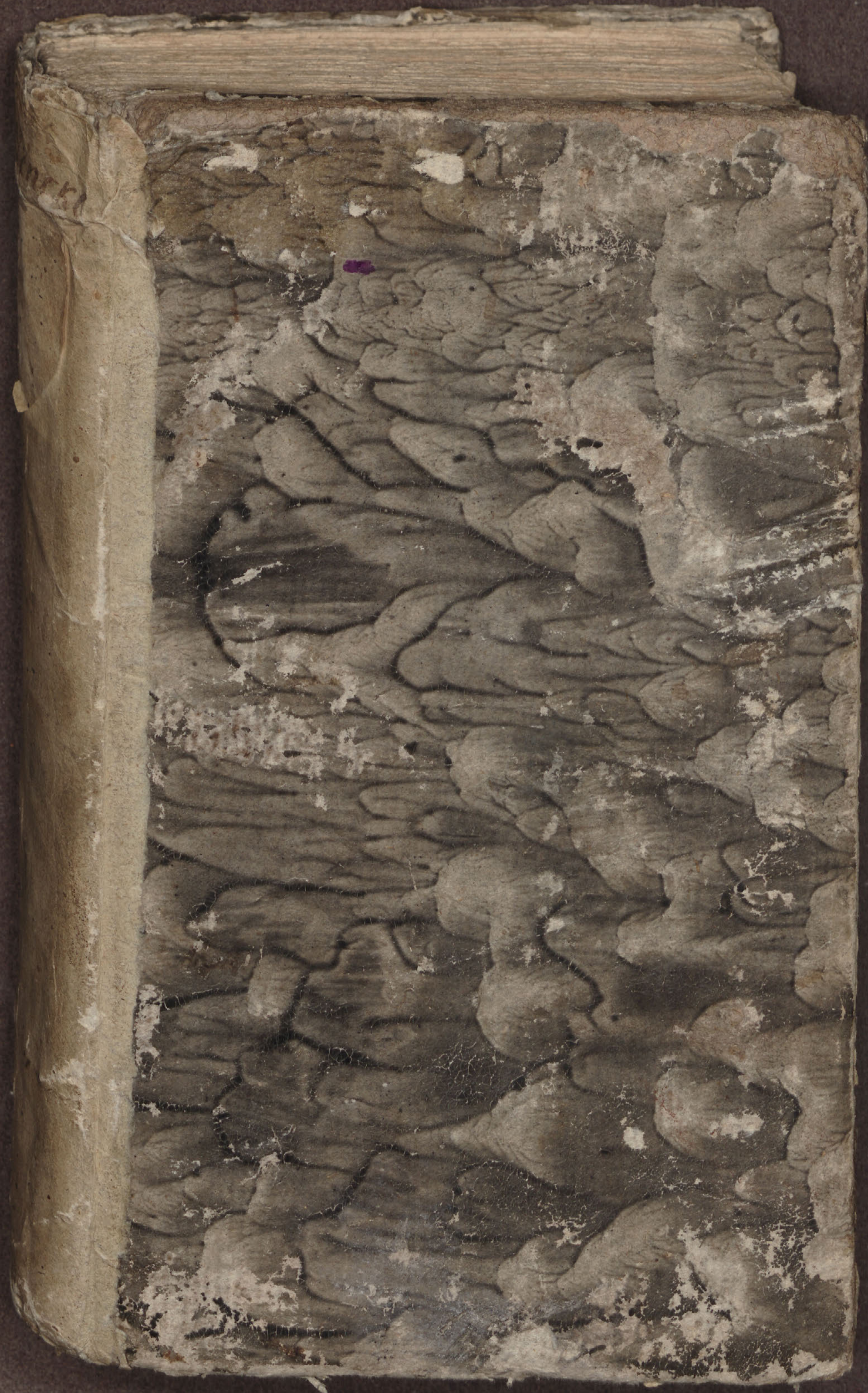

Const. mihi α l grs. ex libris quae
officina Heudeckeana venduntur.

GODOFREDI LVDOVICI MENCKEN

IVRISCONSVLTI ET ANTECESSORIS
ACADEMIAE IVLIAE CAROLINAE
DVM VIVERET PRIMARII

INTRODVCTIO IN DOCTRINAM DE ACTIONIBVS FORENSIBVS

AD VSVS
PRAELECTIONVM ACADEMICARVM
EDITA
A
GEORGIO SAMVELE MADIHN
IVRISCONSVLTO ET ANTECESSORE
REGIAE FRIDERICIANAE.

HALAE AD SALAM
SVMTIBVS IOANNIS CHRISTIANI HENDEL.
MDCCLXIX.

CANDIDO LECTORI
GEORGIVS SAMVEL MADIHN.

Tibi, *humanissime Lector*, iam exhibeo tuoque committendum duco aequo examini satisque culto, libellum, quem illustris Vir, dum viueret, GODOFREDVS LVDOVICVS MENCKENIVS *de actionibus*, rite et acute in foris Germaniae tractandis, composuerat, lectionum recitandarum causa, quas frequenti auditorum concursu, vberrimoque eorum fructu, singulis fere semestribus habuerat ad eas ipsas,

quas libellus comprehendit, poſitiones, *primum* in Vniuerſitate Lipſienſi et *deinceps* in Iulia Carolina. Facinoris mei vero duplicem habeo cauſſam, quarum vna ſi ad excuſationem minus ſufficere videretur, alteram tamen eamque coniunctam certe ſuffecturam eſſe arbitror. Quum enim ſaepius, imo iterum iterumque, a me petitae eſſent acroaſes de actionibus forenſibus, vberiori tam Iuris doctrina, quam practica ſimul ad vnam quamque actionem ſcite prudenterque tractandam manuductione, euoluendis, libellum quidem diu multumque quaeſiui, quo duce in ipſis lectionibus vterer, et meis rationibus adcommodatum et auditorum vtilitatibus inſeruientem, quem tamen ex hoc librorum genere vix adprehendere et reperire mihi contigit. Quamuis enim eum in finem ad b. BOEHMERI, quam de actionibus dedit, commentationem ante aliquot annos haberem acroaſes, hunc librum, ſatis docte

licet

licet conſcriptum ſuaque idcirco laude neutiquam deſtituendum, minus tamen ad lectionum vſus aptum politumque eſſe ipſe expertus ſum, idque abunde certeque intellexiſſe mihi videor, tractationem anxie et operoſe conquiſitam conſutamque et non paucis digreſſionibus notulisque repletam academicae doctrinae proponendae informandaeque iuuenum animis parum eſſe profuturam, adeo vt tam diu ab hoc praelectionum iuridicarum genere animum penitus abſtrahere decernerem, vſque dum aut alius libellus ad eam rem dextere agendam magis compoſitus prodiret, aut forſan, poſt alios labores profligatos, tantum mihi ipſi ſuperueniret otii, vt lectionum mearum vſui inſeruientem actionum ſynopſin delineare mihi liceret. Inter ea ante paucos et quidem eo ipſo tempore, quo CAROLVS FRIDERICVS PAELIKE V. C. *introductionem in doctrinam de actionibus forenſibus* Bützowii et Wismariae

riae 1768. edidit, codex manuſcriptus Menckeniani libelli ad me deferebatur, adiecta ſimul plagii litterarii a conſultiſſimo Paelikio commiſſi accuſatione. Vtrumque opuſculum curate diligenterque contuli, hocque peracto, nullum plane mihi dubium remanſit, pleraque ex Menckeniana introductione Cl. Paelike exſcripſiſſe atque, inuita ſaepius Minerua, in praetenſam ſuam introductionem tranſtuliſſe. Id certe miror, qui fieri potuerit, vt ex praeceptoris ſui, non ita pridem fato ſuo functi, delineatione, quae tot Menckenii auditorum manibus verſabatur, totum libelli ordinem, vniuerſam tractationis methodique rationem, omnes prope definitiones et diuiſiones Menckenii, non ſuis, verbis, totamque fere ſingulorum capitum ſeriem tam imprudenter in librum ſuum transſcripſerit, ipſius huius Menckeniani opuſculi nulla plane facta mentione, licet alia eiuſdem Menckenii opuſcula paſſim in libro ſuo laudauerit.

rit. Quaedam profecto Cl. Paelikius adiecit, fateor, quae a b. Menckenio non proficiscuntur, maxime in parte generali. Ita vero haec comparata sunt vt ad actionum forensium compendiariam tractationem nihil plane spectent, in libris potius Institutionum Iuris Romani Digestorumque necessarie tantum vtiliterque discutienda, quaeque igitur Menckenius, fines sibi propositos non temere transgressurus, recte iureque suo praetermiserat. Verum plura de ea re praefari nihil adtinet, dum monenda haec tantum viderentur ipsius libelli caussa, quem publici iuris facio, ipsiusque celebratissimi auctoris, cui merito tribuendum vindicandumque erat, quod suum est, quique etiam si splendorem gloriamque Menckeniani nominis, tot politioris doctrinae documentis abunde iam quaesiti, augere non possit, dignus tamen profecto semper erit, quin etiam post fata summi Viri ad recitandas lectiones adhibeatur.

Ex his intelliges, *Lector candide*, me non alio consilio accessisse ad editionem Menckeniani libelli, quam vt ad eius filum lectiones de actionibus forensibus haberem, eiusque auctori opusculum suum postliminii quasi iure vindicarem restitueremque. Huius vero ipsius indolem ad fines, quos auctor in eo elaborando sibi proposuit, satis esse adcommodatam ego quidem nullus dubito multosque alios ex eius lectione fructuque in eandem sententiam arbitraturos esse non vanus augur auguror. Ordine vere naturali totam libelli compagem contexuit Menckenius, singula in sua, quaeuis capita tam acute partitus est, vt nihil fere eorum praetermiserit, quae ad perspicuitatem doctrinae, ad ambitum cuiuscunque actionis et ad fori vsum vel vmquam pertinere ei visa sunt. In primis vero, quae et in hoc librorum genere summa rerum est, omnes ingenii sui tam egregie subacti

ner-

neruos intendit, vimque acuminis ſingularem, qua inter multos ſane Germaniae Iuris conſultos eminuit et iudicandi facultatem facilitatemque, ex coniuncto rerum vſu continuo cum elegantiori Iuris ſcientia, qua mirifice ſemper delectabatur, enatam, egregie exercuit in fundamentis cuiuscunque actionis perſpicue eruendis ac ſecernendis, in probationibus earum iudicialibus definiendis ſuſcipiendisque et denique in recitandis exceptionibus, quibus labefactandae ſint ſingulae actiones. In his omnibus, ſi recte mihi videor, Menckenius iis, qui ante eum ſcripſerunt, palmam luculenter extorſit. A breuitate vero poſitionum nec vllum periculum, nec iuſtae querelae locus. Non enim commentarium ad actiones forenſes conſummatum numerisque ſuis abſolutum, ſed compendioſae ſaltem tractationis libellum conſtruere voluit. Si qua ſane huic opuſculo ineſſe videatur imperfectio, eam ſane et quidem haud exi-

)(5 guam

guam esse censeo iureque meo simul lugeo, illustrem auctorem morte multem praematura praeuentum fuisse, antequam hunc libellum ipse ederet, qui tum certe multum locupletior fuisset proditurus. Mearum vero partium erat, Menckenii opusculum, prout iacebat absque vlla mutatione et additione, typographo dare, praeterquam quod adiiciendam esse putauerim diatribem eruditissimam ab eodem laudatissimo auctore profectam *de qualitate possessionis in processu possessorio summariissimo*, cum ad illustrandam Menckenii doctrinam de actionibus possessoriis in ipso libello inter ceteras curate et quantum scio, magis distincte ac vulgo fieri moris est, propositam multum facere posit. Ita vale *humanissime Lector*, faue, fruereque Menckeniano hoc opusculo. Scrib. Halae Saxonum ipsis idibus Martii MDCCLXIX.

CON-

CONSPECTVS LIBELLI.

I. Commentatio generalis.

II. Commentatio specialis.

3. *de*

A. *de*

4. *de*

1. *de*

D. DE

COM-

COMMENTATIO GENERALIS

DE

ACTIONIBVS. vid Bochorius et Eckard.

§. I.

In hac nouem capita considerantur. Ordo tractat.

1) *definitio,*

2) *diuisiones,*

3) *de actore et reo,*

4) *finis actionum,*

5) *forum competens,*

6) *modus proponendi actiones,*

7) *cumulatio actionum,*

8) *mutatio et emendatio libelli,*

9) *generalia de exceptionibus.*

Woltairs observat. ad # iur obs. 15.

§. 2.

1) Actionis def. Actio est *remedium iuris in iudicio persequendi, quod sibi debetur.*

§. 3.

2) de action. diuision. §. 3-9. Varias diuisiones actionum vid. in LVD. MENCKENII *Tract. synopt. Instit. Iust.* in Tit. *de actionibus.* Diuiduntur autem

1. *a caussa efficiente,*
2. *ab obiecti qualitate,*
3. *obiecti quantitate,*
4. *a forma accidentali,*
5. *a fine,*
6. *ab effectu.*

§. 4.

A causa efficiente sunt

1. *reales*, quae ex iure in re,
2. *personales*, quae ex iure ad rem,
3. *mixtae*, quae ex vtroque iure descendunt.
4. *in rem scriptae*, quae licet personales sint, contra tertium tamen possessorem ex speciali legis dispositione dantur.
5. *praeiudiciales*, quae ex iure personarum oriuntur.
6. α) *ciuiles*, ex iure ciuili stricte sic dicto,
   β) *praetoriae*, ex praetorum (quorum nomine etiam hoc loco *aediles* comprehenduntur) edictis dimanantes.

Schwenderdörfer de actionibus

Haec diuisio etiam priorum actionum speciebus accommodanda est.

§. 5.

§. 5.

Ab obiecti qualitate sunt

1. *rei persecutoriae*, quibus id, quod nobis debetur, sine intentione reum coercendi persequimur.
2. *poenales*, quae ad reum puniendum, poenamque reo adplicandam tendunt.
3. *mixtae*, quae partim rem, partim poenam persequuntur.

§. 6.

Ab obiecti quantitate actiones aut *in simplum* aut *amplius* sc. ad *duplum*, *triplum*, *quadruplum*, siue ab initio, siue ex post facto competentes, considerantur.

§. 7.

A forma accidentali actiones diuiduntur,

1. a. *in bonae fidei*, in quibus iudex actori praeter conuentionis normam, quod vel natura negotii, vel legum dispositione dimanat, adiudicare potest.
   b. *stricti iuris*, in quibus iudex in condemnando conuentionis normam excedere nequit.
   c. *arbitrarias*, in quibus iudex ea, quae neque conuentione, neque natura negotii, neque legis dispositione determinata sunt, definit ex circumstantiis, v. g. quoad interesse in actione *de eo, quod certo loco dari oportet.*
2. a. *in ordinarias*, quae ordinario processu,

b. *in summarias*, quae summario processu peraguntur.

§. 8.

A fine considerantur actiones, quibus intenditur, vel *quantitas*,† vel *res certa*,† vel *incerta*, v. g. interesse, condictio incerti.

§. 9.

Ab effectu aliae sunt actiones, quibus *solidum*, aliae, quibus *minus quam solidum* persequimur, v. g. actio de peculio in rem verso.

§. 10.

Personae iudicium constituentes sunt

1. vel *principales*, vt actor, reus et iudex.
2. vel *minus principales*, vt nuncii, aduocati, procuratores.

§. 11.

3) de actore et reo. §. 11-16. Actor est, *qui in iudicio aliquid ab altero petit*,† vocatur **Kläger**, et pro varietate processuum aliquando, **Impetrant**, **Implorant**, **Liquidant**, **Denunciant**.

Not. Actor est, qui actionem in iudicio instituit et aliquid ab altero petit.

§. 12.

Actores esse possunt, *qui legitimam personam standi in iudicio habent*. Quales sunt, qui neque natura impediuntur, neque lege prohibentur.

§. 13.

Si corpus mysticum, vt vniuersitas, agit, satis est exprimere die Gemeinde zu N. N. Aliud, si plures *litis consortes*, qui vniuersitatis iura non habent, agant, tunc etiam singulorum nomina exprimenda sunt.

§. 14.

Existente concursu, nomine creditorum hodie, vt plurimum, agit curator bonorum.

§. 15.

Reus est, *a quo in iudicio actor aliquid petit*, vocatur Beklagter, vel alio nomine, pro diuersitate processus et stilo fori.

§. 16.

Quicunque actor esse potest, ille quoque rei partibus fungitur.

§. 17.

Finis actionum vel est 4) finis action.

a. *principalis*, qui ex essentialibus ipsius negotii defluit, vel

b. *minus principalis*, qui ex naturalibus aut accidentalibus dimanat.

§. 18.

Actiones in iudicio instituuntur, et hoc iudicium vocatur forum. 5) de foro compet. act. §.18 63.

§. 19.

Agendum est in foro competente, quod dicitur *iudicium coram quo quis iure agere, et ad respondendum agi potest.*

§. 20.

Quando plura fora competunt, actori regulariter competit electio. Consultius autem est illud forum, in quo requisitorialibus non opus est, eligere, nisi vel suspicio iudicis, vel aliae circumstantiae aliud suadeant.

§. 21.

Fori competentia aestimatur,

a. *ex iurisdictione* ratione causae competentis.

b. *ex foro rei.* Actor enim forum rei sequitur. *L. 2. C. de iurisd. omn. iud.*

§. 22.

Forum rei est,

vel *commune*,

vel *priuilegiatum*.

Commune,

vel *ex propria persona*,

vel *ex aliena*.

Ex persona propria,

vel *generale*,

vel *speciale*.

§. 23.

Generale forum est, in quo omnes actiones, contra quasuis personas institui possunt, nisi vel causae, vel personae speciale priuilegium competat. Hoc reus sortitur in *foro domicilii.*

§. 24.

Forum domicilii est,
vel *commune*, quod Romae olim fuit, hodie vero nihil vsus praestat,
vel *proprium*, quod
vel *naturale*,
vel *accidentale* scil. *habitationis*.

§. 25.

Forum domicilii proprium naturale, siue *originis* competit in eo loco, vbi pater ciuis est. Quod licet iure ciuili necessarium fuerit, hodie tamen mutari potest, mutatio autem ab allegante probanda est.

§. 26.

Forum domicilii accidentale, siue *habitationis* est, vbi quis animo permanendi habitat. Duo itaque sunt requisita:

1. actualis habitatio
2. animus ibi permanendi.

§. 27.

Primum requisitum facile probatur. Ratione secundi autem diiudicatio desumitur,

1. *ex expressa declaratione*, si in loco habitans ius ciuitatis ibi impetrauerit,
2. *personae qualitate*, v. c. ex officio publico perpetuo, quo fungitur,
3. *ex aliis coniecturis*, v. c. si ibi artem exerceat, fortunas suas in locum contulerit et similibus.

§. 28.

In hoc foro omnes actiones, siue reales, personales, mixtae, in rem scriptae, praeiudiciales, ciuiles, poenales etc. institui possunt.

§. 29.

Forum speciale vocatur, in quo quaedam actiones tantum institui possunt. Est
1. *contractus,*
2. *rei sitae,*
3. *delicti,*
4. *connexitatis causarum.*

§. 30.

Forum contractus est,
vel 1) in loco ad adimplendum determinato, vel 2) si is non definitus, in loco, in quo contractus vtriusque consensu perfectus redditus est.

De aduenis vid. *L. 19. §. 2. ff. de iudic.*

§. 31.

In foro contractus actiones, ex contractu descendentes, et ad adimplendum contractum tendentes, tantum recte instituuntur. c. 1. §. *contrahentes de foro comp. in 6to.*

§. 32.

Actiones ad rescindendum contractum in hoc foro institui nequeunt, nisi ex causa ad rescissionem, in ipso contractu, vel pacto adiecto determinata, agatur. v. c. pacto addictionis in diem, vel commissorio.

§. 33.

§. 33.

Absentes in hoc foro non conueniuntur. *L. 19.* §. 11. *ff. de iud.* Non obstat *L. 34. eod.* Vsu hodierno satis est, si prima citatio praesenti fuerit insinuata.

§. 34.

Forum rei sitae est, vbi res, de qua agitur, s. mobilis s. immobilis, deprehenditur.

§. 35.

In hoc foro actiones reales, mixtae et in rem scriptae, institui possunt. *L. f. C. vbi in rem act.*

§. 36.

Forum delicti, quoad ciuiles actiones, est *locus delicti consummati*, sin vero criminaliter agatur, etiam *inchoati delicti* forum competens habetur. *L. 1. C. vbi de criminibus.*

§. 37.

Actiones, ex hoc delicto dimanantes, in hoc foro recte instituuntur, per *alleg. leg.*

§. 38.

Cum his foris specialibus, electiue concurrit forum domicilii, tamquam generale.

§. 39.

Forum *connexitatis causarum* vocatur, quando plures controuersiae cohaerentes coram eodem iudice, ad litium multiplicationem euitandam, peraguntur. vid. *Tit. ff. de quibus rebus ad eund. iud.*

§. 40.

Contingit hoc,

1. si vna actione res sub diuersis iurisdictionibus, eiusdem tamen territorii, sitae petantur, quo in casu, *coram iudice*, harum iurisdictionum *proxime superiore*, agi potest.

§. 41.

2. Si plures litis consortes, diuersae iurisdictionis, coram iudice proxime superiori eadem actione conueniantur. *L. 1. ff. alleg. tit.* et *L. 5. C. arbitr. tut.* Modo non captiose iungantur. Hinc *exceptio maliciosae* et *captiosae coniunctionis*.

§. 42.

3. Possessorium et petitorium coram eodem iudice pertractandum est.

§. 43.

4. Conuentio et reconuentio coram eodem foro peragitur. Iure ciuili quidem arbitrio reconuenientis relictum erat. *Auth. sed consequenter. C. de sentent. et interloc. Nov. 96. c. 2.* Iur. Can. necessitatis est. *c. 2. de iudicio cognit.*

§. 44.

5. Praeiudicialis et principalis actio pariter ad idem forum spectat.

§. 45.

Nec non 6. praeparatoria et principalis actio.

§. 46.

§. 46.

Forum commune ex persona aliena sortiuntur,
1. *heredes,*
2. *vxores.*

§. 47.

Heredes ex facto defuncti in foro defuncti recte conueniuntur. *L. 19. et 34. ff. de iudic.* Cum tamen hoc sit forum, quasi contractus, aditionis hereditatis, secundum vsum hodiernum minimum prima citatio praesenti insinuanda est. *L. 19. ff. de iudic.*

§. 48.

Vxor marito viuo, item mortuo, antequam ad secunda vota transeat, in foro mariti recte conuenitur. *L. 65. ff. de Iud. L. 22. §. 1. ff. de municipal.*

§. 49.

Forum priuilegiatum consideratur vel ratione
1. *causae*, vel
2. *personae.*

§. 50.

Causae priuilegiatae sunt,
1. *ecclesiasticae,*
2. *feudales,*
3. *forestales,*
4. *metallicae,*
5. *mercatoriae,*
6. *fiscales:*

§. 51.

§. 51.

Ad causas ecclesiasticas plerumque ex mente Iuris Canonici referunt:

a. *Sponsaliorum*,

b. *matrimoniales*, quando de iure agitur, item, de matrimonio contrahendo, continuando, dissoluendo. Non si de facto incidenter, *an matrimonium contractum sit?* quaestio oritur.

c. *Iuramentorum*, quod vero apud Protestantes secus.

d. *Res ecclesiasticas* concernentes.

e. *Delicta ecclesiastica* vt hereseos. Vid. BÖHMERI *Ius Eccl. Protest. Libr. II. Tit. II. §. 23. sqq.*

Nota. In terris Brunsuicensibus ratione causarum ecclesiasticarum respiciendum est ad Ordinationem ecclesiasticam renouatam ANT. VLRICI Ducis de Anno 1709. Illa vero ad consistoria refert

1. *clericorum examina, ordinationes et introductiones*,
2. *actiones personales contra clericos*,
3. *causas res ecclesiasticas concernentes*,
4. *matrimoniales*,
5. *excommunicationes*.

§. 52.

Hae causae pertractantur coram consistoriis. Quae tamen necessitatis non sunt. Conf. WEBER in *Tract. de Consistoriis.*

§. 53.

§. 53.

Causae feudales, vel coram Paribus curiae, si controuersia tangit Dominum et Vasallum, *2 Feud. 16.* vel si inter Vasallos lis est, et est regale feudum, coram Domino, *1 Feud. 18.* si non regale feudum, coram Domino et Paribus curiae *2 Feud. 15.* expediendae sunt. De feudis immediatis Iure Imperii vid. *Ord. Cameral. P. 2. Tit. 7.* Quoad mediata hat man entweder Lehns-Curien, oder wenn es bey Landes-Regierungen vorkömmt, werden pares Curiae darzu genommen.

§. 54.

Forestales causae, Jagd- und Forst-Sachen in Fürstlichen Gehölzen, regulariter in Camera pertractantur.

§. 55.

Metallicae pertractantur vor dem Berg-Amt, nisi aliud constitutum.

§. 56.

Mercatoriae in quibusdam locis ad Iudicium Mercatorium das Handels-Gericht adstringuntur, vid. *Ord. Merc. Lips. Tit. 2.* requiritur *autem* tunc

1. vt reus sit mercator,
2. causa mercatoria.

Alias ad ordinarium forum competens pertinet.

§. 57.

§. 57.

Fiſcales cauſae a procuratoribus fiſci deciduntur *L.* 5. *C. vbi cauſa fiſci.* In imperio, a Camera. *Ord. Cam. Part.* 2. *Tit.* 20. Quod ſi autem ſpeciale quid in prouinciis non conſtitutum, procuratores fiſci coram foro competente ordinario agunt.

§. 58.

Ratione perſonarum priuilegiatum forum eſt,

1. *clericorum,*
2. *academicorum,*
3. *principis conſiliariorum,*
4. *militum,*
5. *miſerabilium perſonarum.*

§. 59.

Clericorum priuilegiatum eſt in Conſiſtoriis, ſi

1. actione perſonali conueniantur,
2. rei partibus fungantur.

Alias non. *Quid de delictis clericorum?*

§. 60.

Academici, et vxores, et eorum liberi Iure Rom. eligere poterant academicum magiſtratum et Epiſcopum ciuitatis *Auth. habita. C. ne filius pro patre.* Hodie coram Magiſtratu academico, quando contra ipſos tamquam reos agitur actione perſonali, actio inſtitui debet.

An iurisdictio criminalis Academiae cohaereat? Negatur regulariter.

§. 61.

§. 61.

Milites actione personali conueniendi sunt coram iurisdictione militari, den Krieges-Gerichten.

§. 62.

Principum Consiliarii in Regimine Principis, quod ad actiones personales, si rei sint, pertinet, sortiuntur forum.

§. 63.

Miserabiles personae (quae declarantur *L. vn. C. quando Imp. inter pup. vel alias miserab. pers. cognosc.*) hoc habent priuilegium, vt statim in superiori instantia agere possint. Cessat vero

Zoller diss. ad l. un. Cod. quando impetrav.

1. si rei partibus fungantur,
2. si ex iure cesso agant.

§. 64.

His antepositis progredior ad *modum proponendi actiones* scil. *per libellum.* 6) de modo proponendi action. §. 64-82.

§. 65.

Libellus est *scriptura intentionem actoris declarans, facti speciem, fundamentum agendi et congruum petitum continens.*

§. 66.

Proponitur

vel ortenus in iudicio, et vocatur mündliches An- oder Vorbringen, atque in registraturam redigitur. 7) Idque in leuioribus caussis, vel moram non ferentibus

admitti

admitti solet. *Nov. 17. c. 3. Nov. 100. c. 1. et Clem. 2. de V. S.*
vel in scriptis iudici offertur.

§. 67.

Requisita iunctim continentur in his versiculis:

Quis, quid, | coram | quo, quo | iure petatur, et | a quo
Recte | compositus | quisque libellus habet.

§. 68.

Vt haec requisita penitius cognoscantur, consideranda libelli
a. *essentialia*,
b. *accidentialia*.

§. 69.

Essentialia
1. *in exordio*,
2. *propositione*,
3. *petito*, ponderanda veniunt.

§. 70.

Exordium continere debet nomen et cognomen
a. *actoris et rei*, auch was und wo sie sind? Vniuersitatis generale nomen, die Gemeinde zu N. sufficit. Plures litis consortes omnes exprimendi.
2. *iudicis*, vbi nomen officii plerumque sufficit, der Rath zu N. Stadt-Gerichte zu N.

§. 71.

§. 71.

Propositio continet

1. *facti speciem*
2. *causam petendi.*

§. 72.

Facti species est *curata relatio negotii, ex quo agitur.* In qua sequentia notes:

1. *Expendas et commemores omnes circumstantias, ad fundamentum agendi eliciendum necessarias.*
2. *Breuiter et perspicuis verbis enarres factum,*
3. *Obiectum litis sollicite designa,* exprimendo, pro varietate rerum, quae petuntur, rei pondus, numerum, mensuram, colorem, formam, sexum, materiam, situm, fines, et aliquando vicinos. *L. 6. ff. de R. V.*

§. 73.

Causa petendi, siue fundamentum agendi, est *ratio sufficiens, cur hic actor, ab hoc reo hanc rem petat.*

§. 74.

In actionibus realibus sufficit causa petendi generalis, scil. species iuris in re, ex qua actio dimanat. Consultius autem aliquando est, etiam causam specialem, nempe titulum et modum, exprimere.

§. 75.

In actionibus personalibus causa petendi generalis, nempe obligatio, non sufficit, sed

ſpecialis eſt determinanda, videlicet, ſpecies facti liciti, vel illiciti, ex qua actio deſcendit.

§. 76.

Petitum libelli ſit

1. *certum*, vt intelligatur, quid, quale, quantumque actor petat?
2. *naturae actionis congruum*; qualis enim finis actionis eſt, tale eſſe debet petitum.

§. 77.

Petitum generale regulariter non admittitur, niſi

1. in actionibus vniuerſalibus, *vt in her. petit.*
2. in generalibus actionibus, e. g. *in act. pro ſocio.*
3. ſi de damnis ac intereſſe agitur.
4. in criminalibus.

§. 78.

Alternatiua petita pariter locum non habent, niſi ipſa obligatio, vel lege, *L. 2. C. de reſcind. emt. ac vend.* vel conuentione ſit alternatiua.

§. 79.

Accidentalia conſiſtunt in clauſulis adiici ſolitis. Inter has eas vtiles reputo, quibus fructus, damna, vſurae, intereſſe petuntur. Reliquae plerumque futiles, quo etiam refero clauſulam ſalutarem, herbam betonicam dictam.

Nota.

Nota. Haec salutaris clausula sec. Ord. Cur. Prov. Guelph. Tit. 10. §. Und sollen die Advocaten omnino requiritur. Ad effectum, vt petitum ex officio secundum speciem facti mutari possit.

§. 80.

Libello addi solet supplicatio pro impetrando processu, quae est *scriptura, qua quis iudicem rogat, vt in causa controuersa ministerium suum praestet.*

§. 81.

In hac supplicatione, omissis aliis consuetis ineptis formulis, petitur

1. *vt terminum constituat,*
2. *citet reum sub clausula,* scil. *generi processus conueniente,*
3. *communicet cum reo libellum,*
4. *notificet actori terminum.*

§. 82.

Haec supplicatio vel separatim concipitur, vel ipso libello inseritur. Quo circa de vtroque modo libellos subiiciam.

Exempl. libelli

in Sachen

Johann Heinrich Maevii,

Bürger und Schneiders zu Harlem,

Klägers an einem

contra

Christian Martin Sempronium,

Bürger und Goldschmidts zu Helmstädt

Beklagten.

Rubriciter Kläger klaget kürzlich ꝛc.

vel ita

Kläger

Johann Heinrich Maevius,

contra

Christian Martin Sempronium,

Beklagten,

Klaget, (oder bringet klagend an,) welchergestalt Titius, so jüngsthin den 2. Mart. h. a. verstorben, ein Testament hinterlassen, worinnen er Klägern zu seinem Vniversal-Erben eingesetzet; wann aber Beklagter nach Absterben, sich als vermeintlicher Erbe ab intestato der Erbschaft angemaßet, und solche in Güte an Klägern abzutreten sich verweigert; als ist er zu klagen genöthiget worden, fordert dannenhero richtige Einlassung und Antwort, nach deren Erfolg er in Rechten zu erkennen bittet:

Daß Beklagter die libellirte Erbschaft vermittelst eines zu rechtbeständigen Inventarii, oder in dessen Ermangelung einer eidlichen Specification Klägern cum fructibus perceptis et percipiendis abzutreten, auch alle verursach-

ursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Desuper nobilissimum Iudicis officium implorando.

conc. Johann David Scaevola.

Exemplum Supplicationis.

Hochedelgeborne,
Veste und Hochgelahrte auch Hochweise,
Hochgeehrteste Herrn,

Auf beygehende Klage sub ⊙ bitte zuförderst einen legalen Termin anzuberaumen, Bekl. communicatis communicandis zur Einlassung und Antwort gebührend vorzuladen, mir aber die Tagefart zu notificiren, verharrend

Ew. Hochedelgebl. Herrl.

Loc. & dat. gehorsamster

concep. J. H. Maevius.

J. D. Scaevola vi mand. sub A.

Exemplum libelli, cui supplicatio inest.

Ew. Hochedelgbl. habe klagend zu hinterbringen, welchergestalt ich, Johan Friedrich Caio, Buchhändler allhier, Oster-Messe 1748. ein Darlehn von 200. Rthlr. in Louisd'or, gegen landübliche Verzinsung à 5 pro cent, geliehen, so derselbe Oster-Messe 1749. hinwieder zu bezahlen versprochen. Wann aber nach Ablauf dieser Zahlungs-Frist sich gleichwohl gedachter Caius

der schuldigen Zahlung verweigert; als werde gegenwärtige Klage wider denselben zu erheben genöthiget, und ergehet an Ew Hochedelgebl. rc. mein gehorsamstes Bitten, einen legalen Termin dieserhalb anzuberaumen, Beklagten zur Einlassung und Antwort hierauf vorzuladen, auch mir den angesetzten Termin zu notificiren. Nach erfolgter Einlassung und Antwort aber dahin zu erkennen:

Daß Beklagter die libellirten 200 Rthlr. an Louisd'or, nebst denen von Ostern 1748. aufgelaufenen Interessen so wohl als alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Der ich mich, geneigter Deferirung getröstend, verharre

loc. et dat. gehorsamer

conc. Joh. Christ. Blumbacher.

Sebast. Corrumpuntius vi mand. sub ☉
Notarius allhier.

In tergo titulus iudicis, ad quem dirigitur supplicatio, exprimitur.

§. 83.

7) de cumul. action. §. 83 91. Progredior ad *cumulationem actionum*, quae est, *quando plures actiones in eodem libello proponuntur*.

§. 84.

§. 84.

Haec eſt vel

1. *ſubiectiua,*
2. vel *obiectiua.*

§. 85.

Subiectiua eſt, *quando plures actores contra vnum reum*, vel *vnus actor contra plures reos*, vel *plures actores contra plures reos, actiones eodem libello inſtituunt.*

§. 86.

Haec cumulatio ſecundum omnia Iura prohibetur, niſi plures actores, vel rei ſint litis conſortes.

§. 87.

Litis conſortes vocantur, qui

1. *ſimul,*
2. *de eadem re,*
3. *ex eadem cauſa,*
4. *coram eodem iudice*, vel *agunt*, vel *conueniuntur.*

§. 88.

Obiectiua eſt, *quando actor contra eundem reum plures actiones eodem libello proponit.* De qua ſequentia conſideranda ſunt.

§. 89.

1) Si eiusdem generis ſint, ex eademque cauſa petendi dimanent actiones, omni modo licet, modo in eodem proceſſus genere verſentur.

§. 90.

2) Si diuersi sint generis, ex diuersis causis petendi oriundae, et ad diuersas res tendant, cumulatio Iure quidem Ciuili aegre, bene tamen Iure Canonico et praxi hodierna fertur. Cauendum vero, ne vel

1. *oriatur confusio*, vel
2. *diuersi processus cumulentur.*

§. 91.

3) Si vero ita diuersae actiones ad eandem rem tendant (quo in casu concursus actionum adest v. g. quoad actiones legatariis competentes,) tunc actiones ad diuersum finem tendentes (est enim concursus cumulatiuus) cumulari possunt: ad eundem finem vero pertinentes (cum concursus electiuus sit,) cumulari nequeunt. Conf. Iure Sax. *Ord. Proc. Rec. Tit. V.* §. 2.

Nota. Sec. *Ord. Cur. Prov. Guelperb. Tit. 10.* §. Ferner sollen die Advocaten et *Ord. Canc. n. 3.* nulla cumulatio licita est.

§. 92.

8) de mutat. libell. §. 92-99.

Sequitur tractatio *de mutatione et emendatione libelli.*

§. 93.

Mutatio dicitur, quando vel

1. *res petita*, vel
2. *causa petendi*, vel
3. *modus agendi* mutatur.

§. 94.

§. 94.

Haec mutatio Iure Ciuili ante litis contestationem indistincte permissa, post litis contestationem vero vsque ad sententiam non aliter, quam si

1. *iusta adsit causa,*
2. *a iudice approbata,*
3. *expensae litis restituantur.* §. 36, 37. *I. de Act. L.3, C. de Edendo. L.79, ff. de Iud.*

§. 95.

Iure Sax. communi licita est, vsque dum vel guaranda ab actore praestita, vel lis a reo pure contestata est. Land-Recht, *l. 1. art. 63. l. 2. art. 16. l. 3. art. 14,* cf. quoad Elect. Sax. Ius *Ord. Proc. Sax. Vet. T. 5.* §. *4.* et *Ord. Recogn. Tit. 5.* §. *9.*

§. 96.

Sed postea tamen et actori licet, refusis expensis, plane nouam actionem instituere.

§. 97.

Mutatione libelli facta semper expensae antefactae refundendae sunt ab actore.

§. 98.

Emendatio est, si haec capita, de quibus in mutatione dixi, salua manent, et tantum quaedam adduntur, vel detrahuntur, v. c. *error in pronomine corrigitur, summa petita minuitur.*

§. 99.

Emendatio vsque ad ſententiam definitiuam licita eſt, tam Iure Ciuili, Canonico, quam Saxonico. conf. *Ord. Proc. Sax. Rec. Tit, V. §. 9.* Quod ſi tamen noua deliberatione ob ſummae diminutionem opus ſit, expenſas termini actor praeſtare debet, et noua citatione opus eſt, alias non.

§. 100.

9) de exceptionibus, §. 100-121. Tandem vltimum caput tractationis generalis attingam de *exceptionibus*. Eſt *remedium iuris, quo reus contra actionem inſtitutam ſe defendit.*

§. 101.

De variis exceptionum ſpeciebus euolue *Tit. ff. de Except.* ibique compendia. ZANGERVM et OLDENDORPIVM *de exceptionibus*. In praeſenti tantum diuiſionem in dilatorias atque peremtorias detinebo.

Editio [illegible] bergiana [illegible] [illegible] 1792.

§. 102.

Dilatoriae exceptiones, verzügliche Schutzreden, ſunt, *quibus reus actionem et reſponſionem differre intendit.*

§. 103.

Vnum omnium dilatoriarum exceptionum eſt fundamentum, ſcil. *vt defectus detegatur, ob quem actor nondum ius ſuum perſequi et reus ad reſpondendum cogi poſſit.*

§. 104.

§. 104.

Hic defectus ex tribus argumentis desumitur,

1. *ex forma iudicii neglecta,*
2. *ex causae meritis,*
3. *ex persona rei.*

§. 105.

A neglectione formae processus desumuntur, *exceptio fori incompetentis, primae instantiae, litis pendentis, praeuentionis, suspecti iudicis, inhabilitatis, loci non tuti, termini angusti, incidentis in diem feriatum, deficientis legitimationis, et similes.*

§. 106.

A causae meritis deriuantur, *exceptio inepti et obscuri libelli, pacti de non petendo intra certum tempus, excussionis, cedendarum actionum, nondum demonstrati dominii,* (vt in actione confessoria et negatoria) *spolii* et reliquae.

§. 107.

A persona rei aduenіunt, exceptio *impetrati indulti moratorii, cessionis bonorum, competentiae, iusti impedimenti,* et aliae eius generis.

§. 108.

Exceptiones dilatoriae regulariter omnes ante litis contestationem sunt opponendae. *Rec. Imp. de Ao. 1654. §. 37. 38.* nisi vel

1. *po-*

1. *postea demum emergant*, vel
2. *reus ante earum notitiam non habuerit*, vel
3. *sint anomalae*, scil. quae in omni parte iudicii adhuc opponi possunt, ne iudicium elusorium fiat. v. c. legitimationis.

§. 109.

Summariter statim sunt demonstrandae, alias non attenduntur, eae tamen quae causae merita respiciunt, etiam in reprobatione demum deduci possunt.

§. 110.

Pleraeque exceptiones dilatoriae negatiuam continentes, probatione haud indigent, vt nec illae, quae ex actis iam patent. De Except. Dilat. confer. RIVINI *Specimen Except. Forens. Dilat.* quem tractatum commendo.

§. 111.

Peremtoriae exceptiones, zerstörliche Schutzreden, sunt, *quibus reus actionem*, vel *in totum*, vel *pro parte elidere intendit.*

§. 112.

Omnes peremtoriae exceptiones, quarum tamen largissimum numerum deprehendimus, ad tria fuudamenta reduci possunt,

1. *quod obligatio, aut ius constitutum negetur,*

2. quod

2. *quod concessa licet obligationis aut alius iuris constitutione, excipiens asserat iam satisfactum esse.*

3. *quod citra satisfactionem asseratur, actorem iure suo excidisse.*

§. 113.

Ex 1. exceptio defluit *doli*, *metus*, *erroris*, *simulationis*, *non numeratae pecuniae*, *non adimpletae conditionis*, *SCti Velleiani*, *Macedoniani*, *minorennitatis*, *vsurariae prauitatis*, et reliquae.

§. 114.

Ex 2. *solutionis*, *dationis in solutum*, *compensationis*, *traditionis*, *depositionis iudicialis*, *nouationis*, *delegationis &c.*

§. 115.

Ex 3. *praescriptionis*, *confusionis*, *interitus casualis*, *remissionis*, *mutui dissensus*, *transactionis*, *rei iudicatae*, *iurisiurandi*, *restitutionis in integrum &c.*

§. 116.

Duplicis autem generis exceptiones peremtoriae sunt,

vel *liquidae in continenti*, siue *litis ingressum impedientes*, quando vel ex actis, vel documentis guarentigionatis, vel aduersae partis confessione iudiciali statim probantur,

vel *altioris indaginis*, s. *peremtoriae in specie sic dictae*, quae ita liquido statim non apparent, sed per testes deinde, aut iuramentum &c. probantur.

§. 117.

Exceptiones peremtoriae in continenti liquidae ante litis contestationem, vel etiam post litis contestationem opponi possunt. Cautelae nomine suadeo, vt, etiamsi ante litis contestationem opponantur, tamen inter peremtorias in specie sic dictas, repetantur.

§. 118.

Peremtoriae in specie sic dictae Iure Imperii omnes post litis cont. in primo termino opponendae sunt, sub poena praeclusionis. *Rec. Imp. de Ao. 1654. §. 57.*

§. 119.

Admittuntur tamen etiam post primum terminum, vel

1. *si postea demum emergant, vel*
2. *si postea primum ad rei notitiam peruenerint*, et hoc reus in subsidium per iuramentum probet. *Cap. 2. X. de Probat.*

§. 120.

Ratione probationis exceptionum peremtoriarum, ita sentiendum:

1. pe-

1. *peremtoriae, quae tamquam litis ingressum impedientes opponuntur, statim liquidae reddi debent.*
2. *peremtoriae in specie sic dictae,* vel
   a. si affirmatiua sit litis contestatio, *in probatione*, vel
   b. si negatiua, vel mixta, *in reprobatione deducuntur.*

§. 121.

In causis tamen summario processu pertractandis, statim earum demonstratio adiici potest. et in processu ordinario

COM-

COMMENTATIO SPECIALIS

DE

ACTIONIBVS FORENSIBVS.

§. 1.

In hac speciali pertractatione, omissis actionibus ex delictis, aliisque non frequentibus, actiones,

1. reales,
2. personales,
3. mixtas,
4. in rem scriptas,
5. praeiudiciales expositurus sum.

§. 2.

Singularum actionum tractatio his capitibus innititur,

1. *qualis sit actio?*
2. *cui detur?*
3. *aduersus quem?*
4. *ad quid tendat?*
5. *quae fundamenta sint?* et *quid?* ac *quo modo probandum?*
6. *competentia iudicis,*
7. *quamdiu duret?*
8. *an ad heredes transeat?*
9. *quae exceptiones opponi queant.* Tandem
10. *forma libelli additur.*

SECTIO

SECTIO I.

DE ACTIONIBVS REALIBVS.

CAP. I.

DE ACTIONE REALI IN GENERE.

§. 1.

Omnes actiones reales vno nomine vocantur *vindicationes*, vti personales dicuntur *condictiones* *§. 15. Inst. de action.* Causam denominationis vid. in OTTONIS *Comment. ad Inst. ad d. §.*

§. 2.

Quod si itaque verbum vindicationis in LL. romanis occurrat, explicandum hoc est ex substrata materia, qua intelligitur, quae actio realis eo nomine veniat. Sic in *L. 16. §. 3. ff. de pignor. et hypoth.* vindicatio pignoris, de *actione hypothecaria* dicitur.
In *L. 3. pr. eod.* vindicare hereditatem, *hereditatis petitionem* significat.
In *L. vn. ff. de remiss.* vindicare seruitutem de *actione confessoria* sumitur.

§. 3.

Actiones reales dantur illi, *cui ius in re est constitutum.*

§. 4.

Hinc in omnibus actionibus realibus curate exprimatur:

C   1. cui

1. *cui ius in re sit constitutum*, an *rei* vel *personae*,
2. *res accurate designetur, in qua ius in re constitutum.*

§. 5.

Actiones reales dantur contra tertium quemuis possessorem. *L. 25. ff. de obl. et act. §. 1. Inst. de act.*

§. 6.

Finis actionum realium tendit *ad ius in re declarandum, reliquaque, quae ex natura huius iuris dimanant.*

§. 7.

Duo omnis actionis realis in genere consideranda sunt fundamenta:
1. ratione actoris, *ius in re constitutum*,
2. ratione rei, *possessio.*

§. 8.

In priori agendi fundamento actor potissimum titulum et modum probare debet, nisi vel lege, aut consuetudine notoria hoc ius in re sit constitutum.

§. 9.

Possessionem probaturus, vel *naturalem possessionem*, vel *actum, possessionem*, aut veram aut fictam *commonstrantem, probare debet.*

§. 10.

Actio realis, vel in foro domicilii, vel rei sitae instituitur.

§. 11.

Perpetuae sunt actiones reales, nisi res ipsa forsan, circa quam ius in re competit, breuiori tempore vsucapta, vel iuri praescriptum sit.

§. 12.

Transeunt ad heredes actoris, ad heredes rei non, nisi quatenus possident.

§. 13.

Ordinem sequar in actionibus realibus explanandis specierum iuris in re. Inde sequenti ratione progrediar,

I. *Ex vero Dominio*,
rei vindicationem,
Ex ficto Dominio,
Publicianam,
rescissoriam,
Paullianam,

II. EX IVRE SERVITVTIS,
a) *actionem confessoriam*, cui opponitur *actio negatoria*,
atque seruitutibus aliquando deseruientem
b) *noui operis nunciationem*,

III. EX IVRE HEREDITARIO,

1. *hereditatis petitionem*, siue totius hereditatis, siue partis hereditariae,
2. *familiae erciscundae actionem*,
3. *querelam nullitatis*,
4. *querelam inofficiosi testamenti*,
5. *remedium L. f. C. de Edict. Div. Hadr. tollendo.*

IV. EX IVRE PIGNORIS,

actionem in factum ex interdicto Saluiano,

actionem hypothecariam.

V. EX IVRE POSSESSIONIS,

actiones in factum ex interdictis atque

actiones potissimum *in possessorio, summariissimo* et *ordinario*

peruestigaturus.

SECT. I. CAP. II.

DE ACTIONIBVS REALIBVS IN SPECIE

l. ex dominio.

MEMBRVM I.

DE REI VINDICATIONE.

§. 1.

Rei vindicatio est actio ciuilis realis, quae datur domino rei corporalis et singularis, aduersus quemcunque eius possessorem, ad rem cum omni causa restituendam. R. V. indoles §. 1—3.

§. 2.

Directa haec actio domino pleno, *vtilis* etiam minus plenis vtilibus dominis datur.

§. 3.

Competit aduersus quemuis possessorem, vel verum, vel fictum. Fictus, ex dolosa vel assertione vel desertione possessionis, est iudicandus.

§. 4.

Principalis finis est, *vt res cum omni causa, siue accessionibus restituantur,* R. V. Finis. §. 4. 5.

minus principalis,

a. *ad fructus restituendos.*

Bonae fidei possessor ante litis contestationem exstantes tantum, non consumtos, hodie tamen etiam illos, quatenus locupletior factus; post litis contestationem, etiam percipiendos,

 Male

Malae fidei possessor omnes, exstantes, consumtos, perceptos et percipiendos restituit,

b. *ad damna resarcienda.*

Bonae fidei possessor ante litis contestationem, damna licet culpa data, haud praestat. Post litis contestationem culpam praestat, non casum fortuitum.

Malae fidei possessor, tam culpa quam casu data damna, reparare tenetur.

§. 5.

Fictus possessor in aestimationem rei condemnandus est; quod non vbique obtinet.

§. 6.

Fundament. R. V. §. 6-12.

Fundamenta sunt:

1. ratione actoris *dominium constitutum,*
2. ratione rei *possessio.*

§. 7.

Dominium probaturus tam titulum, quam modum acquirendi dominii, probare tenetur.

§. 8.

Distinguendi autem sunt casus acquisitionis dominii. Igitur si expressa voluntate actu inter viuos sit constitutum,

1. *auctoris titulus* ac *modus,*
2. *ipsius actoris titulus* ac *modus,*

in probationem venit. Et iure quidem *Saxonico* et *Brunsuicensi* in immobilibus ad modum acquirendi, iudicialis traditio requiritur.

§. 9.

§. 9.

Si expreſſa voluntate, actu autem mortis cauſa conſtitutum dicit actor, tunc
1. *titulum ac modum teſtatoris,*
2. *vltimam voluntatem,* qua ipſi legatum, fideicommiſſum particulare, mortisue cauſa aliquid relictum eſt, probabit, non vero modum, cum traditio lege ſuppleatur.

§. 10.

Si tacita voluntate per praeſcriptionem comparatum dominium, ex requiſitis praeſcriptionis probandum erit, atque igitur,
1. *titulus,*
2. *traditio,*
3. *tempus legitimum,*
in probationem veniunt, reliqua requiſita praeſumuntur, neque hoc in caſu Iur. Sax. iudicialis traditio eſt neceſſaria. *Dec. El. Nov. 1. de Ao. 1746.*

§. 11.

Poſſeſſione negata, pariter actori probatio incumbit, atque vel *corporalis poſſeſſio,* vel *actus, poſſeſſionis exercitium demonſtrantes,* probari debent.

§. 12.

Reus per mendacium poſſeſſionem negans, et de eo conuictus, ſtatim poſſeſſione priuatur. *L. f. ff. de R. V. Ord. P. Sax. Rec. ad Tit. 16. §. 3.*

§. 13.

De compet. foro. Quod competentiam fori, durationem et transitionem ad heredes attinet, generalia de actionibus realibus, supra commemorata, applicentur.

§. 14.

Poena vero inficiationis propter negatam a defuncto possessionem, contra heredes locum non invenit; cum poena delinquentium personas non egrediatur.

§. 15.

Except. R. V. oppon. Exceptiones sequentes opponi poterunt:

1. *deficientis auctoris dominii,*
2. *deficientis iusti tituli,*
3. *deficientis traditionis iudicialis*, Iure Saxon. et Brunsuic. in immobilibus,
4. *praescriptionis interruptae,*
5. *rei iudicatae,*
6. *dominii reo competentis,*
7. *rei venditae et traditae,*
8. *rei iam vsucaptae,*
9. *doli mali generalis,*
10. *fructuum vsucaptorum, consumtorum.*

Forma

Forma Libelli.

Klaget kürzlich, welchergestalt Beklagter einen goldenen Becher, auf dessen einer Seite Klägers Familien-Wapen, so einen wilden Mann zum Sinnbilde hat, nebst der Jahrzahl 1736. und auf der andern Seite ein Bergwerk von erhabener Arbeit vorgebildet ist, mit der Ueberschrift: Glückauf Steiger! welcher Klägern eigenthümlich zustehet, besitzet, und solchen an Klägern zu extradiren sich verweigert. Dahero Kläger zu klagen genöthiget worden, fordert Einlassung und Antwort, (auch Exhibition des Bechers, so Beklagter besitzet,) und bittet nach deren Erfolg zu erkennen:

Daß Beklagter den libellirten Becher Klägern auszuantworten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu verstatten schuldig.

SECT. I. CAP. II.

MEMBR. II.

DE ACTIONE PVBLICIANA.

§. 1.

Action. Public. indoles. §. 1-4.

PVBLICIANA ACTIO est *praetoria realis, quae datur illi, qui rem non vitiosam, a non domino, bona fide et iusto titulo accepit, eamque casu amisit, aduersus infirmiori iure possidentem, ad rem nondum vsucaptam tamquam vsucaptam restituendam.*

§. 2.

DIRECTA datur *ei, qui in vsucapiendi constitutus fuit conditione*, vt si rem legitimo adhuc tempore possedisset, vere vsucapere potuisset.

VTILI actione etiam ipsi domini experiuntur, tamquam fictos dominos se tantum gerentes.

§. 3.

Competit *contra infirmiori iure possidentem*, qui scil. nullo iusto titulo possidet, et in mala fide est.

§. 4.

Ergo contra aeque firmo iure possidentem non datur, multo minus contra ipsum dominum, nisi in casu *L. 4. §. 32. ff. de doli mali exc.*

§. 5.

§. 5.

Finis huius actionis idem est, qui in rei vindicatione.

§. 6.

Duo huius actionis sunt fundamenta: de fundam. A. P. §. 6-8.

1. ratione actoris, *fictum dominium, ex ficta vsucapione oriens,*
2. ratione rei, *possessio infirmiori iure.*

§. 7.

Primum requisitum probaturus, probabit

1. iustum titulum,
2. traditionem factam.

Bona fides, et res non vitiosa praesumuntur; legitimum tempus fingitur a Praetore.

§. 8.

Alterum requisitum probatur per possessoris malam fidem, et iniustum titulum.

§. 9.

Quod competentiam iudicis, durationem et transitionem ad heredes attinet, generalia de actionibus realibus adplicanda sunt. de compet. fori.

§. 10.

Sequentes exceptiones opponi possunt: Except.

1. *deficientis iusti tituli,*
2. *malae fidei,*
3. *rei vitiosae,*
4. *rei nondum traditae,*

5. *possessionis iustae,*
6. *dominii competentis,*
7. *renunciationis.*

Forma Libelli.

Kläger bringet klagend an, welchergestalt er von Caio ein Diamanten-Kreutz mit Rauten, worinnen 10 große und 20 kleine Rauten gefasset, vor 100. Rthlr. gekauft und tradirt bekommen, auch solches länger als ein halb Jahr besessen. Nachdem aber Klägern solches abhanden kommen, und Beklagter solches besitzet, auch ohnerachtet er weder iustum titulum noch sonst einiges Recht daran hat, es Beklagter in Güte heraus zu geben sich verweigert: als ist Kläger zu klagen genöthiget worden, fordert rc.

Daß Beklagter das libellirte Diamanten-Kreutz Klägern auszuantworten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. I. CAP. II.

MEMBR. III.

DE ACTIONE RESCISSORIA.

§. 1.

RESCISSORIA ACTIO est realis praetoria, *quae datur laeso, ob absentiam aduersarii, quamuis, suam vero laudabilem, aut necessariam, indifferentem, aliamue iustam causam, aduersus quemuis possessorem, ad rem vsucaptam tamquam non vsucaptam restituendam.* de indole A. R. §. 1-17.

§. 2.

Hac actione illis tantum opus est, *qui ob impedimenta facti laesi sunt per praescriptionem;* nam in impedimentis iuris hoc auxilium non datur, cum illis nec iure ciuili currat praescriptio.

§. 3.

Haec actio aliquando personalis est, et huc non pertinet, si scilicet ob absentiam iuri personali tantum praescriptum sit.

§. 4.

Datur laeso

1. *ob absentiam,*
2. *ob aliam iustam causam.*

§. 5.

Laesus ille dicitur, *qui* vel, *quod habuit, amisit,* vel, *quod adquirere potuisset, omisit.*

§. 6.

§. 6.

Primo de abſentia eſt agendum. Intelligitur autem extraordinaria, non ordinaria abſentia. Tres ſunt caſus in reſtitutione ob abſentiam:

1. *ſi praeſens contra abſentem,*
2. *ſi abſens contra praeſentem,*
3. *ſi abſens contra abſentem reſtitutionem petat.*

§. 7.

Si praeſens contra abſentem reſtitutionem petat, eadem datur, qualiscumque ſit abſentia, modo abſens non reliquerit procuratorem; hoc enim caſu, culpa ei, cuius res vſucapitur, poſſet imputari, quod contra procuratorem non egerit.

§. 8.

Iure Codicis aliud remedium in *L. 2. C. de annal. except.* eſt introductum, *quo currens adhuc praeſcriptio, proteſtatione apud competentem iudicem interpoſita, interrumpitur.*

§. 9.

Proteſtatio haec ſequenti forma excipi poteſt.

P. P.

Ew. Hochwohlgbl. Excellenz, Hochwohlgebl. und Hochedelgebl. Herrn. werde vorzuſtellen genöthiget, welchergeſtalt ich von Sempronio gegen ein Pfand von einer gol-

goldenen Repetir-Uhr mit 12 Rauten besetzet, 100. Rthlr erborget; Nachdem aber gedachter Sempronius verstorben, und ich von desselben hinterlassenen Erben Gregorio bey Wiederbezahlung des erwehnten Darlehns an 100. Rthlr. sothanes Pfand wiedergefordert, habe erfahren müssen, daß derselbe die Uhr an Stichum, als Sächsischem Major, bey dem Graubinder Regiment, verkauffet. Wenn ich denn des Eigenthums mich an gedachter Uhr zu begeben nicht gemeinet, mir aber, in Ansehung, daß gedachter Herr Major Stichus in Campagne gegangen, und seiner Affairen halber nicht zulänglich Vollmacht hinterlassen, ich auch nicht wissen kann, wo er gegenwärtig sich aufhalte, die Verjährungs-Zeit zu befürchten ist; als will hierdurch nach Maßgebung des L. 2. C. de annal. except. wider Ablauf sothaner Praescription feyerlichst protestiren, und mir mein daran zustehendes Eigenthum et quaevis iura competentia per expressum vorbehalten; Es ergehet demnach an Ew. rc. mein gehorsamstes Bitten, gegenwärtige Protestation ad Protocollum zu nehmen, und mir darüber einen Recognition-Schein hochgeneigt ausstellen zu lassen, verharrend

Ew. rc.

Leipz. dat. & an. gehorsamster

c. Ioh. Ulpianus. Cuiacius.

§. 10.

§. 10.

In attestato iudicis exprimendum est,

1. *quis protestatus sit,*
2. *contra quem,*
3. *ex qua causa,*
4. *quando,*
5. *coram quo.*

Formula des Recognition-Scheins.

Nachdem Cuiacius allhier unter N. N. a. c. wider Herrn Stichum, Major bey dem Graubinder Regimente, ein Protestation-Schreiben, wegen einer ihm eigenthümlich zustehenden goldenen Uhr mit 12 Rauten besetzet, so gedachter Herr Stichus, welcher abwesend ist, besitzen soll, ad effectum interrumpendae praescriptionis, übergeben, und solches ad Protocollum gebracht worden; Als wird ihm hierüber gegenwärtiger Recognition-Schein ertheilet. Geben

d. & a. Ober-Hoff Richter und Beysitzer.

§. 11.

Hoc remedium tamen *L. 2. C. de annal. except.* restitutionem praetoriam ex capite absentiae non sustulit; sed est potius in arbitrio constitutum, num hoc modo interrumpere praescriptionem aut, hoc omisso, restitutionem petere velit. Vide de hoc argumento D. HARTMANNI Hamburg. *epist. gra-*

gratul. ex collegio meo disputatorio ad WINCKLERVM pro gradu disputantem exaratam, vbi omne punctum huius controuersiae scite discussum intelligis.

§. 11.

Si absens contra praesentem restitutionem petit, omnis absentia sufficit, si excipias absentiam voluntariam vituperabilem.

§. 12.

Sequenti tamen ratione limitandum hoc est:

1. *si absens reliquit procuratorem, non restituitur,* nisi procurator non sit soluendo,
2. *si non reliquit procuratorem, absenti,* ob negligentiam in eo constituendo, *non succurritur,* nisi
   a. *inuenire neminem potuerit,* qui procuratoris officium suscipere potuerit, aut
   b. *nisi remissa haec negligentia ob curam publicam,* v. c. in absentia laudabili voluntaria et necessaria, aut
   c. *si praeuidere absentiam non potuerit,* vt in necessaria indifferenti.

§. 13.

Tertius casus est, si absens contra absentem restitutionem petat, *L. 39. ff. ex quib. caus. mai. 25. ann.* Sed hic nihil singulare obtinet, modo quae dispersim in prioribus casibus exposita, in hoc coniungamus.

§. 14.

Praeter absentiam Praetor ex clausula generali: *si quae iusta causa videbitur*, restituit. Casus vero sequens regula includit:

Quoties laeso per praescriptionem nec dolus, nec culpa imputari potest, toties iusta restitutionis adest causa.

§. 15

Quaeritur: *an ignorantia iuris restitutioni causam praebeat?* De qua controuersia ita sentias:

1. *in praescriptionibus temporalibus*, scil. quae non sunt longi aut longissimi temporis, *iusta et probabilis ignorantia restitutionem parit.* Vid. exempla *L. 2. ff. de in integr. restit. L. 15. §. 5. ff. quod vi aut clam. L. 31. §. 22. & 23. ff. de Aedil. ed. L. 8. §. f. ff. de inoff. testam.*
2. Iure Sax. idem in his casibus et in *praescriptione annali, sex septiman. et trium dierum* obtinet.
3. In praescriptione longi vel longissimi temporis ignorantia non prodest. *L. f. in f. C. de praescript. vel temp. L. 3. C. in f. de praescr. 30. ann.*
4. Iure Sax. idem obtinet in praescriptione 31. ann. 6. septim. et 3 dier. *P. 2. Sonst. El. 9.*

§. 16.

§. 16.

Datur haec actio rescissoria aduersus quemcumque possessorem, qui alias exceptione praescriptionis munitus est.

§. 17.

Finis A. R.

Tendit

1. *ad rescissionem vsucapionis,*
2. *ad restitutionem rei, vel iuris, cum accessionibus et fructibus,*

§. 18.

Fundament. A. R.

Fundamentum est restitutio in integrum, et ficte a Praetore retentum ius, quod praescriptione exstinctum erat. Requiritur ergo:

1. *ius actoris laesum, si nempe* vel *amiserit, quod habuit,* vel *omisit, quod acquirere potuit,*
2. *iusta restitutionis causa,*
3. *quod reus rem possideat.*

Et haec quidem requisita, negante reo, omnia sunt probanda.

§. 19.

Competens iudex, si actio realis consideratur, tam rei sitae, tam domicilii iudex. Quatenus vero est personalis, forum rei sitae cessat.

§. 20.

Quamdiu duret.

Durat per quadriennium *L. f. C. de tempor. in integr. restit.* atque hoc tempus *ratione initii* est vtile, vnde non currit, nisi a tempore

sublati impedimenti, *ratione cursus* vero est continuum. *L. vlt. §. 1. C. de tempor. in integr. rest.*

§. 21.

Ad heredes ita transit vti aliae actiones reales.

§. 22.

De exception. oppon.

Exceptiones sequentes considerabuntur

1. *deficientis laesionis,*
2. *deficientis iustae causae,*
3. *absentiae voluntariae vituperabilis,*
4. *procuratoris ex negligentia non constituti,*
5. *scienter inhabilis procuratoris electi,*
6. *praescriptionis validae,*
7. *praeterlapsi quadriennii.*

Forma Libelli.

Klaget kürzlich, was maßen er über 36 Jahr in der Türkey gefangen gehalten worden, und mitlerweile Klägers leiblicher Bruder N. N. mit Tode abgegangen, dessen Erbschaft Klägern als nähestem Erben ab intestato zugefallen. Nachdem aber Beklagter, als des obgedachten Erblassers Bruders Enkel sich inzwischen der Erbschaft angemaßet, auch annoch besitzet, derselbe aber nach Klägers Zurückkunft aus der Gefangenschaft sothane Erbschaft, unter dem Vorwand einer Verjährung, an Klägern abzutreten, sich verweigert, diese Verjährung aber in

Er-

Erwegung Klägers Abwesenheit, nach welcher demselben das beneficium restitutionis in integrum zu statten kommt, denen Rechten nach nicht bestehen kann. Als ist Kläger zu klagen genöthiget worden; fordert rc.

Daß die vorgeschützte Verjährung denen Rechten nach, vor beständig nicht zu achten, dahero Beklagter die libellirte Erbschaft vermittelst eines richtigen Inventarii, oder in dessen Ermangelung, einer eydlichen Specification Klägers cum fructibus perceptis et percipiendis auszuantworten, auch alle verursachte Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. I. CAP. II.

MEMBR. IV.

DE ACTIONE PAVLLIANA.

§. 1.

De act. Paul. indole. §. 1 — 4.

PAVLLIANA ACTIO est Praetoria *realis, quae datur creditoribus consilio et euentu per alienationem debitoris defraudatis, aduersus possessorem, ad rem alienatam, tamquam non alienatam, cum fructibus restituendum.*

§. 2.

Haec actio inter reales quidem refertur, sed potest etiam personalis esse. Praetor enim hoc ius creditoribus restituit, quod debitor habuit. Quodsi itaque ius personale tantum v. c. debitum, debitori in fraudem remiserit, actio haecPaulliana alia, quam personalis esse nequit.

§. 3.

Datur *creditoribus.* Sed hodie plerumque *curator bonorum* legitime constitutus agit.

§. 4.

Datur *contra quemcumque possessorem*, quatenus est realis, qui tamen, cum oneroso titulo acquisiuit, fraudis particeps esse debet. Si vero lucratiuo titulo accepit, indistincte ad restituendum tenetur. *L. 6. §. 11. ff. de his quae in fraud. credit. L. 2. §. 5. c. eod.*

§. 5.

§. 5.

Quatenus vero personalis est, tantum *contra personam obligatam* competit.

§. 6.

Finis est:

1. *ad rem alienatam restituendam*, sine pretii refusione, nisi in bonis debitoris adhuc exstet. Donatarius tantum tenetur, quatenus tempore motae actionis locupletior existit.
2. *ad fructus perceptos et percipiendos.* Donatarius de perceptis tantum tenetur, nisi fraudis particeps sit.
3. *ad damna resarcienda.* Ad quae donatarius, qui in bona fide est, tunc demum obstringitur, si post litis contestationem damna culpa dederit.
4. *vt restituatur cum omni reliqua causa.*

§. 7.

Generale fundamentum est *fictum dominium, quo*, debitore non soluendo exsistente, *creditores Praetor dominos fingit bonorum debitoris.* De fundam. A. P. §. 7-16.

§. 8.

Requiritur igitur,

1. *vt aliquid a debitore sponte alienatum sit.*

Obseruat. 1.

Si debitor lucrum tantum, quod acquirere poterat, v. c. hereditatem, omiserit, Paulliana actio non datur. *L. 6. §. 2. ff. de his quae in fraud. credit.*

Obseruat. 2.

BRVNNEMANNVS *ad hanc legem*, eam restringit ad deferendam hereditatem *si ille nondum mortuus, cuius hereditati renunciauit*, si vero *per mortem delata iam hereditas*, locum facit Paullianae actioni. Eamque sententiam BERGER *in Resol. LL. obs. ad h. t.* receptam dicit.

Vid. Behmer iur. controv. nov. obs. 21. Et Stryk

Obseruat. 3.

SCHILTERVS in *Exercitat. ad h. t.* tam si deferendae, quam si delatae hereditati sit renunciatum, obtinere Paullianam asserit. Cui sententiae in Saxon. assistit *El. 25. de Ao. 1746.*

§. 9.

Requiritur

2. *vt alienatio instante vel moto concursu sit facta.*

Obseruat. 1.

Leges ciuiles hoc explicant, si vel bona possessa sint a creditoribus, vel solutionem vrserint. Hodie vero, si edictales citationes affixae tempore alienationis iam fuerint.

Ob-

Obseruat. 2.

Si praeceptum de non alienando insinuatum fuerit debitori & postea alienauerit, alienatio est nulla, adeoque Pauliana actione opus haud est. Sed datur rei vindicatio.

§. 10.

Requiritur

3. *vt debitor defraudandi consilium habuerit*, id quod libello expressim est adiiciendum.

§. 11.

Raro hoc requisitum per testes aut documenta probabitur, quare plerumque iuramentum desuper est deferendum, eamque ob causam creditores plerumque nullum fructum ex actione Paulliana sentient. Meam sententiam in *Dissert.* mea *de actione Paulliana* exposui, quae eo redit, *quod creditores huius requisiti probatione non indigeant*, cum praesumtio scientiae patrimonii et debitorum contractorum, praesumtionem fraudis in alienatione excitet. In qua *Diss.* simul *Nouiss. all. Dec. El.* mecum conuenire docui.

§. 12.

Requiritur

4. *vt euentu creditores sint defraudati.*

§. 13.

Hoc requisitum omnino probatione indiget, inuentarioque confecto, taxatisque bonis debitoris, facile demonstrabitur.

§. 14.

Requiritur

5. *ut reus* vel *titulo lucratiuo rem alienatam possideat*, vel *possessor fraudis particeps fuerit.*

§. 15.

Sufficit autem, ratione fraudis possidentis, probari, *quod tempore acquisitionis sciuerit, alienantem non esse soluendo.* Si vero titulo lucratiuo possideat, plane nulla fraudis probatio necessaria est. De qua re, quidque secundum *Dec. El. Nouiss.* obtineat, latius disserui *in alleg. Diss.*

§. 16.

Si tamen ex creditoribus quis rem alienatam titulo oneroso acquisiuerit, haec actio non dabitur, nisi, praecepto de non alienando iam insinuato, vel concursu per edictalium affixionem moto, rem comparauerit. Quo tamen in casu priori mallem rei vindicationem creditoribus tribuere, ob deficientem alienandi facultatem.

§. 17.

De competentia Iudicis.

Competens iudex in hac actione est, quatenus est realis, tam *rei sitae*, quam *domicilii*; quatenus vero inter personales refertur, *iudex* tantum *domicilii*. Nequaquam vero in foro contractus agi potest, cum ad rescindendum contractum tendat.

§. 18.

§. 18.

Durat haec actio, si titulo oneroso alienatio est facta, per annum, a tempore alienationis intellectae computandum. *L. 16. §. 18. ff. de his, quae in fraud. cred.* Si vero titulo lucratiuo reus possideat, perpetuo datur. *L. 10. §. 24. eod.*

§. 19.

Ad heredes creditorum sine dubio actio Pauliana transit. Sed heredes possessoris non aliter tenentur, quam quatenus locupletiores existunt.

§. 20.

Exceptiones sequentes obiici poterunt: Except. oppon.

1. *deficientis consilii defraudandi,*
2. *bonorum debitoris sufficientium,*
3. *deficientis fraudis possessoris,*
4. *rei exstinctae, consumtae, possessoris non locupletioris exsistentis,*
5. *alae emtae,*
6. *quod quilibet creditor sibi vigilare possit,*
7. *praescriptionis.*

Forma Libelli.

Kläger Pamphilus als zu Caii Credit-Wesen bestätigter Curator bonorum an einem

contra

Titum, Bekl. andern Teils.

Bringet klagend an, welchergestalt Caius als jetziger debitor communis, ohnerachtet ihm wohl

wol bewust gewesen, oder seyn können, wie sein Vermögen zu Abtragung seiner sämtlichen Schulden nicht zulänglich sey, den meisten Teil seines Vermögens, besonders aber sein sämtliches Geschmeide und Silberwerk, so in denen in beigehenden Specification enthaltenen Stükken bestanden, an Bekl. um seine Creditores zu hintergehen verschenket, Bekl. auch sothanes Geschmeide und Silberwerk noch bis dato besitzet: Wann aber zur Zeit der geschehenen Verschenkung der Concurs zu Caii Vermögen bereits entstanden und die edictales affigirt gewesen, auch nachdem nunmero alles übrige Vermögen desselben ad massam concursus gebracht worden, sich veroffenbaret, daß solches zu Bezalung derer sämtl. Schulden keinesweges hinreichend ist, mithin die *Creditores* durch des *debitoris communis* an Bekl. geschehene Verschenkung augenscheinlich *defraudir*et worden, und dahero die unternommene Veräusserung denen Rechten nach nicht bestehen kann; Als ist ꝛc. ꝛc. fordert ꝛc.

Daß Beklagter das *libellir*te und in der *Specification sub* ⊙ enthaltene Geschmeide und Silberwerk nebst allen verursachten Schaden und Unkosten *ad massam* des zu *Caii* Vermögen entstandenen *Concursus* zu verstatten schuldig.

SECTIO

SECT. I. CAP. II. 2. Ex iure seruitutum.

MEMBRVM V.

DE ACTIONE CONFESSORIA.

§. 1.

CONFESSORIA ACTIO ciuilis et realis est, *quae datur illi, qui sibi, vel suo praedio seruitutem asserit, aduersus quemuis turbantem, ad seruitutem declarandam, et vt reus a turbando desistat, cautionem de non amplius turbando praestet, damnaque per turbationem data resarciat.* De indole A. C. §. 1-6.

§. 2.

Datur illi, *qui* vel *sibi* (in seruitute personali) vel *suo praedio* (in seruitute reali) *seruitutem asserit.*

§. 3.

Hinc in facti specie enarranda sequentia notes:

1. *subiectum seruiens et dominans accurate est definiendum*, ratione loci, situs et vicinorum quandoque.
2. *qualitas seruitutis ita exprimatur*, vt intelligi possit, *quam*, *qualem*, *quantamque asserat seruitutem.*
3. si seruitutem realem praetendit, adiiciendum est, *quod* vel *iure dominii*, vel *alio iure in re possideat praedium dominans.*

§. 4.

§. 4.

Competit haec actio contra quemuis turbantem, siue dominus praedii seruientis sit, siue non.

§. 5.

In facti specie exprimas

1. *quis turbauerit,*
2. *quo modo.*

Factum vero turbatiuum ita comparatum esse debet, *vt appareat*, *actorem in exercitio seruitutis* vel *in totum*, vel *pro parte impediri.*

§. 6.

Fines huius actionis sunt,

1. *vt declaretur, seruitutem actori competere.*
2. *vt reus a turbando desistat*, et cautionem de non amplius turbando praestet.

Hodie sententia ad cautionem reus condemnari non solet, sed loco eius pronunciatur; daß er sich aller fernern turbation bei 20. Thlr. Strafe zu enthalten schuldig.

3. *ad omne interesse praestandum*, ratione fructuum et damnorum, it. alles wider in vorigen Stand zu setzen.

§. 7.

§. 7.

Fundamenta huius actionis duo constituuntur, De A.C. fundam. & el. prob. § 7—15.

1. *seruitus constituta*,
2. *turbatio a reo suscepta in exercitio seruitutis*.

§. 8.

Actore seruitutem realem sibi in actione asserente, vel dominium vel aliud ius in re, quo praedium dominans possidet, demonstrare debet. Sufficit autem, *si possessionem probauerit*, ex qua praesumtio dominii oritur, vsque dum probetur contrarium.

§. 9.

Probatio seruitutis constitutae non requiritur, si seruitus a lege constituta est. Necessaria autem est, si seruitus ab homine, vel iudice, vel priuato sit constituta, reusque litem negatiue contestetur.

§. 10.

Seruitus a iudice constituta, probatur *per decretum, quod transiit in rem iudicatam.*

§. 11.

In probatione seruitutis a priuato constitutae, respiciendum est, an *expressa*, vel *tacita voluntate*, an *actu inter viuos*, aut *mortis causa acquisita sit?*

§. 12.

§. 12.

Probaturus, quod expressa voluntate, actu inter viuos seruitus sit constituta, in probatione deducat,

1. *titulum* s. *pactum*,
2. *quasi traditionem*, *per exercitium et patientiam.*
3. Iure Saxon. in immobilibus *iudicialem confirmationem. Dec. El. 61.*

§. 13.

Si actu vltimae voluntatis constitutam seruitutem probare cupit, per *testamentum*, aut *codicillum validum suscipitur.* Quasi traditio hic non est necessaria, nisi excipias vsumfructum.

§. 14.

Si vero praescriptam seruitutem praetendat, in probationem venit,

1. *actus seruitutem demonstrans*,
2. *tempus legitimum*, quod Iure Saxon. est 31. ann. 6. sept. et 3. dier.

§. 15.

Quod turbationis probationem attinet, haec attendat actor:

1. *vt tale factum turbatiuum adducat, quod seruitutis liberum exercitium impedit.*
2. *non aliud factum turbatiuum probet, quam quod libello est insertum,*

3. *tem-*

3. *tempus facti turbatiui curate exprimat,* potissimum, si praescriptione seruitus acquisita sit.

§. 16.

Quoad competentiam iudicis, actionis durationem et transitionem ad heredes, generalia de actionibus generalibus repetas. de compet. iudicis.

§. 17.

Exceptiones sunt: Exceptiones oppon.

1. *deficientis dominii,*
2. *competentis libertatis naturalis,*
3. *remissionis,*
4. *seruitutis ad tempus constitutae, temporisque elapsi,*
5. *per non vsum* seruitutis, *vel factum contrarium exstinctae,*
6. *seruitutis per abusum amissae,*
7. *confusionis* s. *consolidationis,*
8. *seruitutis per interitum totalem fundi exstinctae,*
9. *constituens non fuit dominus,*
10. *resoluti iuris constituentis,*
11. *vltimae voluntatis inualidae,*
12. *precario, clandestine, violente exercitae seruitutis,*
13. *praescriptionis interruptae,*

14. *deficientis temporis legitimi,*
15. *restitutionis in integrum.*

Forma libelli.

Klaget kürzlich, daß obwol Kläger als Besitzer des Guts zu N. vermöge eines aufgerichteten und gerichtlich confirmirten Vergleichs berechtiget, auf die zwischen N. und N. gelegenen so genannten Mogischen Wiesen, so zu Beklagten Gute in Konnewitz gehören, sein Vieh zu treiben, und zu weiden, auch solche Gerechtigkeit bis anhero geruhig exerciret; Beklagter sich dennoch am 1. Febr. a. c. unterstanden, aus der libellirten Wiese einen Teich machen zu lassen, und Kläger dadurch in der libellirten Seruitut zu beeinträchtigen; Wann dern Beklagter in Güte davon nicht abstehen will; Als ꝛc. fordert ꝛc.

[illegible]

Daß Kläger als Besitzer des Gutes zu *N.* sein Vieh auf die *libellir*ten Mogischen Wiesen zu treiben und weiden zu lassen wol befugt, dahero Beklagter die *libellir*te zu seinem Teich gemachte Wiese in vorigen Stand zu setzen, aller fernern *turbation* bei 20. Thlr. Strafe sich zu enthalten, auch alle verursachte Schaden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT.

SECT. I. CAP. II.

MEMBR. VI.

DE ACTIONE NEGATORIA.

§. 1.

NEGATORIA ACTIO ciuilis et realis est, *quae datur domino, qui fundum suum liberum esse asserit, aduersus eum, qui seruitutem praetendit, ad fundum liberum a seruitute declarandum, et vt reus a turbando desistat, cautionem de non amplius turbando praestet, et damna per turbationem data resarciat.* de indole A. N. §. 1—6.

§. 2.

Datur *domino, qui fundum suum a seruitute liberum praetendit.* Vtilis tamen actio etiam *illis datur*, qui *alio iure in re possident fundum.*

§. 3.

Expedit statim *demonstrationem dominii libello addere*, alias enim, reo dominium negante, interlocutoria sententia fertur:

Daß Kläger vor allen Dingen das Eigenthum des *libellirten* Gutes zu beweisen schuldig.

§. 4.

Datur *contra eum, qui seruitutem praetendit*, et hoc modo actorem turbat in libertate naturali. Quam ob causam *actus specifice est*

exprimendus, vt appareat, quod sit seruitute vsus.

§. 5.

Vtilis quoque actio *contra illum competit*, *qui praeter ius seruitutis*, *aliud ius singulare praetendit*. v. c. ius braxandi (intra milliare in terris Saxon.), ius patronatus, iurisdictionis, eine freye Stube bei denen Balbierern.

§. 6.

Finis actionis est

1. *vt fundus liber declaretur*, e. gr. daß Verlagter auf Klägers libellirten Wiese mit beladenen Wagen zu fahren nicht befugt.
2. *vt reus a turbatione desistat* et cautionem de non amplius turbando praestet. Hodie vero eius vice petitur: Daß Beklagter sich aller turbation bei -- Tthlr. Strafe zu enthalten.
3. *ad restitutionem rei in pristinum statum.*
4. *ad fructus per exercitam seruitutem percipiendos et perceptos restituendos.*
5. *ad damna resarcienda et expensas restituendas.*

§. 7.

de fundam. et ei. prob. §. 7--10. Fundamenta huius actionis sunt:

1. *dominium fundi*,
2. *libertas naturalis*, vel *negatio* aliquando *oneris*,

3. tur-

3. *turbatio in libertate naturali*, vel *in exercitio Iuris communis ſpecialis.*

§. 8.

Dominium, vti ſupra iam expoſitum, reo negante, eſt demonſtrandum. Libertatem vero naturalem in hac actione actor probare haud tenetur:

1. *quia in negatiua verſatur,*
2. *ob praeſumtionem libertatis naturalis,*
3. *quia ſeruitus, aut aliud ius ſpeciale, quod alter praetendit, facti eſt.*

§. 9.

Cum itaque in hac actione plerumque reus affirmatiue litem conteſtetur, et exceptionem ſeruitutis conſtitutae opponat, *reo iniungitur probatio* des vorgeſchützten Befugniſſes, reſeruata actori reprobatione.

§. 10.

Quod ſi vero reus turbationem neget, eam actor probare tenetur. Reliqua ex generali actionum realium explicatione patebunt.

§. 11.

Exceptiones adplicari poterunt, Except. oppon.

1. *ſeruitutis conſtitutae,*
2. *priuilegii impetrati*, v. c. daß er eine Freiſtube erlanget,

3. *consuetudinis introductae*,
4. *transactionis*,
5. *rei iudicatae*.

Forma Libelli.

Klaget kürzlich, welchergestalt Beklagter als Besitzer der Mühle zu Büßritz sich unterstanden von Klägern, daß er sein Korn in gedachter Mühle mahlen, und sein Malz daselbst schroten lassen solle, zu fordern, und Klägern dadurch in seiner natürlichen Freiheit zu turbiren. Wann dann Beklagter davon in Güte nicht abstehen will; Als ist 2c.

Daß Beklagter von Klägern, daß er sein Korn in Beklagtens Mühle zu mahlen, desgleichen sein Malz daselbst schroten lassen solle, zu fordern nicht befugt. Dahero Beklagter sich dießfalls aller fernern turbation bey 20. Rthlr. Strafe zu enthalten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. I. CAP. II.
MEMBRVM VII.
DE NOVI OPERIS NVNCIATIONE.

§. 1.

NOVI OPERIS NVNCIATIO est *legitima prohibitio facta aedificanti*, aut *destruenti contra pristinam formam in praeiudicium eius, cuius propter ius in re interest.* De indole N. O. N. §. 1–6.

§. 2.

Datur *omnibus illis, quorum ex iure in re interest, non contra pristinam formam aedificari*, aut *destrui.* Quamobrem et domino, et creditoribus pignoratitiis et illis, quibus ius seruitutis in hoc fundo competit, in quorum detrimentum tendit aedificatio, vel destructio, datur.

§. 3.

Nunciatio *illi fit, qui contra pristinam formam* aut *aedificat*, aut *destruit*, atque sufficit, etiam illis nunciari, qui eius nomine in eo loco, vbi aedificatur, vel destruitur, praesentes sunt.

§. 4.

Nunciatio suscipitur vel *priuatim*, aut verbis, aut factis, sc. disiectione materiae, vel *iudicialiter.* Haec, licet hodie priuata non sit abrogata, praestat, atque *petitur inhibitio iudicialis* et simul *ocularis inspectio.* BERG.

Oec. iur. L. 2. T. 6. th. 3. n. 9. STRYK. *Vs. Mod. ad Tit. de nou. op. nunc. §. 4.*

§. 5.

Finis est, vt nunciatus statim ab aedificatione, vel destructione desistat *L. 1. pr. L. 8. §. 4. ff. de N. O. N.* Atque si contemnens post nunciationem pergat in coepto opere, omnia redintegrare obstringitur, siue iure, siue iniuria nouum opus conatus fuerit. *L. 20. §. 1.* et *L. 22. ff. eod.*

§. 6.

Hunc rigorem temperat obseruantia, vt, iniustitia nunciantis manifeste probata, restitutio in pristinum statum remittatur. Aliud vero obtinet, si causa dubia sit. STRYK. *all. l. §. 15.*

§. 7.

de fundam. §. 7—9. Fundamenta sunt:

1. *quod nunciatus contra pristinam formam aedificauerit*, aut *destruxerit.*
2. *nunciantis interesse.*

§. 8.

Iure Romano, facta nunciatione, nuncians intra tres menses interesse demonstrare debet, quo elapso, neque probato interesse, nunciatus ad cautionem admittitur. *L. vn. C. de N. O. N.*

§. 9.

Iure Saxon. intra terminum Saxonicum interesse demonstrare tenetur, nisi ex oculari inspectio-

ſpectione ius nunciantis pateat. Si vero temeritas denunciantis ex oculari inſpectione appareat, iudex nunciatum ſtatim ad cautionem admittere poteſt, CARPZ. *L. 1. Reſp. 7.* BERG. *Oec. iur. p. 554.* WERNH. *ſel. Obſeru. P. 7. Obſ. 30.*

§. 10.

In hac nunciatione iudex rei ſitae competens eſt. Si vero coram iudice domicilii nuncietur, per requiſitoriales procedendum eſt.

§. 11.

Effectus durat, vsque dum inhibitio caſſetur. de effect. N.O.N. §. 11-13.

§. 12.

Ad heredes nunciantis effectus nunciationis non tranſit, multo minus ad ſucceſſores ſingulares, niſi iudicialis ſit. *L. 5. ſ. 6. ff. de N. O. N.* vid. BERGER. *Reſol. LL. obſtant. ad h. t. qu. 3.*

§. 13.

Ad heredes vero nunciati vt et ſingulares ſucceſſores effectus nunciationis tranſit. *all. ll.*

§. 14.

Exceptiones erunt exceptiones oppon.

1. *iniuſtitia nunciantis,*
2. *operis priſtinae formae conformis,*
3. *transactionis,*
4. *cautionis praeſtitae.*

Forma nunciationis.

Ew. Hochedelgebl. und Hochwl. Herrl. werde hiedurch vorzustellen genöthiget, welchergestalt Johann Streitbar sich unterstanden, in seinem in der Peter-Straße befindlichen, neben meinem eigenthümlichen Hause, eine Schaalwand im Hofe rechter Hand aufführen zu lassen, auch bereits etliche Ellen mit deren Erbauung fortgefahren; Wenn mir aber als Besitzern dieses eigenthümlichen Hauses die seruitus ne luminibus officiatur zustehet, und mir, wenn er in diesem angefangenen Bau fortfahren sollte, 4 Stuben und 2 Kammern verfinstert werden würden; Als ergehet an Dieselben mein ergebenstes Bitten, gedachtem Johann Streitbar den fernern Aufbau dieser Schaalwand vermittelst eines poenal Mandats schleunigst zu inhibiren, so wohl eine ocular-Besichtigung dieserhalb anzustellen, der ich mit geneigter deferirung getröstend verharre ꝛc.

SECT. I. CAP. II.

MEMBRVM VIII.

DE ACTIONE IN FACTVM EX INTERDICTO SALVIANO.

§. 1.

Ratione pignoris creditori pignoratitio duplex actio competit, altera *possessoria*, altera *petitoria*. de indole A. ex I. S. §. 1—5.

Possessoria est haec ACTIO IN FACTVM EX INTERDICTO SALVIANO.

§. 2.

Datur ea *locatori praedii rustici, aduersus colonum, qui pro mercede res oppignorauit, ad consequendam earum possessionem.*

§. 3.

DIRECTA actio *domino praedii rustici, cui colonus pignus pro mercede obligauit*; VTILIS vero *omnibus creditoribus, quibus res mobiles pignori datae sunt*, competit.

§. 4.

Directa actio tantum contra ipsum debitorem pignus possidentem competit. Vtiliter autem *contra tertium* conceditur, *qui ab oppignorante causam habet*, non contra alios tertios possessores. *L. 1. C. de Prec. et Salv. Interd.*

§. 5.

§. 5.

Finis ad poſſeſſionem conſequendam tendit, adeoque male ad declarandum hypothecarium ius dirigitur petitum, neque alternatiua petitio admittitur. STRYK. *Vſ. M. de Interd. Saluiano.*

§. 6.

de eius fundam. §. 6—8.

Fundamenta in eo conſiſtunt:

1. *quod debitor illam rem nobis oppignauerit.*
2. *quod conſtituens pignus, tempore oppignorationis, poſſeſſor rei oppignoratae fuerit.* An dominus fuerit, in conſiderationem non venit in hoc poſſeſſorio iudicio.
3. *quod reus illud pignus poſſideat.*

§. 7.

Haec fundamenta probare tenetur actor. In qua probatione ſequentia obſerues:

ad Diss. [illegible] pag. 281.

1. *ſummaria demonſtratio* (extra Sax.) *tantum requiritur*, cum omnes poſſeſſoriae actiones ſummario proceſſu pertractentur.
2. *exceptiones iuris petitorii non attenduntur,* in ordinario possessorio
3. *remedia ſuſpenſiua contra ſententiam admitti non ſolent,*
4. *ſi contra tertium poſſeſſorem agatur,* debitorem principalem non eſſe ſoluendo *probandum eſt.* nov: 82

§. 8.

§. 8.

Cum vero Iure Saxon. processus summarius in O. R. App. §. 1. sit abrogatus, et retentus tantum in possessorio summariissimo, in quo de retinenda, non vero de adquirenda possessione contenditur, facile patet, parum vtilitatis hanc actionem praestare, si ordinario processu procedatur. Eamque ob causam plerumque statim actio hypothecaria instituitur.

§. 9.

Iudex competens est, in hac actione, ratione domicilii. 7) Plerique tamen, qui hoc interdictum et inde actionem oriundam vel realem, vel minimum in rem scriptam esse aiunt, contendunt, quod etiam in foro rei sitae institui possit. de competentia iudicis.

§. 10.

Competit quoque per XXX. annos, cum actiones ex interdictis defluentes, atque rei persecutoriae, sua natura sint perpetuae.

§. 11.

Exceptiones potiores erunt,

1. *rei a debitore tempore oppignorationis non possessae*,
2. *possessionis a debitore non acceptae*,
3. *excussionis*, si contra tertium possessorem agatur.

Forma

Forma Libelli.

Klaget kürzlich, welchergestalt Beklagter ihm vor zwey Jahren sein Guth zu N. vor 250. Rthlr. jährlichen Pacht abgepachtet, und in selbiges 500. Stück Schaafe gebracht, so derselbe zu mehrerer Versicherung des Pachtzinses halber zum Unterpfande eingesetzet. Wann aber Beklagter Klägern 500. Rthlr. Pachtzins schuldig verblieben, und wie Kläger vernehmen müssen, die 500. Stück Schaafe wegzutreiben vermeinet, so Kläger nicht geschehen lassen kann. Als ist Kläger ꝛc. fordert summarische Antwort:

Daß Beklagter die 500. Stück Schaaf-Vieh in Klägers Gewehr und Possess, so lange, bis derselbe wegen des rückständigen Pachtgeldes, und davon aufgelaufenen Interessen, so wohl derer verursachten Schäden und Unkosten halber befriediget, zu übergeben schuldig.

SECT. I. CAP. II.

MEMBRVM IX.

DE ACTIONE HYPOTHECARIA.

§. 1.

HYPOTHECARIA ACTIO Praetoria est. Iure enim ciuili ob deficientem traditionem, hypotheca pro vero iure reali haberi haud poterat, cum ius in re nuda conuentione non constituatur. *L. 20. C. de pact.* De indole A. H. §. 1-6.

§. 2.

Iure Praetorio directa actio, SERVIANA, nempe, tantum locatori praedii rustici dabatur, sed deinde vtili interpretatione omnibus creditoribus pigneratitiis est adplicata, et dicta QVASI SERVIANA.

§. 3.

Conceditur haec actio *tam contra debitorem, quam tertium quemuis possessorem*, cui tamen secundum *Nou. 4. c. 2.* beneficium excussionis competit.

§. 4.

Finis est, vt actor rem oppignoratam consequatur, vsque dum de debito, tam ratione sortis, quam vsurarum, satisfactum est.

§. 5.

Petitum alternatiuum, vt scilicet *possessor vel soluat debitum cum vsuris*, vel *actori tradat*, actionis naturae plane non conuenit, cum

cum petitum, *vt soluat*, ex contractu sit, hic vero in actione hypothecaria fundamentum non constituit. Solet tamen libellus alternatiuum petitum continens sustineri. *Condemnatoria* vero *sententia alternatiue concipi nequit.*

§. 6.

Actione contra ipsum debitorem instituta, alternatiua petitio quidem rectius adhibetur, quod tamen ex natura huius actionis hypothecariae non dimanat, *sed ex cumulatione condictionis certi ex mutuo, et actionis hypothecariae.*

§. 7.

de eius fundam. §. 7-- 16. Requisita huius actionis sunt:

1. *debitum principale.*
2. *ius pignoris constitutum,*
3. *quod reus possideat rem hypothecae nexu obligatam.*
4. *deditorem pr ncipalem non esse soluendo, si scil. contra tertium possessorem agitur.*

§. 8.

Si ex tacita hypotheca actio intenditur, *fundamentum*, siue causa, *ex qua leges tacitam hypothecam introduxerunt*, *exprimendum venit.*

§. 9.

§. 9.

Ratione iuris pignoris constituti respicias vtrum *tacita*, *an expressa* hypotheca sit, et *tacita* quidem, cum ipsa lege inducatur, *probatione non indiget*, bene autem *expressa*.

§. 10.

In expressa hypotheca probandum:

1. *ius constituendi pignus*, *quod constituens eo tempore habuit*,
2. *quod legitimo modo hypotheca sit constituta.*

§. 11.

In probatione iuris constituentis, dominium ipsius probandum est. WERNHERVS tamen *in sel. obs. for. P. 2. Obs. 484.* praesumtum dominium sufficere contendit, scil. quod eo tempore ex titulo, ad transferendum dominium habili, possederit.

§. 12.

Iure Saxon. quoad modum constituendi, in immobilibus requiritur iudicialis hypotheca et quidem

1. *coram eo*, *qui inferiorem habet iurisdictionem*,
2. *competentem ratione rei sitae*,
3. *si bona oppignoranda sint censitica*, vel *emphyteutica*, *domini census*, vel *emphyteuseos consensus* quoque *est necessarius*.

vid. Landr. *L. 1. a. 8. P. 2. C. El. 23. O. P. S. V. A. 46. ss.* Würde es sich auch.

§. 13.

Possessionem quod spectat, hoc tantum notes, quod, cum tertio possessori per *Nov. 4. c. 2.* beneficium excussionis competat, fundamentum in libello poni debeat, *quod debitor principalis non sit soluendo.*

§. 14.

Sed secundum *Dec. El. Nov. 7. de anno 1746.* tertio possessori, quoad rem immobilem oppignoratam, beneficium excussionis amplius non competit.

§. 15.

Si possessor tertius sciens, rem alteri oppignoratam esse, eam comparauerit, etiam extra Saxoniam beneficium excussionis cessare statuunt. Quod, quamuis principiis Iuris demonstrari nequeat, obseruantia tamen receptum deprehendo. Eam ob rem consilii erit, etiam hanc possessoris scientiam probare, ad excludendum beneficium excussionis.

§. 16.

Actio haec etiam processu executiuo institui potest, modo omnia capita ex documentis constent.

§. 17.

§. 17.

Praescriptio huius actionis triplici modo consideranda est. *Contra tertium bonae fidei possessorem* inter praesentes decem et inter absentes viginti annos durat. *L. 2. C. si adv. Cred. praescr. opp.* *Contra tertium malae fidei possessorem*, qui scilicet hypothecam sciuit, per 30. annos datur. *L. 7. C. de praescr. 30. l. 40. ann.* Contra *ipsum* vero *debitorem possidentem rem oppignoratam*, aut eius heredes per 40. annos demum exspirat. *L. 7. C. de praescript. 30. vel 40. ann.* Haec vero de debitore possidente dicta de eo tantum casu intelligas, si ob interpellationem creditoris omissam, ipsi debito principali haud sit praescriptum, alias enim corruente per praescriptionem 30. annorum debito principali, et pignus, tamquam accessorium, simul interit. de praescriptione h. a.

§. 18.

Terminus a quo huius praescriptionis a tempore venientis diei ratione principalis debiti, computari debet.

§. 19.

Exceptiones hae sunto: exceptiones oppon.

1. *deficientis iuris pignus constituendi,*
2. *conuentionis inualidae,*
3. *ultimae voluntatis nullae, ruptae, destitutae, irritae, inofficiosae,*

4. *deficientis confirmationis iudicialis,*
5. *deficientis consensus domini directi,* vel *domini census,*
6. *excussionis,*
7. *praescriptionis,*
8. *expresse remissi iuris hypothecarii,*
9. *alienationis rei oppignoratae creditoris consensu factae.*
10. *consensus in ulteriorem oppignorationem dati,* et sic
11. *iuris pignoris tacitae remissionis*
12. *dbiti principalis exstincti,*
13. *hypothecae per subhastationem necessariam sublatae*
14. *hypothecae ad tempus restrictae.*

Forma Libelli.

Klaget kürzlich, welchergestalt Caius ihm die Gast-Nahrung seines Gasthofs in der Peters-Straße des sogenannten Trebitzer-Hofes auf 2 Jahre von Ostern 1742. bis Ostern 1744. vor 400. Rthlr. jährlich abgepachtet, und zu mehrerer Sicherheit ihm sein in der Grimmischen Straße zwischen Stichi und Pamphili Hause gelegenes Haus, mit obrigkeitlichem Consens zum ausdrücklichen Unterpfande eingesetzt; Wenn aber gedachter Caius dieses verpfändete Haus an Beklag-

Beklagten verkaufet, und demselben gerichtlich übergeben, Kläger hingegen vom Caio die schuldigen 800. Rthlr. 2jähriges Pachtgeld nebst den aufgelaufenen Interessn nicht erhalten, auch bey der in desselben Vermögen vollstreckten Hülfe nicht mehr als 100. Rthlr. erlangen können: Als ist Kläger wider Beklagten, als jetzigen Besitzer des verpfändeten Hauses zu klagen genöthiget worden, fordert Einlassung und Antwort rc.

Daß Beklagter das libellirte, Klägern gerichtlich verpfändete Haus demselben so lange bis er wegen der rückständigen 700. Rthlr. Pachtgeld und aufgeschwollenen Interessen zu seiner Befriedigung gelanget, abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig. Worauf Kläger mit subhastation sothanen Hauses zu verfahren gebeten haben will.

SECT. I. CAP. II.

MEMBRVM X.

4. DE ACTIONIBVS EX POSSESSIONE ORIVNDIS.

§. 1.

De act. possess. indole. §. 1-10. POSSESSIO est, *quando quis rem animo sibi habendi tenet.* Ex quo latissime patet, de iis actionibus tantum, quae ex interdictis retinendae possessionis oriuntur, hic agi, non de iis, quae ex interdictis acquirendae, aut recuperandae possessionis defluunt. Possessio enim iam adquisita, quamque adhuc tenet, ratione iuris in re requiritur.

§. 2.

POSSESSORIA ACTIO IN FACTVM ex interdictis *retinendae possessionis* descendens, datur *in possessione constituto, aduersus quemuis turbantem, ad declarandam actoris possessionem, et vt turbans a turbatione desistat, et damna per turbationem data resarciat.*

§. 3.

Distinguas itaque curate possessoria et petitoria iudicia. PETITORIVM dicitur, *quando de iure lis est.* POSSESSORIVM vero, *quando aut de facto possessionis, aut de eius qualitate contenditur.*

§. 4.

§. 4.

In possessoriis iudiciis duae quaestiones in considerationem veniunt,

1. *an quis possideat in praesenti?*
2. *quo modo possideat? quis*, scilicet, *habeat antiquiorem possessionem? an vitiosa sit possessio* nec ne? Prior quaestio *in possessorio summariissimo s. momentaneo* occurrit. Posterior vero *in possessorio ordinario.*

§. 5.

Extra Saxon. possessorium ordinarium et summariissimum summario processu peragitur. Sed Iure Saxon. summarius processus tantum in possessorio summariissimo obtinet. Ordinarium vero ordinario processu ventilatur. Ex quo fit, quod in Saxon. raro ordinarium possessorium, sed potius petitorium instituatur.

§. 6.

Quamuis interdictorum modus adplicari nequeat, vtile tamen est eorum cognitionem sibi comparare. Eadem enim requisita, quae olim ad interdicta obtinenda requirebantur, hodie fundamenti loco habenda sunt, si actio in factum instituatur. fundamentum

§. 7.

Datur haec actio in factum possessoria *illi, qui in possessione rei* vel *immobilis* (ex interdicto VTI POSSIDETIS), vel *mobilis* (ex in-

terdicto VTRVBI), vel *iuris* (vtiliter tum interdictis adplicatis), constituto.

§. 8.

Colonus quidem in praedio conducto magis detentor est, quam possessor, cum tamen, ratione fructuum, omnino animo sibi habendi fructus percipiat, non ambigo eum, si in fructuum perceptione turbetur, durante tempore locationis possessorium instituere posse.

§. 9.

Competit *contra quemuis eum in exercitio possessionis turbantem*.

§. 10.

Si quis contra totam vniuersitatem ob turbationem agere velit, probe circumspiciendum, an *contra vniuersitatem*, aut *quaedam* tantum *membra acquisiuerit possessionem?* Quo nomine ita distinguendum est.

In possessione iurium, vbi vniuersitas tantum aliquid pati, vel omittere tenetur, sufficit *in adfirmatiuis*, *actum exercitum esse*, v. g. daß er sein Vieh auf der Gemeinde Wiese mitgetrieben und sie solches gelitten.

In negatiuis requiritur, *vt toti vniuersitati prohibitio facta sit*, *nullumque membrorum contra fecerit*, v. c. daß er der Gemeinde verbieten lassen, ein Stück Feld nicht zu bezäumen, sie auch solches nicht gethan.

In

In possessione vero *iurium*, vbi ad acquiescentiam factum requiritur, v. c. Wenn er ihm Lehnwaare zu bezahlen ansagen lassen, *omnium factum requiritur*, alias contra illos tantum possessio acquisita est, qui indictioni morem gesserunt. vid. *Dissert. meam de qualitate possessionis in possessorio summariissimo.*

§. 11.

Principales fines sunt, finis

1. *vt declaretur, actori possessionem competere, et vt in ea defendatur.*
2. *ad dandas reuersales litteras*, nemlich einen Revers auszustellen, daß er die unternommenen actus pro possessoriis nicht anführen wolle, und des actoris possession agnosciren. Quod petitum tamen magis ad stylum Saxon. consuetum pertinet.
3. *vt a turbatione desistat*, in foro Saxon. bey -- Thlr. Strafe.
4. *vt reducat omnia in pristinum statum*, wieder in den Stand zu setzen, wie es tempore turbationis gewesen.
5. *ad damna per turbationem data resarcienda.*

§. 12.

Duo potissimum fundamenta possessoriae actionis sunt: de fundament. act. poss.

1. ratione actoris, *possessio rei*, vel *iuris*, *de quo agit.*

2. ratione rei, *turbatio in exercitio possessionis.*

§. 13.

de demonstr. in act. possess. §. 13-15. In possessionis demonstratione sequentia consideret tam actor, quam reus

1. *possessio possibilis esse debet natura et iure*, hinc

a. *contra legem prohibitiuam*

b. *in illis, quae concessione principis speciali acquirenda sunt*, possessio non valet. *vid. in Dec. El. Nov. 4. de Anno 1746.* vbi quodammodo decennaria possessio regalium contra priuatum valet.

2. Vt appareat ex demonstratione, *quis possideat*, quo pateat, *an personale*, aut *reale ius, tamquam praedii possessor, praetendat.*

3. *Obiectum curate definiendum* tam *in libello*, quam *demonstratione*, vt appareat, *quam, qualem, quantamque* possessionem sibi vindicet.

4. *Actus*, in possessione demonstranda, requiruntur *possessorio*, vel *summariissimo*, vel *ordinario, conformes.* Hinc

5. In summariissimo *nouissimus*, in ordinario *antiquior actus exprimatur*, eoque nomine *tempus actuum curate addendum venit.*

6. Ita-

6. Itaque actus sint qualificati, vt ex inde pateat, *quam*, *qualem*, *quantamque* possessionem cupiat. Quae qualitas, prout possessio, quam praetendit, comparata, vel *a loco*, vel *tempore*, vel *modo*, vel *persona* vel *aliis circumstantiis* desumitur.

Potissimum in possessione iurium probe circumspiciendum, *an adfirmatiuum*, *an negatiuum ius sit*. In iuribus adfirmatiuis, v. g. seruitute viae, *actus iuris, huius exercitium demonstrans*, *sufficit*, patientia praesumitur, quia contradictio verbalis, vel realis facti est. In iuribus negatiuis, vbi rei acquiescentia sola omissione constat, sufficit, *actum prohibitiuum demonstrari*, acquiescentia praesumitur, vsque dum contrarium prohibitioni factum probatur.

In iuribus vero, vbi ad acquiescentiae demonstrationem factum acquiescentis necessarium est, requiritur,

1. *actus prohibitiuus*, vel *indictio aliquid praestandi*,
2. *factum, ex quo apparet, alterum prohibitioni*, vel *indictioni morem gessisse*, v. c. si possessionem molendini bannarii, laudemii, gabellae praestandae praetendat.

7. Requiritur, *vt actus sit quietus*, neque tamen, hoc probandum est, sed praesumitur.

Per

Per O. R. tamen *App.* §. 19. eam ob rationem annua possessio in possessorio summariissimo, minimum est necessaria.

8. *Vnus tantum actus ad possessionem demonstrandam sufficit.*

9. Iure Saxon. in possessione rerum corporalium, tam mobilium, quam immobilium idem obtinet. vid. *O. R. App.* §. 19.

10. *In possessione iurium continuorum vnus actus pariter sufficit.* Vocantur autem *continua iura, quae semel acquisita, ad vlterius exercitium, factum hominis non requirunt,* vt seruitutes, oneris ferendi, tigni immittendi, & pleraeque vrbanae.

11. *In possessione discontinuorum iurium,* scil. in quibus ad vlterius exercitium, factum hominis est necessarium, *tres actus requiruntur. all. O. R.* v. c. in seruitute viae, itineris et plerisque rusticis seruitutibus, atque hi tres actus, *ratione temporis* diuersi, *ratione qualitatis* pares esse debent.

12. Iure Saxonico, quoad res incorporales, annua possessio quieta requiritur, computatione a tempore primi actus facta.

§. 14.

Factum turbatiuum ita comparatum esse debet, *vt per illud possidens* vel *in totum,* vel *pro parte impediatur in possessionis exercitio.*

§. 15.

§. 15.

Eam ob caussam factum turbatiuum, quoad modum describendum, et tempus pariter exprimendum est, quo intelligatur, an reus hoc factum post iam obtentam possessionem susceperit.

§. 16.

Forum competens tam iudex domicilii, quam rei sitae est. — de foro competente.

§. 17.

Possessoriae actiones sunt *perpetuae* quoad finem principalem, *quoad declarandam possessionem;* quatenus vero ad omne interesse agitur tantum *annales* sunt, prout intelligenda *L. 1. ff. uti possid.* — de durat. act. poss. §. 17-20.

§. 18.

Transit ad heredes actoris, quod nempe *heredes ex possessione a defuncto acquisita*, eodemque viuo *turbata*, contra turbantem *agere possint.*

§. 19.

Aduersus heredes rei vero *regulariter non datur*, nisi lucrum ex turbatione ad heredes peruenerit.

Si ergo defunctus per turbationem aliquid perceperit, scil. si gramina, fructusque alios collegerit, heredes tenebuntur. Ad reuersales quoque dandos obligantur. Reliqua vero damna aut interesse, haud praestant.

§. 20.

§. 20.

Successores singulares ex turbatione antecessoris plane non tenentur.

§. 21.

exceptiones oppon. Exceptiones sequentes deseruire caussae possunt:

1. *possessionis rite non acquisitae,*
2. *contra prohibitionem inualidae,*
3. *precario, clandestine, violenter acquisitae,*
4. *possessionis contra reum non acquisitae.*

Forma Libelli.

Ob sich wol Kläger von 1. 2. und mehr Jahren (in possessorio ordinario, von 3. 4. und mehr Jahren,) in possessione vel quasi befindet, von denen Unterthanen des Guths zu N. zu fordern, daß sie ihr Getraide in Klägers, vor diesem Dorfe gelegenen Mühle, mahlen lassen müssen, immaßen ihnen Kläger nicht allein, daß sie nirgend anders als in der Mühle mahlen laßen sollen, gerichtlich andeuten lassen, sondern Beklagter auch bis anhero diesem Gebote nachgelebet; So hat sich dennoch am 12. Jun. a. c. Caius und Titius, als Unterthanen gedachten Gutes zu N. unterfangen, ihr Getreide zu N. mit Bewilligung der Gemeinde, als welche sämtlich sich zu N. hinkünftig mahlen zu lassen, verglichen, und dadurch Klägern, in der dieserhalb erlang-

langten possessione vel quasi momentanea zu turbiren. Wanenhero denn Kläger zu klagen genöthiget worden, und bittet nach erfolgter summarischer Antwort dahin zu erkennen:

Daß Kläger in der *libellirten possession*, daß Beklagtens Gemeinde ihr Getreide in Klägers *libellirten* Mühle mahlen müssen, so lange bis sie ein anders in possessorio ordinario oder petitorio ausgeführet, zu schützen, einen Revers dieserhalb auszustellen ꝛc.

Si inuerso casu subditi agere velint contra dominum de possessione libertatis naturalis, ita concipi potest.

Libellus.

Klaget kürzlich, daß sie von 1. 2. und mehr Jahren *in possessione vel quasi* der natürlichen Freyheit, ihr Getreide, wo es ihnen gefällig, mahlen zu lassen, sich befinden, auch ohngeachtet ihr Gerichts-Herr Sempronius ihnen, daß sie ihr Getreide in ihrer Mühle mahlen lassen sollen, angedeutet, und hierzu zwingen wollen, sie dennoch diesem Gebot nicht nachgekommen, sondern vielmehr wo es ihnen gefällig gewesen, mahlen lassen; Wann aber den 12. Jun. a. c. Beklagter sich unterstanden, Caium und Titium, so unter der Klagenden Gemeinde gehören, als sie

sie ihr Getreide in der Mühle zu *N.* zu mahlen fortfahren wollen, auspfänden, und jedem ein Pferd, wegnehmen zu lassen, und dadurch Klägeren in ihrer erlangten possessione vel quasi momentanea der natürlichen Freyheit zu turbiren; Als sehen sie sich zu klagen genöthiget, und bitten nach erfolgter summarischer Antwort dahin zu erkennen:

Daß klagende Gemeinde bey der *possessione vel quasi* der natürlichen Freyheit ihr Getreide nach ihrem Gefallen mahlen zu können, wo sie wollen, so lange, bis Beklagter ein anders in possessorio ordinario oder petitorio ausgeführet, zu schützen, die abgenommenen Pferde hinwiederum ohne Entgeld auszuliefern, und des Mühlenzwanges bey 20. Rthlr. Strafe sich zu enthalten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Libellus in possessorio ordinario.

Klagende Gemeinde bringet kürzlich an, daß sie vor 5. 6. 10. und mehr Jahren *in possessione vel quasi antiqua* der natürlichen Freyheit ihr Getreide, wo es ihnen gefällig, mahlen zu lassen, sich befindet, auch ohnerachtet Beklagter der Gemeinde gerichtlich andeuten lassen, ihr Getreide in seiner vor dem Dorfe gelegenen Mühle

Mühle zu mahlen, sie dennoch sich daran nicht gekehret, vielmehr des Mahlens, wo es ihnen gefallen, sich bedienet, bis etwa 2. Jahr her Beklagter durch allerley Zwangsmittel es dahin gebracht, daß sie etlichemal ihr Korn in seiner Mühle mahlen lassen, weshalb derselbe auch vor diesem Iudicio in possessorio summariissimo geschützet worden. Wann sich aber Klägere in antiquiori possessione von 4 und mehr Jahren her befinden; Als werden sie zu klagen genöthiget, und bitten nach erfolgter summarischen Antwort dahin zu erkennen:

Daß klagende Gemeinde bey der *possessione vel quasi* der natürlichen Freiheit ihr Getreide, wo es ihnen gefällig, mahlen zu lassen, so lange bis Beklagter ein anders in petitorio ausgeführet, zu schützen, dieser hingegen sich aller turbation bey 20. Rthlr. Strafe zu enthalten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

FINIS ACTIONVM REALIVM.

SECTIO I.
DE
ACTIONIBVS PERSONALIBVS.

CAP. I.
DE ACTIONIBVS PERSONALIBVS IN GENERE.

§. 1.

De indole generali omn. act. person. §. 1 — 9.

ACTIONES PERSONALES generali nomine CONDICTIONES vocantur, quod a veteri ritu denunciandi reo certum diem, ortum ducit. *§.15. I. de action.*

§. 2.

Actio personalis in genere datur illi, *qui personam ad quid dandum, praestandum, vel faciendum habet obligatam, aduersus personam illam obligatam*, vel eius heredes, *ad satisfaciendum obligationi.*

§. 3.

Datur haec actio *creditori*, vel eius heredibus. Creditor autem in latiori significatu adpellatur, *cui ex qualibet causa aliquid debetur. L. 11. ff. de V. S.*

§. 4.

Tertius ex alterius personali iure agere nequit, nisi *cessione facta.* Atque hodie etiam cessionis mentio in libello est iniicienda.

§. 5.

§. 5.

Aduersus debitorem, non tertium, *actiones personales competunt.* Excipe tamen *actiones in rem scriptas*, quae licet ex iure ad rem descendant, contra tertium tamen possessorem ob legis specialem dispositionem competunt. Quo pertinent ACTIO QVOD METVS CAVSA *L. 9. §. 5. L. 14. §. 3. ff. quod met. caus.*, ACTIO AD EXHIBENDVM, *L. 3. §. 3. et f. ff. ad exhib.* ACTIO DE PECVLIO. *L. 27. §. 2. ff. de pecul.*

§. 6.

Finis est, *vt satisfiat obligationi*, quo circa tam *ad essentialia* (ex quibus principalis finis) quam *ad naturalia* et *accidentalia* (ex quibus minus principalis finis dimanat) probe est respiciendum. De quibus infra latius.

§. 7.

Omnis autem obligatio vel est *ad dandum*, vel *praestandum*, vel *faciendum*.

§. 8.

Fundamenta omnium actionum sc. personalium sunt vel

1. *factum licitum*, vel
2. *factum illicitum*, vel etiam
3. *aequitas, in Iure ad effectum producendi actionem ciuilem, adprobata;* quam

aequitatem *L. 1. ff. de oblig. et act. varias cauſarum figuras* adpellat.

§. 9.

Si ex facto licito agitur, *illud in libello ſpecifice eſt exprimendum. Eſſentialia* probari debent et *accidentalia*, *naturalia* vero praeſumuntur.

Si ex facto illicito agitur, *ſpecies delicti inſeratur libello*, reoque negante, *probetur.*

Si aequitate inſtructa ſit actio, aequitas quidem haud probari debet, bene tamen *cauſa, ex qua haec aequitas defluit.*

§. 10.

de competentia iudicis.

Iudicis competentiam ita conſiderabis:

1. *ad adimplendum contractum* inſtitui poteſt actio vel *coram iudice domicilii*, vel *contractus*, niſi ſpeciatim locus ad adimpletionem contractus ſit definitus,
2. *ad reſcindendum contractum* tantum *in foro domicilii* conueniendus eſt reus,
3. *ſi ex delicto agas*, cum *foro domicilii, delicti forum* concurrit,
4. *in rem ſcriptae actiones* etiam in foro *rei ſitae* inſtitui poſſunt.

§. 11.

Quamdiu durent?

Actiones perſonales ciuiles ſ. rei perſecutoriae ſ. poenales, *perpetuo durant. pr. I. de perpet. et temp. act. L. 35. ff. de obl. & act.* Actiones *Praetoriae rei perſecutoriae* itidem

dem *perpetuae sunt;* nisi ad rescindendum ex restitutione in integrum ad quadriennium restringantur. *all. leg.* iuncta *L. f. C. de tempor. in integr. restit.* Actiones *poenales Praetoriae anno exspirant*, et quidem vtili. *L. 35. ff. de obl. et act.*

§. 12.

An ad heredes transeunt.

Actiones personales, rei persecutoriae, ex contractu, ad heredes tam actoris, quam rei transeunt. *L. 49. ff. de obl. et act. L. 152. §. 5. ff. d. R. I.* Actiones rei persecutoriae ex delicto, item poenales, ob laesum patrimonium, heredibus actoris competunt, non contra heredes rei, nisi quatenus aliquid ad eos ex delicto peruenit, vel lis cum defuncto iam contestata. *§. 1. I. de perpet. et temp. action. L. 44. ff. de reg. iur.* Actiones ad meram vindictam personalem tendentes, neque ad heredes actoris, neque rei transeunt.

§. 13.

de determin. negotior. §. 13-20.

Antequam vero ad specialem pertractationem progredior, de essentialibus, naturalibus et accidentalibus ipsorum negotiorum regulas tradam.

§. 14.

Substantiale, f. *essentiale*, *genericum* est quod ad omnis generis conuentiones pertinet. Illudque est *consensus.* Hinc *quicquid excludit consensum, illud conuentionem*

 reddit

reddit nullam. L. 116. ff. de reg. iur. L. 15. ff. de Iurisd.

§. 15

Subſtantiale genericum omnium delictorum eſt, *dolus* et *culpa;* quod patet ex definitione delicti.

§. 16.

Subſtantialia ſpecifica ſunt, quae ad vniuscuiusuis negotii formam ſpeficam pertinent. De quibus ſequentes regulas obſerues.

1. *ſubſtantialia pactis mutari nequeunt, quamquam addi per pactum ſubſtantiale poſſit.*
2. *deficiente ſubſtantiali negotium eſt nullum.*
3. *ſi ſubſtantialia adſunt, negotium eſt perfectum.*
4. *ex perfecto negotio naſcitur obligatio et actio.*
5. *ſubſtantialia determinat Ius ſtatutarium*, vel *prouinciale*, vel *Imperii*, vel *ciuile.*

§. 17.

Naturalia ſunt, quae praeter formam ſpecificam, in quouis negotio determinat vel Ius ſtatutarium, vel prouinciale, vel Imperii, vel ciuile. Tota cognitio his regulis comprehenditur:

1. *naturalia in dubio negotio ineſſe praeſumuntur.*

2. pa-

2. *pactis* tamen *mutari possunt.* Nec attendenda distinctio inter *naturalia interna* et *externa.*

3. *pacta naturalia minuentia*, sunt *strictae interpretationis*, hinc (e)

4. *vno mutato naturali*, *reliqua mutata haud censentur*, nisi sint connexa.

§. 18.

Accidentalia sunt, quae per pacta contrahentium demum adiiciuntur.

§. 19.

Sunt vel *augentia*, si per pactum naturalibus quid additur, vel *minuentia*, si pactis naturalia mutantur.

§. 20.

Accidentalia adesse et abesse possunt. Hinc *non praesumuntur.*

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM I.

DE ACTIONE PERSON. EX POLLICITATIONE.

§. 1.

Species factorum licitorum sunt pollicitatio et conuentio.

§. 1.

POLLICITATIO est *spontanea offerentis promissio, absque acceptatione facta.*

§. 2.

Diuiditur in *nudam*, quae, priuato facta, effectum nullum producit, et *non nudam*, quae ad effectum producendi actionem ciuilem est confirmata; ex quo genere sunt pollicitationes, quae Reipublicae, Ciuitati, Ecclesiae vel Deo fiunt. *l. 2. §. 2. ff. de pollicit. l. 9. ff. eod.*

§. 3.

De A. ex P. indole §. 3-5. ACTIO EX POLLICITATIONE vocanda est *condictio ex lege.* Quae est *actio personalis*, (neque enim rem adficit *L. 2. ff. de pollicit.*) *quae datur Ecclesiae, Ciuitati, Vniuersitati, Reipublicae, aduersus pollicitantem, ad promissionem suam adimplendam.*

§. 4.

Si Ciuitati, vel Reipublicae facta sit promissio, administratoribus aut Syndicis datur. Nomine ecclesiae agunt die Kirchenvorsteher.

§. 5.

§. 5.

Finis est, *vt adimpleat promissionem, quae vel ad dandum, vel praestandum, vel faciendum pertinebit.*

cum vel sit ... dari

§. 6.

Fundamentum est *pollicitatio legitime facta,* ad quam requiritur — de eius fundamento. §. 6. 7.

1. *persona, quae obligandi gaudet potestate,*
2. *res alienari haud prohibita,*
3. *vt voluntas a praesente sit declarata, non per epistolam. L. 5. ff. h. t.* quod hodie non obseruatur,
4. *vt animo deliberato facta,*
5. *ex iusta causa,*
6. *vt, si defecerit iustae causae expressio, promittens promissionem adimplere ceperit.*

§. 7.

Iure Rom. 3. 5. aut 6tum requisitum actor probare debebat. Hodie vero, cum absque dubio ficta acceptatio verae donationis effectum producat, nihil probandum opinor praeter declarationem voluntatis: Aliter tamen sentiunt et ciuili Iuri insistunt STRYCK *V. M. tit. de pollic. ff. 1.* BERGER *in Oec. Iuris L. 3. tit. 1. Th. 5. n. 3.*

§. 8.

Domicilii forum competens est, et durat haec actio perpetuo. — de foro compet.

§. 9.

an ad heredes transeat?

Quoad heredes pollicitantis, aut vouentis sequentia in consideratione erunt:

1. *factum personale heredes non obligat.*
2. *si reale factum*, aut *quantitas*, vel *res promissa*, ita distinguas:
   a. *si bona pollicitantis sufficiunt, tenentur heredes in solidum,*
   b. *si non sufficiant, et pollicitatio facta ob honorem collatum heredes pariter in solidum obstringuntur,*
   c. si talis causa non subsit, *liberi in decimam, extranei in quintam partem obstringuntar. L. 6. 9. et 11. ff. de pollic.*

§. 10.

exceptiones oppon.

Exceptiones adplicabuntur,

1. *deficientis facultatis donandi,*
2. *non deliberato consilio factae promissionis,*
3. *iniustae aut falsae causae,*
4. *paupertatis insecutae,*
5. *hereditatis non sufficientis,*
6. *deficientis conditionis,*
7. *praescriptionis.*

Exceptio nulli latis.

ex. [illegible] impletae pollicitationis

Libellus.

Kläger

Sempronius als bestätigter Actor der Kirche zu St. Thomas alhier

contra

contra

Titium Kauf und Handelsmann alhier

Beklagten,

Bringet klagend an, welchergestalt Beklagter, als er vernommen, daß aus der Kirche zu St. Thomas der ganze Kirchen-Ornat gestolen worden, der Kirche einen Ornat von 300 thlr. zu schenken versprochen. Wenn sich aber Beklagter sein Versprechen zu erfüllen geweigert; Als ist Kläger, als gedachter Kirche bestätigter Actor, wider Beklagten zu Klagen genötiget worden 2c.

Daß Beklagter den libellirten Kirchen-Ornat 300 thlr. am Wert der klagenden Kirche zu St. Thomas alhier zu übergeben, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM II.

DE ACTIONIBVS EX CONVENTIONE ORIENTIBVS, IN SPECIE EX MVTVO.

§. 1.

Exposita actione ex pollicitatione oriunda, pergo ad *conuentionem*, s. *pactum*.

§. 2.

Pactum est duorum, pluriumue in idem placitum consensus.

§. 3.

Diuiduntur pacta,

1. in *nuda*, et
2. *non nuda*,

Non nuda comprehendunt

1. *contractus*,
2. *pacta legitima*,
3. *pacta contractui adiecta*.

Contractus sunt

1. vel *veri* } contractus.
2. vel *quasi* }

Veri contractus sunt vel

1. *reales*, vel
2. *consensuales*, vel
3. *verbales*, vel
4. *litteralis*.

Reales

Reales ſunt, ad quorum perfectionem traditio requiritur, cuius ſpecies ſunt,

1. MVTVVM,
2. COMMODATVM,
3. DEPOSITVM,
4. PIGNVS;

DE CONDICTIONE CERTI EX MVTVO.

§. 1. vid pag 200.

MVTVVM eſt *contractus realis, quo res fungibilis in accipientem transfertur, vt in genere in eadem qualitate, et quantitate reſtituatur.*

§. 2.

Oritur exinde CONDICTIO CERTI EX MVTVO, quae eſt *actio perſonalis, ciuilis, rei perſecutoria, quae creditori et eius heredibus datur, aduerſus debitorem,* aut *eius heredes, vt acceptum mutuum in eadem qualitate et quantitate reſtituat.*

§. 3.

Datur creditori. Nomine *minorennium* tutores, vel curatores, nomine *piarum cauſarum*, adminiſtratores vel actores, nomine *vniuerſitatum* vel adminiſtratores, vel ſyndici, vel actores agunt.

§. 4.

Non dominus quoque, conſumta re mutuo data, habebit condictionem ex *L. 13. §. 1. ff. de*

de reb. credit. vel condictio sine causa adplicari poterit. arg. *L. 1. §. vlt. ff. de cond. sine causa.*

§. 5.

Contra debitorem agendum est, qui *se obligandi potestate* gaudet, contra illos vero, qui sub tutore vel curatore sunt, aliter non competit, nisi vel res mutuo data adhuc exstet, vel versio in vtilitatem probetur.

§. 6.

Ciuitates vel vniuersitates tunc ex mutuo obligantur, si vel *singuli mutuum acceperint*, vel *mandatum dederint*, vel *in vtilitatem versa sit pecunia. L. 1. §. 1. ff.* et *L. 3. ff. quod cuiusv. vniuers. nom. L. 27. ff. de reb. cred.*

§. 7.

Fines huius actionis sunt:

1. principales, *vt tantumdem, sc. in genere, in eadem qualitate et quantitate restituatur. L. 3. ff. de reb. cred.*
2. minus principales, *ad vsuras praestandas*, si vel promissae sint, vel debitor in mora deprehendatur, quod vltimum Iure Rom. haud obtinet,
3. *ad poenam conuentionalem praestandam*, modo hoc pactum vsurarium prauitatem haud prodat.

§. 8.

de fundamento — Fundamenta haec considerabuntur.

1. *mutuum contractum*, cuius requisita sunt:

a. *vt*

a. *vt res fungibilis tradatur,* eiusque
b. *vt in accipientem dominium transferatur,* prob. §. 8—12.
c. *vt in genere restituatur.*

2. *pactum de vsuris praestandis initum,*
3. *mora a debitore contracta,*
4. *poena conuentionalis pacto promissa,* com commissa.
5. *correalis obligatio pacto constituta,* et quod reliqui non sint soluendo.

§. 9.

Omnia haec requisita, negante reo, probanda sunt. Cum vero in libello, etiam adiiciatur, solutionem haud esse factam, huius negatiuae probatio actori non incumbit.

§. 10.

Actor etiam exsecutiue progredi potest, modo omnia libelli capita ex documentis guarentigionatis pateant.

§. 11.

Si contra debitoris heredes exsecutiue actor agere cupiat, mors quoque defuncti, et quod heredes adierint hereditatem, ex documentis adparere debet.

§. 12.

Competens iudex est vel domicilii, vel contractus; Si tamen certus locus solutioni constitutus sit, in alio loco agi nec hodie cum effectu potest, nisi in foro contractus praesens inueniatur. de competentia iudicis.

§. 13.

§. 13.

quamdiu duret? Perpetua haec est actio et Iur. Sax. 31. ann. 6 sept. 3. dies durat. Terminum *a quo* constituit tempus ad solutionem praefinitum.

§. 14.

Tam heredibus actoris competit, quam contra heredes rei datur.

§. 15.

exceptiones. Exceptiones sequentes pro enato casu adcommodari possunt,

1. *deficientis causae debendi*,
2. *mutui non rite constituti*,
3. *SCti Macedoniani*,
4. *mutui contra Mand. El. de Ao. 1718. 29. Dec. et 1724. d. 21. April. data*,
5. *diuisionis*,
6. *non numeratae pecuniae*,
7. *plus petitionis ratione loci, temporis, rei*,
8. *solutionis*,
9. *compensationis*,
10. *adsignationis plenae*, vid. in Sax. Mand. El. d. Ao. 1699. d. 23. Dec. unter denen Beilagen der Erl. Proceß Ord. sub N. 28.
11. *dationis in solutum*,

12. cre-

12. *creditoris ad acceptationem immobilium in solutum obligati Nou. 4. c. f. Nou. 120. Rec. I. 1654. ſ. 172.*
13. *creditoris ad partialem solutionem acceptandam obstricti. Rec. I. d. A. 1654.*
14. *nouationis, delegationis,*
15. *remissionis,*
16. *solutionis, ob insinuatum praeceptum de non exsoluendo, denegandae,*
17. *depositionis iudicialis,*
18. *dilationis legatae,*
19. *versionis in rem non factae,*
20. *restitutionis in integrum,*
21. *praescriptionis,*

Libellus executiuus contra heredes.

Kläger Georg Michael Streichein contra Gerngroß Zalaussens hinterlassene Erben, namentlich

Hans Christoph } Zalaus.
Jonatan Christian }

Klaget kürzlich, welchergestalt Gerngroß Zalaus von Klägern ein Darlehn von 1000. thlr. gegen landübliche Verzinsung à 5. pcent Mich. 1744. erborget, und solches Mich. Messe 1743. wieder zu bezalen versprochen; Wann aber derselbe am 26. sept. 1744. verstorben, und Beklagter als seine Brüder

zu Erben hinterlassen, diese auch die Erbschaft angetreten und Erben seyn wollen, wie solches aus denen Doc. sub A. B. C. mit merern erhellet: diese sich hingegen verweigern obgedachtes Capital nebst denen von Mich. 1743. aufgelaufenen Interessen zu bezalen; Als ist Kläger zu Klagen genötiget worden, fordert dannenhero recognition derer documenten sub A. B. C. nach deren Erfolg er zu erkennen bittet,

Daß Beklagter die libellirten 1000. thlr. nebst denen Interessen von Michaelis 1743. à 5. pcent auch allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig,

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. III.

DE ACTIONE COMMODATI DIRECTA ET CONTRARIA.

§. 1.

COMMODATVM est *contractus realis, quo res non fungibilis ad certum usum gratis alteri traditur, vt ab eodem, finito usu, in specie restituatur.* corporalis

§. 2.

Oritur ex hoc contractu ACTIO DIRECTA et CONTRARIA. In genere autem *actio directa* ex contractu contra principaliter obligatam personam, *contraria* vero contra minus principaliter, ad indemnitatem tantum praestandam obligatam, datur.

DE ACTIONE COMMODATI DIRECTA.

§. 1.

Est *actio personalis ciuilis rei persecutoria, h. f. quae datur commodanti, aut eius heredibus, aduersus commodatarium, aut eius heredes, ad commodatum finito usu restituendum et reliqua,* vel ex natura contractus, vel pactis adiectis descendentia, *praestanda.* de actione commod. dir. indole §. 1—5.

§. 2.

Datur *commodanti*, licet rem alienam in commodatum dederit. Nec reus eo nomine exceptione vti potest, cum sit de iure tertii.

§. 3.

Datur aduersus commodatarium et contra plures quidem in solidum, ob expressam *L. 5. §. vlt. ff.* h. t. dispositionem. Quam legem LVDOVICI *in Doctr. Pand.* h. t. male de *correali obligatione, conuentione constituta*, explanat. Ratio legis sine dubio est, *ne commodans, beneficium praebens, in plures distringatur debitores.*

§. 4. §. 4.

Dissentientes vrgent *L. 21. in f. ff. eod.* vbi verba: *communi periculo*. Sed haec lex non regulam, sed exceptionem tradit, si per conventionem ita determinatum sit, quod communi periculo accipiant commodatarii commodatum.

§. 5.

finis. Finis

1. *principalis* est, *vt commodatum finito vsu in specie restituat.* Ob improuisam tamen necessitatem etiam ante repeti potest. *arg. L. 3. C. locat.*

2. *minus principalis*, ad *culpam leuissimam praestandam.* Euolue *L. 5. §. 2. ff. commod. vel contra*, iuncta *L. 18. pr. eod.* in qua verbum *diligentia* in priori lege positum, de *exactissima diligentia* explicatur. Iunge pariter. *L. 5. §. 10. et L. 18. pr.* vbi exceptiones de lata et leui culpa.

3. *ad*

3. *ad casum fortuitum praestandum*, si ita *conuentum*, si *aestimatam rem venditionis gratia acceperit*, si *in mora sit commodatarius. L. 5. §. 4. 7. ff. h. t. c. vn. X. eod. vel furtum commiserit commodatarius.*

§. 6.

Ad fundamenta huius actionis pertinet. fundamenta.

1. *commodatum legitime contractum*, cuius essentialia sunt:
   a. *traditio rei non fungibilis,*
   b. *ad certum vsum,*
   c. *eumdemque gratuitum,*
   d. *vt finito vsu in specie restituatur.*
2. *finitum esse vsum,*
3. *culpa commodatarii, qua res commodata* vel *periit*, vel *deteriorata* est.
4. *mora*, vel *quod ad alium vsum applicuerit commodatum.* Quod fundamentum potissimum ad casus fortuiti praestationem pertinet.
5. *obligatio correalis lege constituta,*
6. *pactum, quo quoad accidentalia quid determinatur.*

§. 8.

Omnia haec fundamenta, reo negatiue litem contestante, probanda sunt, si excipias *quinto loco* positum, quia hoc ad naturalia spectat, adeoque praesumitur.

§. 8.

In damnorum probatione respiciendum,

1. *an damnum sit datum*, sc. quod res vel perierit, vel deterior facta sit. Illudque probandum,

vel alio modo

2. *an dolo* vel *culpa sit datum*,
3. *ad quantitatem damni*.

§. 9.

Incidit in controuersiam *an culpa probanda sit?* Haec autem lis optime hoc modo conciliabitur;

1. *si tale est negotium, in quo culpa leuissima praestari debet*, actor *culpam non probabit*; cum enim casus fortuitus non praesumatur, culposum magis damnum erit praesumendum.
2. *si in negotio, lata*, aut *leuis culpa tantum praestetur*, actor probabit *damnum culpa tali esse datum*, nisi forsitan eius generis sit, quod ex omissione diligentiae boni patrisfamilias defluxisse, praesumendum.

§. 10.

Quantitas damni quoque probatione indiget. Cui vel testes vel documenta deseruient.

§. 11.

Rebus deterioratis vtile est, rem per peritos aestimari; vbi requiritur

1. *vt sint iurati et periti*,

2. *vt qualitatem rei sciant tempore traditionis,*
3. *comparata nunc qualitate rei aestiment.*

§. 12.

Si res perierit, aliique modi probandi deficiant, iuramento in litem vel veritatis, vel adfectionis locus erit.

§. 13.

Competens iudex est, vel domicilii, vel contractus, et durat haec actio perpetuo. de competentia iudicis.

§. 14.

Vtrinque transit ad heredes, neque tamen correaliter, sed tantum pro rata hereditaria obligantur.

§. 15.

Exceptiones nota exceptiones oppon.

1. *retentionis,*
2. *deficientis potestatis se obligandi,*
3. *vsus nondum finiti,*
4. *rei casu peremtae,*
5. *arresti impositi,*
6. *commodati commodanti tantum vtilitatem praestantis,* et hinc *culpae latae tantum praestandae,*
7. *commodati communem vtilitatem praebentis,* et sic *rei ad leuem culpam tantum obligati,*
8. *culpae pacto remissae,*

9. *damni a tertio dati,*
10. *morae commodantis in acceptando,*
11. *credidi, te consensurum in alium usum, quem improuisus casus obtulit,*
12. *rei commodatae ex praecedente vitio peremtae,* aut *deterioratae,*
13. *res eodem modo apud te periisset,*
14. *casus fortuiti (insolitissimi,)*
15. *plurium coheredum,*
16. *commodati communi periculo dati,*
17. *donationis,*
18. *praescriptionis.*

Libellus.

Klaget kürzlich, welchergestalt Kläger sein Reißzeug, so nach der Specification sub ☉. in 20 Stück bestehet, nebst dem dazu gehörigen Fouteral von roten Corduban den 4. Febr. a. c. Beklagten auf 14. Tage gelehnet. Wann aber Beklagter nach Ablauf sotaner Frist sich der restitution bemeldeten Reißzeugs und Fouterals verweigert. Als ist ꝛc.

Daß Beklagter das libellirte Reißzeug nebst dem Fouteral zu restituiren, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

ACTIONE COMMODATI CONTRARIA.

§. 16.

Est *actio ciuilis personalis rei persecutoria, b. f. quae datur commodatario*, aut eius heredibus, *aduersus commodantem*, aut eius heredes, *ad indemnitatem praestandam*. de act. comm. contr. indole §. 16-19.

§. 17.

Fructuosius est *beneficium retentionis*, quod commodatario datur, *modo illud, quod rei commodatae intuitu commodatario debetur, sit liquidum*, alias eousque tantum retentione fruitur, quousque commodans cautionem non praestitit.

§. 18.

Tendit ad indemnitatem consequendam, quae tam in expensarum, quam damnorum, lata culpa, aut dolo datorum, consistit.

§. 19.

Necessarias modicas impensas non recuperat commodatarius. *L. 15. §. 2. ff. commod. vel contr.* vtiles et voluptuarias regulariter tantum tollit.

§. 20.

Fundamenta igitur huius actionis facile ex fine patent, de ei. fundamentis.

1. *commodati contractus essentialia, naturalia et accidentalia,*

2. *impensarum in rem commodatam collocatio*, vbi

a. probanda est *quantitas*.

b. vel *necessitas*, vel *quod commodans vtiles*, vel *voluptuarias iam inchoauerit*, vel *ipsius voluntate factae sint*.

3. *damna dolo, vel lata culpa data*, in quorum probatione respicias

a. *an damnum?*

b. *an dolo*, vel *culpa lata datum*,

c. *quanti aestimetur?*

§. 21.

forum competens.

Eadem fori competentia, quae in actione directa, attenditur. Si vero ante directa actio iam sit instituta, haec actio in eodem foro tamquam reconuentio ventilari debet.

§. 22.

exceptiones.

Exceptiones sunt

1. *impensarum medicarum*,

2. *culpa impensis causam dedisti*,

3. *impensarum illiquidarum, immodice aestimatarum*,

4. *impensarum contra prohibitionem factarum*,

5. *vitii patentis*,

6. *ignorantiae vitii rei*,

7. *commodati ob improuisam necessitatem reuocati*.

Libel-

Libellus.

Klaget kürzlich, welchergestalt Beklagter Klägern ein Pferd zu einer Reise auf 4 Wochen nach Frankfurt gelehnet. Wenn aber das gelehnte Pferd, da Kläger kaum die Helfte des Weges zurück geleget, wegen eines innerlichen Schadens, wie beigehendes attestat des Roß-Arztes Hans Hufeisens sub ⊙. bezeiget, so Beklagter auch ganz wol gewust, krank worden, und dahero Kläger nicht allein 10 thlr. vor die Cur verwenden, sondern auch, weil er dieserhalb 6 Tage liegen bleiben müssen, auf 30 thlr. nach beigefügter Liquidation sub ☽ et ☿ Schaden erlitten, Beklagter hingegen zu deren Ersetzung sich nicht verstehen will. Als ist rc.

Daß Beklagter so wol die auf die Cur des Klägers gelehnten Pferdes verwendete 10 thlr. als den erlittenen Schaden an 30 thlr. nebst denen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. IV.

DE ACTIONE DEPOSITI.

§. 1.

de indole act. depositi §. 1-8. DEPOSITVM est *contractus realis*, quo *res* (*gratis*) *custodienda alteri traditur*, *vt ab eodem in specie restituatur*.

§. 2.

Notari meretur distinctio in depositum REGVLARE et IRREGVLARE, quod vltimum dicitur, *quando depositario vsus simul conceditur*. Cuius indolem colligas ex *L. 24. 25. 26. §. 1. ff. depositi. L 9. 10. ff. de reb. cred. L. 1. §. 34. ff. depositi.*

§. 3.

Sequestrum quoque inter depositi species refertur. Sed probe distinguendi sunt casus: si enim *sequester solam custodiam* tantum *et gratis* quidem *praestat*, manet depositum. Sin autem praeter custodiam etiam administrationem rei gerit, vel locatio erit, mercede data, vel, si gratis administret, mandati indolem redolet.

§. 4.

Oritur ex hoc contractu vnilaterali duplex ACTIO DEPOSITI DIRECTA et CONTRARIA.

§. 5.

Directa est *bonae fidei*, *personalis actio*, *quae datur deponenti*, et eius heredibus, *aduersus*

sus depositarium et eius heredes, *ad depositum in specie restituendum, et reliqua,* quae vel *ex natura contractus,* vel *pacto adiecto descendunt, praestanda.*

§. 6.

Datur *deponenti,* et, quod ad sequestrum, *victor* in lite regulariter actionem instituit. Si plures rem deposuerint, et sint correi credendi, vnus ex illis praeueniendo reliquos solidum petere potest.

§. 7.

Correali vero obligatione non contracta, singuli pro rata agere possunt, si in quantitate consistat depositum, si vero res indiuidua sit deposita, vnus plurium deponentium agere nequit, nisi vel ratione reliquorum procuratorio nomine agat, vel ex iure cesso.

§. 8.

Datur *aduersus depositarium.* Et plures quidem correaliter ipsa lege sunt obligati. *L. 1. §. 43. ff. depos. vel contr.*

§. 9.

Essentialis finis est: *vt res deposita in specie restituatur,* atque in deposito quantitas etiam pro specie habetur, cum in specie restitui omne depositum debeat.

fines huius act. §. 9-13.

§. 10.

Ratione naturalium tendit *ad doli et latae culpae praestationem.*

§. 11.

§. 11.

Si cista clausa et signata tradita fuerit, et deponens, restitutione cistae facta, conqueratur, res quasdam deficere, videndum est; *an depositarius ad aestimationem teneatur?* Decisionem tradit *L. 1. §. 41. ff. depos.* distinguens hoc modo:

Si deponens depositario res in cista contentas demonstrauerit, eoque praesente cistam signauerit et occluserit, depositarius tenetur, nisi a culpa lata se purgare possit. *Rebus autem depositario non ostensis*, tunc demum tenetur, *si sigilla sint fracta*, vel *aliae laesiones cistae adpareant.* Liberabitur tamen depositarius, si a culpa lata se vacuum probauerit.

§. 12.

Ratione accidentalium quandoque tendit actio

1. *ad culpae leuis praestationem*, si honorarium acceperit,
2. *ad leuissimae culpae praestationem*, si rei non fungibilis depositae vsus ipsi concessus fuerit, aut deposito se obtruserit,
3. *ad casus fortuiti praestationem*, si vel ita pactum, vel depositi rei fungibilis vsus indultus fuerit,
4. *ad dupli praestationem*, ob negationem depositis miserabilis.

§. 13.

§. 13.

Ratione finium ex naturalibus, aut accidentalibus dimanantium, vel petitur

1. *aestimatio rei depositae*, si culpa aut perdita, aut insigniter deteriorata sit res, vel
2. *aestimatio damni* tantum *dati*.

§. 14.

Fundamenta ratione principalis finis sunt essentialia contractus depositi, in eo consistentia: vt — de eius fundamentis §. 14-16.

1. *res ad custodiam tradatur*,
2. *vt gratis recipiatur*,
3. *vt in specie restituatur*.

§. 15.

Ratione naturalium et accidentalium ex ipsis finibus declaratis fundamentum patet.

§. 16.

Omnia haec fundamenta, si naturalia excipias, probanda veniunt. Quoad poenam tamen inficiationis in duplum ratione depositi miserabilis notandum est, quod ea non aliter obtineat, quam si reus vel per testes, vel per documenta conuictus sit. Iuramenti delatio haud sufficit.

§. 17.

Iudex competens, vti supra generaliter monui, est iudex domicilii et contractus. — de competentia iudicis.

§. 18

§. 18.

quam-diu duret? Durat haec actio *perpetuo.* Singulare est, *quod*, etsi in duplum ob inficiationem depositi agatur, *actio sit perpetua*, licet ex edicto Praetoris descendat. *L. 18. in f. ff. depos.* Cuius dispositionis ratio in eo mihi posita videtur, *quod depositarius, depositum miserabile negans, insignis perfidiae reus*, adeoque *similis furi sit, contra quem actiones etiam Praetoriae poenales perpetuo competunt.* Dissent. BOEHMERVS *in Tr. de Action. Sect. 2. c. 8. §. 23. n. 5.* qui allegatam legem inique interpretatur.

§. 19.

an ad heredes transeat. §. 19-23. Transit haec actio tam ad heredes deponentis, quam depositarii.

§. 20.

Si plures heredes deponens relinquat, atque vel omnes agunt, vel ille, qui ex maiori parte heres est, depositarius totum depositum restituere tenetur, siue res diuiduae sint depositae, siue indiuiduae. Quam sententiam *arg. L. 14. ff. depos.* B. Auus LÜDER. MENCKEN *ad Pand. h. t.* et BOEHMERVS fouent. Ex mea vero sententia, cum quantitates ipso iure sint diuisae, depositarius vni heredum agenti etiamsi maioris partis heres sit, ratam tantum partem soluere obstringitur.

§. 21.

Quodsi vnus heredum species depositas a depositario poscit, omnes quidem ei tradere tenetur, sed non nisi praestita cautione idonea per fideiussores. *L. 1. §. 36. ff. depos.*

§. 22.

exceptiones.

Quod ad exceptiones attinet, praecipue obseruandum est, *quod exceptio compensationis opponi nequeat, L. f. C. de compens. §. 30. I. de act.* et vera huius dispositionis ratio est, quia res deposita, licet in quantitate consistat, tamquam species consideratur. In speciebus vero compensationem locum non habere latissime patet. Si vero res sit deteriorata, aut deperdita, merito compensatio obtinebit. Sequentes vero in consideratione habentur exceptiones

1. *retentionis,*
2. *plurium coheredum,*
3. *traditionis nondum factae,*
4. *litis nondum finitae,* sc. in sequestro,
5. *rei sine dolo et lata culpa peremtae,*
6. *depositi ad commune periculum dati* (ad obligationem in solidum excludendam)
7. *arresti impositi,*
8. *nondum praestitae cautionis,*

9. *rerum uni heredum sub cautione restitutarum,*

10. *donationis,*

11. *praescriptionis.*

Forma Libelli.

Kläger bringet klagend an, welchergestalt er Beklagten einen Coffre, worinnen ein silbern Service gewesen, in Verwarung nebst denen Schlüsseln zu denen davor gelegten Schlössern übergeben, immassen Kläger demselben nicht allein nach der Specification sub A. alle darinnen enthaltene Sachen, Stück vor Stück gezeiget, und in seiner Gegenwart wiederum in den Coffre geleget, sondern auch mit desselben Bewilligung jedes Stück so gleich von Carl Tomback, einem Goldschmid alhier, nach der in der Specification sub B. enthaltenen Taxe aestimiren lassen; Wann sich aber bey Restitution des Coffres, da solcher in Beklagtens Gegenwart wider eröfnet, und die sämtlichen Stücke nach der Specification durchgegangen worden, sich geäusert, daß die in der Specification N. 15. 20. 30. 46. enthaltene Stücken, welche auf 300 thlr. taxiret worden, ermangeln und Beklagter in Güte dieses Quantum zu erstatten sich verweigert; Als ist rc. fordert Einlassung auf die Klage und beigefügte Specification sub A. und bittet nach deren Erfolg zu erkennen:

Daß

Daß Beklagter die libellirten 300 thlr. als den Wert derer ermangelnden Stücke sub N. 15. 20. 30. 46. Klägern nebst allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

ACTIONE DEPOSITI CONTRARIA.

§. 23.

Retentionis beneficio etiam depositario consulitur eo modo, quo supra in actione commodati expositum est. de act. D. contrar. indole §. 23—25.

§. 24.

ACTIO DEPOSITI CONTRARIA est ciuilis, personalis, rei persecutoria, b. f. quae *datur depositario*, aut eius heredibus, *aduersus deponentem*, aut eius heredes, *ad indemnitatem praestandam.*

§. 25.

Tendit *ad indemnitatem praestandam* finis.

1. *ratione impensarum necessariarum.* Vtiles et voluptuarias tollere tantum potest.
2. *culpae leuissimae praestandae.*

§. 26.

Fundamenta sunt de eius fundam. §. 26. 27.

1. *depositum constitutum,*
2. *secundaria deponentis obligatio*

a. *ad impensas restituendas,*

b. *ad culpae leuissimae praestationem.*

§. 27.

Reliqua ad probationem pertinentia, ex dictis occasione actionis commodati contrariae, patent.

§. 28.

competentia fori.

Idem forum competens est, quod in aliis actionibus personalibus. Per modum reconuentionis tamen instituta, in foro conuentionis peragi debent.

§. 29.

Exceptiones eaedem, quae traditae sunt in actione commodati contraria, obtinebunt.

SECTIO

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM V.

DE ACTIONE PIGNERATITIA. directa

§. 1.

CONTRACTVS PIGNORIS est realis, b. f. *quo res creditori in securitatem crediti traditur, vt ab eodem, soluto debiti vinculo, in specie restituatur.* de act. pignor. directae §. 1—5.

§. 2.

Defluit inde actio pignoratitia directa et contraria.

§. 3.

ACTIO PIGNERATITIA DIRECTA est actio personalis, ciuilis, rei persecutoria, b. f. quae *datur debitori*, aut eius heredibus, *aduersus creditorem*, aus eius heredes, *ad pignus, soluto debiti vinculo, restituendum, et damna dolo, aut leui culpa, data resarcienda.*

§. 4.

Plerumque *debitori haec actio conceditur*, sed si tertius pro alio res suas pignori dederit, nihil dubito, eum actione pignoratitia vtili vti posse.

§. 5.

Competit *contra creditorem*, aut eius heredes. Non contra tertium possessorem. Nec obstat *L. 40. §. f. ff. de pignor. act.* et *c. 6. X. de pignor.* quae leges non de actione pigneratitia, sed vel rei vindicatione, vel imploratione officii iudicis agunt.

§. 6.

fines huius act. §. 6 - 15.

Finis est

1. principalis *ad rem oppigneratam soluto debiti vinculo restituendam.*

§. 7.

Hodie potissimum Iure Sax. et Brunsuicensi, vbi in immobilibus iudicialis hypotheca requiritur, non ambigo, etiam ad cassationem hypothecae hanc actionem dirigi posse. Quamuis alii implorationem officii iudicis dicere maliat.

§. 8.

Tendit minus principaliter

2. *ad leuis culpae praestationem. L. 14. ff. de pignorat. act.* Nec obstat *L. 13. §. 1. ff. eod.* et *§. vlt. inst. quib. modis re contrah. oblig.* ex quibus leuissimae culpae praestationem euincere student.

§. 9.

3. *ad vsuras ex tempore morae praestandas. L. 7. ff. de pignor. act.*

4. ad residuum pretii, legitima distractione pignoris facta, restituendum. *L. f. C. de distract. pign.*

§. 10.

5. *ad reddendas rationes de fructibus perceptis et percipiendis*, quod obtinet, si pactum antichreticum pignori adiectum est.

§. 11.

§. 11.

Pactum antichreticum est pactum contractui pignoratitio adiectum, vt creditor ex pignore, quod fructus fert, fructus in vicem vsurarum accipiat. L. 14. C. *de vsur.* et L. 17. C. *eod.*

§. 12.

Antichresis constituitur vel expresse, vel tacite. vid. L. 8. ff. *In quib. caus. pignus vel hypoth. tac. contrah.*

§. 13.

In pignore sub pacto antichretico creditori dato, sequentia principia notabis:

1. *creditor rationes reddere debet*, nec de perceptis tantum, sed et de percipiendis quoque fructibus tenetur,
2. *nullus excessus legitimarum vsurarum est tolerandus*, siue fructus certi, f. incerti percipiantur,
3. *quicquid ex fructibus vltra vsurarum legitimum modum percepit, in sortem quotannis imputandum est.*

Haec principia exinde probantur:

a. *ex prohibitione generali illegitimarum vsurarum,*
b. *ob generalitatem L. 3. C. de pigner. act.*
c. per *L. 14. C. de vsuris,*
d. per *arg. L. 8. ff. in quibus causis pign. vel hypoth. tac. contrah.*

Plura vid. in *mea Diss. de Excessu vsurarum in pacto antichretico non tolerando.* Iunge Iure Sax. Dec. El. 22. de Anno 1746.

§. 14.

Tendit actio pignoratitia

6. *ad culpae leuissimae praestationem*, si vel ita conuentum, vel pignus in creditoris tantum vtilitatem tendat.

§. 15.

7. *ad casus fortuiti praestationem*, si ita conuentum, vel culpa casum praecessit, vel propria auctoritate pignus occupauit.

§. 16.

de fundamentis eorumque prob. §. 16-22.

Fundamenta huius actionis consistunt

1. in essentialibus contractus pignoratitii, scilicet vt
   a. *debitum principale adsit,*
   b. *pignoris traditio facta sit.*

Vtrumque probari debet, et si executiue agere velis, documentis guarentigionatis opus est.

§. 17.

Fundamentum

2. *quod dissolutum sit debitum principale.*

Modus itaque, quo sublata est obligatio, probandus venit.

§. 18.

Potest quoque actor in iudicio offerre solutionem et pignus repetere, *L. 9. §. 5. ff. de pignor. act.* vel creditore acceptationem solutionis denegante, locum habet depositio iudicialis, de cuius legitimis requisitis vid. *L. 9. C. de solut. leg. L. 19. C. de usur.*

§. 19.

In quaestione versatur, *an, debitore in concursum incidente, solutione nondum facta, creditor pignus ad massam concursus tradere teneatur?* Extra Sax. triplex sententia deprehenditur. Negant STRYCK ad BRUNNEM. *Proc. Conc. credit. c. 2. §. 6.* RIVINUS in *Disp. de Iure pign. moto concursu. §. 7.* Adfirmat SALVADO *in Labyr. credit. P. I. c. 11. n. 14.* Intermediam tradit LEYSERUS *Medit. ad Pand. spec. 231. Med. 1.* et tunc negatiuam defendit, si nullus potiorem hypothecam habeat. Alias adfirmat.

Mihi, extra Saxoniam, negatiua adcommodatior analogiae Iuris videtur.

In Sax. per O. R. tit. 41. §. 1. pignora massae concursus restitui debent, eamque ob causam curator bonorum agit. Sed ex redacta inde pecunia satisfaciendum est creditori.

§. 20.

Fundamentum

3. *damnum culpa datum.*

In qua probatione repetenda sunt in prioribus actionibus personalibus deducta.

§. 21.

Fundamentum

4. *pactum antichreticum* vel *expresse*, vel *tacite constitutum.*

Quo probato, obligatio ad reddendas rationes iuris est.

§. 22.

Fundamentum

5. *mora, quoad usuras,*

6. *distractio pignoris facta,*

7. *si ad casum fortuitum praestandum* actio instituatur, *est* vel *pactum*, vel *culpa casum praecedens*, vel *propria auctoritate suscepta occupatio pignoris.*

§. 23.

quamdiu duret? Competit haec actio intra triginta annos. Terminus autem *a quo*, secundum communem sententiam receptam, demum a tempore dissoluti debiti principalis currit. Consentit B. Auus meus LÜDER MENCKEN *in Gymnas. Polem. disp. 5. th. 19.* et alii, quos ibi allegat. Dissentiunt MOLLENBEC. et FRANZK. *ad Pand. tit. de pignor. act. arg. L. 4. C. de praescript. 30. l. 40. unnor.* De Iure Sax. vid. *P. 2. Const. El. 1.* quae priori sententiae subscribit.

§. 24.

§. 24.

Exceptiones consule sequentes: exceptiones oppon.

1. *debiti nondum soluti*
2. *integrae solutionis nondum factae,*
3. *debiti intempestiue, non rite oblati,*
4. *retentionis ob aliud debitum, ob impensas, damna,*
5. *pignoris sine dolo et culpa peremti,*
6. *pacti conuenti, vt stato die solutione non facta, creditor pignus pro iusto pretio retineat,*
7. *pignoris legitime euicti,* vel *distracti,*
8. *pacti de retrouendendo adiecti,*
9. *fructuum cum vsuris compensatorum.*

Libellus.

Rubricirter Kläger stellet klagend vor, welchergestalt er von Beklagten ein Darlehn erborget, und ihm dargegen seinen auf der Windmülen-Gasse vor dem Peters-Thore zwischen N. und N. Hause gelegenen Garten zum Unterpfande übergeben; Wann aber Kläger schon vor einem halben Jahre gedachtes Capital nebst denen sämtlichen Interessen wieder bezalet; Beklagter hingegen sich so wenig zu Abtretung gedachten Gartens, als zu Ablegung der Rechnung von denen 3 Jahr lang aus diesem Garten erhobenen Nutzungen in Güte verstehen will: Als siehet

siehet sich Kläger Klage zu erheben genöthiget ꝛc.

Daß Beklagter den ihm verpfändet gewesenen Garten hinwiederum abzutreten, so wol derer erhobenen Nutzungen halber Rechenschaft abzulegen, und alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

ACTIONE PIGNERATITIA CONTRARIA.

§. 25.

de act. P. contr. indole §. 25. 26. Est actio ciuilis personalis rei persecutoria, b. f. et *datur creditori*, aut eius heredibus, *adversus debitorem*, aut eius heredes, *ad indemnitatem consequendam.*

§. 26.

fundament. Finis in eo consistit

1. *vt impensae necessariae regulariter*, quandoque et vtiles, *restituantur.*
2. *ad damna resarcienda*, *dolo*, *lata* aut *leui culpa data.*
3. *ad restituendum pignus ad tempus redditum. L. 3. et 22. §. penult. ff. h. t.*
4. *ad aliam rem pignori tradendam.*

§. 27.

§. 27.

Fundamentum est *secundaria debitoris obligatio ad omnem indemnitatem probandam.*

§. 28.

Exceptiones excepti-ones.

1. *impensarum haud necessariarum,*
2. *utilium contra prohibitionem absolutarum,*
3. *scienter rem alienam accepisti,*
4. *vitii rei pigneratae patentis,*
5. *remissionis expressae,*
6. *redditae rei oppigneratae,*
7. *in ulteriorem oppignorationem consensus,*
8. *alienationis creditoris voluntate factae,* et sic
9. *tacitae remissionis.*

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM VI.

DE ACTIONIBVS EX CONTRACTIBVS CONSENSVALIBVS, IN SPECIE EMTI VENDITI.

§. 1.

Contractus consensuales dicuntur, qui nihil praeter consensum in formam specificam ad sui perfectionem requirunt. Quorum species sunt

a. EMTIO VENDITIO,

b. LOCATIO CONDVCTIO,

c. SOCIETAS,

d. MANDATVM,

e. EMPHITEVSIS.

§. 2.

Emtio venditio est *contractus consensualis, de re certa, pro certo pretio alteri tradenda, initus.*

§. 3.

Oriuntur ex hoc contractu actiones VTRINQVE DIRECTAE, Emti et Venditi.

DE

ACTIONE EMTI.

§. 1.

de A. E. indole §. 1—3. ACTIO EMTI est actio ciuilis personalis, rei persecutoria, b. f. et datur *emtori*, aut eius here-

heredibus, *aduersus venditorem* aut eius heredes, *ad rem venditam tradendam et reliqua, quae* vel *ex natura contractus*, vel *ex pacto legitime adiecto, descendunt, praestanda.*

§. 2.

Competit *emtori. Cessionario*, aut *mandanti* VTILIS *datur. L. 13. §. 25. ff. de act. E. V.*

§. 3.

Instituitur *contra venditorem*, contra *mandantem* vero VTILIS. all. Leg.

§. 4.

Fines sunt — Fines A. E. §. 4-11.

1. *ad rei venditae vacuam possessionem tradendam,*
2. *vt non vitiosa res et libera ab oneribus priuatis praestetur.*

§. 5.

Finis

3. *ad fructus, tempore perfectae emtionis nondum perceptos, neque pro perceptis iure habitos, restituendos.*

§. 6.

Finis

4. *ad pertinentias, scilicet quae vel ex lege, vel consuetudine, vel destinatione et actuali adplicatione, aestimandae, simul tradendas.*

§. 7.

§. 7.

Finis

5. *ad thesaurum consequendum*, *L. 1. C. de peric. et commod. rei vend.*

6. *ad omne interesse praestandum*, scil. si

a. res vitiosa vendita,

b. qualitas laudatae deficiant,

c. si seruitutes, aut alia onera priuata, cohaereant et venditor hoc sciuerit,

d. si res ex praecedente vitio perierit,

e. si pignus inhaereat,

f. si venditor sua culpa rem tradere nequeat.

7. *ad pretii dati restitutionem in casibus* sub d. et f.

§. 8.

Finis

8. *ad liberationem ab onere pignoris L. 5. C. de euict.*

§. 9.

Finis

9. *ad restitutionem eius, quod emtor creditori ad liberandam rem a pignoris onere dedit L. 3. C. de euict.*

§. 10.

Finis

10. *ad euictionem praestandam.*

§. 11.

Decertant DD. de quaestione: *an in pretii restitutione respiciendum sit ad tempus venditionis*, aut *ad pretium*, *quod tempore euictionis iustum est?* Meam traditurus sententiam assero:

Pretium venditionis tempore datum, a venditore emtori, ad euictionem praestandam, restituendum esse. L. 13. et 53. ff. de euict.

His tantum additis limitationibus:

1. *Si res euicta tempore euictionis melior exsistit, et tales sunt meliorationes, quas emtor non recuperat ab euincente.* v. c. si ob alluuiones, coalitiones fundo quid accesserit, tunc venditor emtori, praeter pretium ab emtore datum etiam hoc praestare tenetur. Obst. *L. 64. ff. de euict.*

2. *Si res deterior facta ipsius rei partiali interitu, tunc illud tantum pretium petere potest emtor, quod tempore euictionis iustum est. L. 66. et 70. ff. de euict.*

Aliter sentiunt BOEHMERVS *ad Pand. tit. de euict.* LVDOVICI *in compendiolo Pand. eod. tit. §. 8.* confer. FRANZK *ad Pand.* et VOETIVS *ad Pand. eod. tit.*

§. 12.

Finis

11. *tendit ad leuis culpae praestationem.* Reliqui fines ex accidentalibus pactis dimanant.

§. 13.

eius fundamenta §. 13. 16.

Fundamenta sunt

1. *contractus emtionis venditionis rite initus*, cuius essentialia sunt:

   α. consensus in rem certam tradendam pro pretio certo,

   β. adimpletio contractus, ex parte actoris,

   γ. fructuum perceptio post perfectum contractum. *Haec fundamenta actor probare tenetur.*

§. 14.

Fundamentum

2. est principium iuris *accessorium sequatur principale.* Quod probationem attinet, probari debet exsistentia huius accessionis, quod vero pro accessorio habeatur, in probationem haud venit, nisi in speciali lege aut consuetudine, aut destinatione et illatione actor petitionem fundet.

§. 15.

Si ad interesse actio instituitur, ex his fundamentis vnum est proponendum, et reo negante, probandum, vel

1. *vitium rei venditae*, et *quod tempore venditionis iam adfuerit.* Vtrumque pro-

probandum est, sed si intra triduum se exserat, praesumitur,

2. *quod qualitas promissa deficiat.* Probetur ergo promissio et defectus qualitatis.
3. *seruitus rei venditae inhaerens,*
4. *quod res perierit ex vitio tempore perfectae emtionis iam exsistente.* Reliqua fundamenta, in ipsis finibus traditis inuenies exposita, eaque omnia probationi subiacent.

§. 16

Perpetua est actio emti, terminus vero *a quo* computabitur a tempore perfectae emtionis.

§. 17.

Exceptiones sunt exceptiones oppon.

1. *nondum adimpleti contractus,*
2. *dolosae inductionis ad fidem de pretio habendam,*
3. *rei venditae sine culpa leui exstincta,*
4. *vitii patentis,*
5. *vitii post tempus contractus enati,*
6. *contractus, ob pactum commissorium vel addictionis in diem resoluti,*
7. *fructuum ante perfectum contractum perceptorum,*
8. *pertinentiarum ante emtionem perfectam alii venditarum,*
9. *rerum ad temporalem tantum vsum,* ornatus vel custodiae gratia *in fundo exsistentium,*

10. *ignorantiae seruitutis,*
11. *protestationis factae, de euictione, ratione onerum priuatorum, non praestanda,*
12. *ignorantiae pignoris constituti,*
13. *scienter rem oppignoratam emisti,*
14. *interesse illiquidi, immoderati,*
15. *impensarum in rem, vel fructus collocatarum,*
16. *remissae euictionis praestationis,*
17. *alienationem alieno nomine suscepi,*
18. *rei culpa emtoris euictae,*
19. *rei non iudicialiter euictae,*
20. *possessionis tantum euictae,*
21. *sciens rem alienam emisti,*
22. *denunciationis* vel *plane non*, vel *non legitime factae.*

Libellus

ad euictionem praestandam.

Klaget kürzlich, welchergestalt er von Beklagten sein Gut zu Grostewitz nebst allen pertinentien an Wiesen, Holz und Feldern vor 6000 thlr. erkauft, ihm auch diese Kauf-Summe entrichtet. Nachdem aber Kläger wegen der an der Gemeinde Hutung liegenden Wiese, so wol wegen 2 Acker Holz, welches alles Kläger bey Erkaufung gedachtes Gutes als Pertinenz-Stücke mitgekaufet,

set, von Sempronio des Eigentums halber in Anspruch genommen worden, Kläger auch Beklagten sogleich dieserwegen litem denunciret, welcher aber in termino nicht erschienen: so ist Kläger endlich durch Rechts kräftig gesprochenes Urtel obbemeldete Wiese nebst denen 2 Ackern Holz Sempronio abzutreten genötiget worden. Wann sich denn Beklagter so wenig zu Erstattung des Werthes obgedachter Grundstücken, wovon die Wiese auf 200 thlr., die 2 Acker Holz aber auf 400. thlr. durch Hauswirtschafts-Verständige taxiret worden, als derer nach beygehender Liquidation sub A. et B. verursachten Schäden und Unkosten an 110. thlr. verstehen will; Als ist Kläger zu klagen bewogen worden, fordert Einlassung und Antwort so wol auf die Klage als Liquidation sub A. et B. und bittet hierauf zu erkennen:

Daß Beklagter die libellirten 200 thlr. und 400 thlr. als den Werth derer euincirten Grundstücke, so wol die verursachten Schäden und Unkosten an 110. thlr. nicht weniger die Unkosten dieses Processes zu erstatten schuldig.

DE

ACTIONE VENDITI.

§. 18.

ACTIO VENDITI est actio ciuilis, personalis, rei persecutoria, bonae fidei, *quae da-*

tur venditori, aut eius heredibus, *aduersus emtorem*, aut eius heredes, *ad pretium dandum*, *et reliqua*, *quae vel ex natura contractus*, *vel pacto adiecto dimanant*, *praestanda.*

§. 19.

fines A. V. §. 19-26. Finis

1. principalis est, *vt pretium in determinata quantitate et qualitate soluat*,
2. *ad vsuras praestandas*, vel *promissas*, vel *ob moram*,
3. *ad impensas* tam *necessarias*, quam *vtiles restituendas*.

§. 20.

Pacto commissorio resolutiuo adiecto, tendit

1. *ad rem restituendam cum accessionibus*,
2. *ad fructus perceptos*, et *percipiendos praestandos*, nisi verbis obliquis pactum conceptum. vid. *L. 4. §. 1. ff. de lege commiss.*
3. *ad praestandam culpam leuem*, et *leuissimam* quoque et *casum fortuitum*, postquam moram in soluendo pretio contraxit.

§. 21.

Ex hoc pacto contra tertium agere nequit, sed rei vindicatione vti potest, si verba obliqua pacto haud adiecta *L. f. ff. de lege commiss.* Secundum praxin tamen ex hoc pacto contra tertium agi potest

1. *si*

1. *si tertius sciuerit pactum,*
2. *sub hypotheca reali conceptum sit.*

§. 22.

Pacto addictionis in diem resolutiuo contractui inserto, iidem fines obtinebunt, hoc tantum obseruato, quod si emtor primus, meliori conditione oblata, idem praestet, ille rem retineat, et fructus tantum restituere teneatur.

§. 23.

Ex pacto retrouenditionis, apposito contractui, actio haec tendit,

1. *ad rem venditam, pretio oblato, restituendam,*
2. *damna culpa data resarcienda,*
3. *ad fructus vltimi anni pendentes pro rata restituendos. L. 2. C. de pact. inter emt.*

§. 24.

Si in contractu emtionis pactum de iure protimiseos adiectum est, atque ex hoc iure venditor agat, finis eo procedit:

1. *vt res tradatur, soluto pretio, quod extraneus obtulit, cum accessionibus,*
2. *vt fructus, post oblatum ab emtore pretium, percepti restituantur,*
3. *ad interesse praestandum*, si forsan extraneo iam res sit tradita et contra tertium, actio non suppetat.

§. 25.

Quatenus contra tertium ex hoc pacto agi possit, intelliges ex his, quae supra commemoraui in pacto commissorio.

§. 26.

Cum autem contra tertium difficilior sit actio, consultius venditor intelligens, emtorem rem alteri traditurum, vel impetrabit praeceptum de non alienanda re, quod et extra Saxon. auxilium praestat, vel appellabit contra traditionem die Lehnsreichung coram iudice rei sitae.

§. 27.

eius fundamenta §. 27-32

Fundamenta sunt

1. *essentialia emtionis*, de quibus supra actum,
2. *adimpletio contractus ex parte actoris facta*,
3. *tempus pretii promissi*, si scilicet fides habita sit de pretio,
4. *vsurarum* vel *promissio*, vel *mora emtoris*,
5. *impensarum collatio in rem* vel *fructus facta, post perfectum contractum.*

Atque haec* omnia probanda sunt.

§. 28.

Intuitu pacti commissorii illud fundamenti loco adduci, et deinde negante reo, probari debet. Damna pariter petat actor, atque probet.

§. 29.

§. 29.

Si ex pacto addictionis in diem agere cupias

1. *ipsum pactum quibus verbis initum sit, exprimas.* Probe enim circumspicere oportes, an hoc pactum sub conditione suspensiua, aut resolutiua sit initum.

§. 30.

2. essentialia huius pacti probe in considerationem ducas, vt adpareat
   a. *meliorem conditionem esse oblatam,*
   b. *quod venditor eam acceptare velit. L. 9. ff. h. t.*
   c. *quod denunciauerit emtori L. 7. et 8. ff. eod.* Consultum erit aliquando adiicere, quod emtor illud, quod meliori conditione oblatam supplere nolit, quo ipsam rei restitutionem petere possis.

§. 31.

Ex pacto retrouenditionis incumbit

1. *pacti curata adiectio,*
2. *tempus vt exprimatur,* si vel terminus *a quo,* vel *ad quem* determinatus sit,
3. *quod obtulerit determinatum pretium,*
4. cum aliquando *ad interesse* tantum *competat actio,* eo nomine requiritur vel
   a. *deterioratio rei,* vel
   b. *quod culpa perierit,* vel
   c. *quod alii tradiderit,*

5. contra tertium actione instituta probes, vel

a. *verbis directis pactum esse conceptum,* vel

b. *hypothecam eo nomine esse constitutam,* vel

c. *quod sciuerit hoc pactum.*

Illudque pariter in reliquis pactis resolutiuis attendere necesse habet actor.

§. 32.

Ratione pacti protimiseos

1. *pactum ipsum* eiusque *conditiones* adiicias,

2. *quod emtor* vel *vendere* vel *in solutum dare alii velit,*

3. *quod actor idem obtulerit,* vel *adhuc legitime offerat.*

§. 33.

de foro competenti. Haec actio vel coram iudice *domicilii*, vel *contractus* institui potest, idemque obtinet, si ex pacto resolutiuo ad dissoluendum quis agat.

§. 34.

quamdiu duret? §. 34-39. Competit perpetuo. Ratione termini *a quo* dicta de actione emti obserues.

§. 35.

Ratione pactorum vero contractui adiectorum, terminus *a quo*, diuerso modo inuestigandus est.

§. 36.

§. 36.

In pacto commissorio terminus *a quo*, vel *a tempore solutioni definito*, vel, hoc non determinato, *ab interpellatione facta*, incipit. Neque moram purgari posse ab emtore contra BERG. *in Oec. Iuris L. 3. T. 5. th. 7. n. 2.* aliosque, in praelectionibus defendam.

§. 37.

In pacto addictionis in diem, exsistentia conditionis resolutiuae *terminum a quo* sistit. Hinc *ab eo tempore, quo meliorem conditionem oblatam emtori denunciauit, computatio est inchoanda.*

§. 38.

Ratione iuris retrouendendi s. reluendi tres casus distinguas:

1. *si nullum tempus* iuri reluendi per pactum *praefinitum*, Iure ciuili *30. annis praescribitur huic iuri*, et terminus *a quo*, a tempore initi pacti computatur. Iure vero Saxon. nulla temporis praescriptio tunc locum inuenit. *P. 2. C. El. 1.*

2. si ita, *vt, quandocumque placuerit venditori, reluere liceat* conuentum sit, nec Iure ciuili, nec Saxon. per *all. ante const.* praescribitur iuri reluendi,

3. *si* vero *certum terminum iuri reluendi pactum definit*, aut
   a. *terminus ad quem* definitus est, v. c. binnen 6. Jahr, *hoc tempore elapso* exstin-

exstinguitur ius reluendi. Quod si vero intra hoc tempus pretium venditor ad reluendum obtulerit, emtor vero moram in restituendo nectat, *intra triginta annos*, a tempore oblationis, *venditor agere* adhuc *potest*.

b. *sin* autem *terminus a quo in* pacto constituatur, *triginta anni* connumerandi sunt, a tempore *termini a quo* elapsi.

§. 39.

Iuri protimiseos pariter *triginta annis praescribitur*, quorum initium a tempore alienationis incipit.

§. 40.

Transit haec actio *vtrimque* ad heredes, nisi forte vel ad vitam paciscentium, vel ad certas personas restrictum pactum intelligas.

§. 41.

Exceptiones hae sunt

1. *alternatiuae obligationis* et sic *inepti libelli*,
2. *doli, metus, erroris, simulationis*,
3. *rei non rite descriptae*,
4. *nondum adimpleti contractus*,
5. *laesionis vltra dimidium*,
6. *plus petitionis ratione temporis*,
7. *deficientis promissionis vsurarum*,
8. *retentionis ob imminentem euictionem*,

9. *pre-*

9. *pretii iudicialiter depositi,*

10. *compensationis,*

11. *solutionis, nouationis,*

12. *rei euictae,*

13. *rei ex praecedente vitio peremtae,*

14. *rei culpa venditoris exstinctae,*

15. *rei ob vitium latens nullum vsum praestantis,* adeoque *redhibendae,*

16. *rei venditae ob vitium minoris pretii habendae,*

17. *impensarum immodicarum, voluptuariarum,*

ratione PACTI COMMISSORII.

18. *pacti obliquis verbis concepti,*

19. *actionis personalis contra tertium possessorem non competentis,*

20. *renunciationis expressae* vel *tacitae,*

21. *temporis ad solutionem definiti nondum elapsi,* vel *prolongati a venditore,*

22. *morae purgatae,*

23. *damni culpa non dati,*

24. *partis pretii iam soluti,*

ratione PACTI ADDICTIONIS IN DIEM.

Exceptiones 18. 19. 20. 23. etiam in hoc pacto adplicari possunt,

25. *me-*

25. *melioris conditionis haud oblatae,*
26. *simulationis, doli, collusionis,*
27. *acceptationis non secutae,*
28. *reliqui venditores non consenserunt,*
29. *denunciationis haud factae,*
30. *oblati supplementi.*

ratione PACTI DE RETROVENDENDO.

31. *pacti sua natura resolutiui ex nunc,*
32. *reluitionis voluntate emtoris tantum in pacto permissae,*
33. *pacti ad paciscentes restricti,*
34. *termini a quo nondum elapsi,*
35. *termini ad quem iam elapsi*, adeoque exstincti iuris reluendi,
36. *pretii nondum oblati,*
37. *meliorationum nondum praestitarum,*
38. *remissi iuris reluendi,*
39. *rei cum consensu venditoris venditae et traditae*, adeoque *tacitae renunciationis factae,*
40. *rei casu peremtae.*

ratione PACTI PROTIMISEOS.

41. *alienationis a iure protimiseos alienae,*
42. *oblationis nondum factae.*

Libel-

Libellus.

Klaget, wasmassen Beklagter von ihm den 1. Sept. 1744. sein in der Petersstrasse zwischen Caii und Sempronii Häusern belegenes Haus vor 10000 thlr. in Louis blanc verkaufet, und solches Kaufgeld in 2 Terminen, nemlich Ostern 1745. und Mich. eiusd. an. jedesmahl die Helfte an 5000 thlr. nebst den landüblichen Interessen zu bezahlen versprochen. Wann dann Kläger dieses Haus Beklagten bereits den 15. Sept. 1744. in Lehn und Würden reichen lassen, von Beklagten aber die Bezalung des Kaufgeldes nebst denen Interessen nicht in Güte erlangen können; Als ist ꝛc.

Daß Beklagter die libellirten Kaufgelder an 10000. thlr. nebst denen von Zeit des geschlossenen Kaufes aufgelaufenen Interessen, auch denen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

Libellus act. venditi ex pact. addictionis in diem.

Klaget, welchergestalt er Beklagten seinen vor dem Petersthore in der Windmühlen-Gasse zwischen N. und N. gelegenen Garten vor 3000 thlr. verkauft, und übergeben, doch mit dieser Bedingung, daß wenn jemand binnen einem Vierteljahre. von Zeit der Uebergabe angerechnet, mehr davor geben wolte, dieser unter Kläger und Beklagten geschlosse-

schlossenen Contract null und nichtig seyn sollte. Wann dann Kläger vor 6 Wochen Sempronius 3500 thlr. vor obgedachten Garten geboten, und Kläger demselben, dafern Beklagter die 500. thlr. dem Kaufgelde nicht zusetzen wollte, den Garten käuflich zu überlassen versprochen, Beklagter aber, da ihm von Kläger diesfalls Eröfnung geschehen, sich ausdrücklich, daß er nicht mehr geben wolle, erkläret, gleichwol den Garten nebst denen erhobenen Nutzungen, ohnerachtet ihm Kläger das Kaufgeld nebst denen Interessen offeriret, zu übergeben sich verweigert; Als ist ꝛc.

Daß Beklagter den libellirten Garten nebst denen erhobenen Nutzungen vermittelst richtiger Rechnung gegen Empfang des Kaufgeldes und Interessen Klägern hinwieder zu extradiren, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Libellus actionis venditi ex pact. Commissorio.

Stellet klagend vor, welchergestalt er Beklagten seinen vor dem Schloßthore alhier gelegenen Weinberg um und vor 2000 thlr. ganzer Kauf-Summen dergestalt verkaufet, und gerichtlich übergeben, daß dafern Beklagter nicht Ostern 1745. die Kauf-Summe gänzlich bezalen würde, sotaner Kauf-Contract

tract vor null und nichtig geachtet, und Klägen das Eigentum an diesem verkauften Weinberge ipso iure daran hinwieder zustehen sollte. Nachdem nun Beklagter diesen terminum solutionis, ohne das Kaufgeld zu entrichten vorbeystreichen lassen, mithin der Kauf-Contract ipso iure erloschen ist, so verweigert sich dennoch Beklagter gedachten Weinberg nebst denen erhobenen Nutzungen Klägern zu übergeben; Dahero Kläger zu klagen sich genötiget siehet ꝛc.

Daß Beklagter den libellirten Weinberg, nebst denen erhobenen Nutzungen, Klägern vermittelst richtiger Rechnung zu übergeben, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Libellus act. venditi ex pacto de retrouendendo.

Bringet klagend an, welchergestalt er Beklagten den 3. Sept. 1745. sein in den Hällischen Gäßgen zwischen N. und N. gelegenes Haus vor 5000. thlr mit Vorbehalt des Wiederkaufs dergestalt verkaufet, daß, dafern Kläger, als Verkäufer, binnen 6. Jahren durch Bezalung gedachter Kaufsumma das Haus wider einlösen werde, der getroffene Kauf ipso iure null und nichtig geachtet werden, und Verkäufern das Eigenthum hinwieder daran zustehen solle. Wann dann Kläger schon vor einem halben Jahre Be-

klagten das Kaufgeld, nebst denen landüblichen Interessen baar offeriret, Beklagter aber gegen Empfang desselben das libellirte Haus nebst denen erhobenen Nutzungen Klägern abzutreten sich verweigert: als ꝛc.

Daß Beklagter gegen Empfang der Kaufsumma an 5000. thlr. und Interessen Klägern das libellirte Haus cum fructibus perceptis et percipiendis, vermittelst richtiger Rechnung abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

Ex iure protimiseos.

Kläger klaget, welchergestalt er Beklagten sein in der Kornstraße zwischen N. und N. gelegenes Haus vor 300 thlr. verkauft auch gerichtlich übergeben, darneben sich aber bey künftiger Veräuserung das Vorkaufsrecht ausdrücklich vorbehalten. Wenn aber Beklagter dem ohngeachtet dieses an denselben verkaufte Haus Sempronio, ohne Kläger das Vorzugsrecht zu gestatten, vor 400. thlr. zu verkaufen, und zu übergeben willens ist; als siehet sich Kläger dieserhalb Klage zu erheben genötiget ꝛc.

Daß Klägern das Vorkaufsrecht an dem libellirten Hause zuständig, Beklagter dannenhero Klägern dasselbe gegen Erlegung derer 400 thlr. käuflich zu überlassen, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

§. 42.

§. 42.

Antequam ad alium contractum transeo, de actionibus ad impugnandam emtionem tradentibus agendum est. Contingit autem hoc quando ad impugnandam emtionem agi possit.

1. *ob dolum,*
2. *metum,*
3. *errorem,*
4. *vitium rei venditae,*
5. *laesionem vltra dimidium,*
6. *ob pactum, si displicuerit,*
7. *ob restitutionem in integrum.*

§. 43.

Ob dolum causam dantem contractui, *contractus nullus est*, adeoque, *si decipiens contra deceptum agat*, exceptione doli repellitur, vel, *si deceptus ad repetendum*, quod ex sua parte iam dedit, *experiri velit*, datur *actio emti vel venditi* vid. *L. 11. §. 3. et 6. ff. de act. emt.* Potest tamen deceptus *actione vtili* ex hoc contractu agere ad interesse praestandum. *L. 13. pr. et §. 5. ff. de act. emti.* ob dolum §. 43. 44.

§. 44.

Ob dolum incidentem, *actio* vel *venditi* vel *emti* ad interesse datur. *all. L. §. 4. et 5.*

§. 45.

Ob metum, vel *exceptione*, vel *actione quod metus causa* sibi consulet; de qua actione deinceps sub actionibus in rem scriptis latius disseram. ob metum.

§. 46.

ob errorem §. 46-49. Error quoque huic contractui obest, et datur eo nomine *actio emti*, vel *venditi L. 11. ſſ. 6. ff. de act. emt.*

§. 47.

Si error *ſubſtantialis* eſt circa id admiſſus, quod partes principaliter reſpexerunt, ad annullandum contractum actio competit. vid. all. leg.

§. 48.

Sin vero *accidentialis* ſit error in eo admiſſus, quod partes minus principaliter reſpexerunt, vel actio emti ad intereſſe, vel quanti minoris actio Aedilitia inſtitui poteſt. Leg. all. §. 3.

§. 49.

In his actionibus negotium curate exponendum eſt, vt declaratio mentis contrahentium adpareat, an ſubſtantialis, aut accidentalis error ſit. Error quoque probandus venit.

§. 50.

ob vitium rei venditae §. 50-58. Ob vitium rei venditae, vel *actio redhibitoria* vel *quanti minoris* conſulit. Sed et actione emti experiri poſſe emtorem, confirmat L. 11. §. 3. ff. de act. emti.

§. 51.

ACTIO REDHIBITORIA eſt actio Aedilitia, perſonalis, *quae emtori* et eius heredibus *datur, aduerſus venditorem, vt rem venditam, ob vitium*, vel *nullam vtilitatem*, vel *non eam, quam emtor principaliter in contra-*

ctu

ctu intendit, praestantem, recipiat, pretiumque restituat.

§. 52.

Tendit

1. *ad rem venditam recipiendam,*
2. *ad restituendum pretium,*
3. *ad intereſſe*, ſi ſciuerit venditor vitium. *L. 13. ff. de act. emti.*
4. *ſi reus contumax eſt in pretio reſtituendo, duplum ab eo peti poteſt. L. 45. ff. h. t.*

§. 53.

Requiſita ſunt

1. *vitium in re vendita*, ratione corporis, non animi,
2. *vitium quod* vel *omnem vſum*, vel *in contractu principaliter expreſſum, impedit,*
3. *vitium latens,*
4. *vt hoc vitium tempore venditionis iam exſtiterit*, quod probandum, niſi intra triduum ſe prodat,
5. *quod venditor ſciuerit vitium*, ſi ſcilicet ad intereſſe agitur.

§. 54.

Praxis Saxonica ſecundum CARPZ. *P. 2. C. El. 34. d. 17.* quoad equos, quatuor tantum vitia admittit, ſi

1. retrogradus,
2. caecus,
3. ſcabioſus,
4. pituitoſus ſit. Nec tamen conſtans haec ſententia in foro eſt.

§. 55.

Durat per ſex menſes, *continuos* ratione initii, *vtiles* ratione curſus. *L. 19. ſ. f. ff. de aedil. edict.* niſi vitium valde occultum ſit. *L. 55. ff. eod.*

vid. l. 38 eod. aliud docentem

§. 56.

ACTIO QVANTI MINORIS eſt aedilitia perſonalis et *datur emtori aduerſus venditorem, vt tantum de pretio reſtituatur, quanti minoris res, cognito vitio, aeſtimanda venit.*

§. 57.

Fundamenta conſiſtunt

1. *in vitio, quod rem deteriorem reddit.*
2. *quod hoc vitium tempore venditionis exſtiterit.*

§. 58.

Per annum *vtilem* ratione *curſus et initii* durat. *L. 19. ſ. f. ff. h. t.* Concurrit autem electiue cum actione emti, quam tamen, ſi ratione vitii inſtituatur, anno exſpirare, inconvenienter adſeritur.

§. 59.

§. 59.

Ob laesionem vltra dimidium competit REMEDIVM EX LEG. 2. *C. de rescind. emt. vend.* — ob laesionem vltra dimidium §. 59–67

§. 60.

Hoc remedium est actio ciuilis, personalis, rei persecutoria, quae *datur laeso vltra dimidium aduersus laedentem, vt* aut *laesio corrigatur*, aut *emtio rescindatur.*

§. 61.

Vtiliter etiam ad alios contractus onerosos adplicatur.

§. 62.

Petitum *alternatiue* est concipiendum, *vt* vel *corrigatur laesio*, vel *ab emtione discedatur.* Vltimum si elegerit emtor contractus resoluitur ex nunc. *An tabella, laudemium repeti possint* quaeritur.

§. 63.

Si res emta perierit, quaeritur *an remedium competat?* Distinguendum,

1. *si venditor laesus est*, et periit apud emtorem, *tunc obtinebit*, *si dolo* vel *culpa res interierit*, non si casu fortuito,
2. *si emtor laesus est*, *indistincte venditor obligatus est*, quia adhuc locupletior exsistit. Dissentit in hoc casu B. Auus LÜDER. MENCKEN *in tract. synopt. Pand. h. t. §. 5.*

§. 64.

Fundamenta sunt:

1. *laesio vltra dimidium.* Spectatur autem commune pretium, aestimandum a peritis, temporis et loci ratione habita,
2. *laesio cum iniustitia coniuncta.* Sciens iuste laeditur. *L. 53. ff. de R. A.*
3. *vt dolus absit.*

§. 25.

In foro domicili, non contractus, instituí debet, cum tendat ad rescindendum contractum.

§. 26.

Triginta annis exspirat, computandis a tempore contractus.

§. 27.

Exceptiones sunt

1. *rei ob raritatem communi pretio non aestimandae,*
2. *laesio tempore contractus non exstitit,*
3. *laesionis infra dimidium,*
4. *sciuisti rerum pretium,*
5. *donationis,*
6. *contractus iuramento confirmati,*
7. *aleae emtae,*
8. *alienationis pro hoc pretio ob vltimam voluntatem factae,*
9. *rei sine dolo, aut culpa peremtae,*
10. *renunciationis,*
11. *praescriptionis.*

SECTIO

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM VII.

DE LOCATI CONDVCTI ACTIONE.

§. 1.

Locatio conductio est contractus consensualis de vsu rei, vel opera pro certa mercede praestanda. Exinde oritur *actio locati* et *conducti*. de act. locati indole §. 1—4.

§. 2.

ACTIO LOCATI est ciuilis, personalis, b. f. rei persecutoria, *quae datur locatori*, aut eius heredibus, *aduersus conductorem*, aut eius heredes, *ad mercedem soluendam et reliqua*, vel *ex natura contractus*, vel *pacto adiecto dimanantia*, *praestanda*.

§. 3.

Successori singulari actio, quia personalis est, non competit, nisi ex iure cesso agat.

§. 4.

Tendit

1. *ad mercedem soluendam*,
2. *ad rationes reddendas de fructibus*, *si loco mercedis partem fructuum dare debet*,
3. *ad rem locatam finita locatione restituendam*,
4. *ad rem locatam ante finitum tempus restituendum*, quoties leges locatorem a vinculo obligationis ob iustam caussam liberant,

5. *ad damna lata aut leui culpa data resarcienda.* Aliquando de culpa leuissima quoque tenetur.

6. *ad vsuras* vel *promissas* vel *ex temporae morae praestandas.*

§. 5.

de eius fundam. §. 5-11. Fundamenta sunt

1. *essentialia contractus*, scil. *consensus*,
   a. *de vsu rei concedendo*, vel *opera praestanda*,
   b. *in certam mercedem.*

§. 6.

2. *Quod dies venerit soluendae mercedis.* Quo nomine primario ad pactum, vel legem aut consuetudinem respicias; si non constat exinde, tunc in *locatione rerum*, vel post finitum vsum, vel tempus ad quod partes in determinatione quantitatis mercedis respexerunt, peti potest merces, in *locatione operarum* post operas praestitas mercedem iure poscit.

§. 7.

3. Requiritur, *vt actor ex sua parte adimpleuerit contractum*, vel *adimplere facto conductoris impeditus sit.*

§. 8.

4. Requiritur, *vt finita sit locatio*, si scilicet ad restituendam rem agatur.

§. 9.

§. 9.

5. *Si res locata ante absolutum locationis tempus repetitur, iustam actor allegare debet caussam in legibus adprobatam,* vtputa

a. *ob necessitatem improuisam. L. 3. C. h. t.*

b. *ob abusum.* ead. leg.

c. *ob moram in non soluta mercede. L. 56. ff. eod.*

d. *ob pactum commissorium adiectum,*

e. *ob refectionem necessariam*, ob quam conductor inhabitare tempore refectionis nequit. *L. 3. C. eod.*

§. 10.

6. Quoad reparationem damnorum probanda est:

1. *exsistentia damni,*
2. *quod culpa lata* aut *leui datum,*
3. *quantitas damni.*

§. 11.

7. *De casu fortuito* quoque *haud obstringitur conductor*, nisi vel mora, vel pactum probetur.

§. 12.

Exceptiones nota — exceptiones oppon.

1. *nondum adimpleti contractus,*
2. *tecum non contraxi,*
3. *plus petitionis ratione temporis,*
4. *compensationis, solutionis,*

5. *pur-*

5. *purgatae morae,*
6. *mercedis ob calamitatem remittendae,* modo tamen probetur
   a. inconsuetam,
   b. extrinsecus contingentem,
   c. sine culpa conductoris,
   d. in fructibus nondum perceptis,
   e. intolerabilem esse calamitatem, vid. *Dec. El. Sax. Nov. XX. de Ao. 1746.*
7. *desertionis rei locatae iusta ex caussa susceptae,*
8. *laesionis vltra dimidium,*
9. *tacitae renouationis.* vid. *Dec. Sax. El. Nov. XXI. de Ao. 1746.*
10. *vsus nondum finiti,*
11. *competentis praelationis,* prae nouo conductore,
12. *retentionis ob impensas,*
13. *retentionis ob damna,*
14. *necessitatem praeuidere potuisti,*
15. *refectionis non necessariae,*
16. *refectio inhabitationem non impedit,*
17. *deficientis abusus,*
18. *damni casu fortuito dati,*
19. *damni a tertio dati.*

Reliquae exceptiones, pacta adiecta respicientes, ex antecedentibus actionibus expositis depromi possunt.

Libellus.

Bringet klagend an, wasmaßen er zu N. sein gelegenes Bauerguth nebst allen Pertinenz-Stü-

Stücken Beklagten auf 3 Jahr, vom 1 Jan. 1743. bis dahin 1747. jährlich vor 200. thlr. Pachtgeld verpachtet, und Beklagter diesen Pachtzins in zwey Terminen, nemlich Johannis und Neujahr zu bezahlen versprochen. Wann dann Beklagter die beyden leztern Termine vom 1 Jan. 1746. bis dahin 1747 bis dato nicht entrichtet, sich auch zur Bezahlung derer schuldig verbliebenen 200. thlr. Pachtgelder in Güte nicht verstehen will; als ꝛc.

Daß Beklagter die libellirten rückständigen Pachtgelder vom 1 Jan. 1746. bis dahin 1747 an 200. Rthr. nebst denen Interessen von der Verfallzeit zu bezahlen, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

DE ACTIONE CONDVCTI.

§. 13.

ACTIO CONDVCTI est ciuilis, personalis, rei persecutoria, quae *datur conductori* eiusque heredibus, *aduersus locatorem*, aut heredes, *ad vsum rei*, vel *operas*, *et reliqua ex natura contractus*, vel *pacto conuento descendentia*, *praestanda*. de A. C. indole §. 13-15.

§. 14.

Contra singularem successorem haec actio non competit, quoties tamen pactum de non alienando cum locatore conductor iniit, et hypotheca iuncta est, satis conductoribus prospici-

spicitur, quia nulla est alienatio. *L. 7. ss. f. ff. de distr. pign.*

§. 15.

Tendit haec actio

1. *ad vsum concedendum,*
2. *ad operas praestandas,*
3. *ad interesse praestandum,*
4. *ad satisfaciendum promissis in contractu,*
5. *vt patiatur conductorem ante finitum locationis tempus discedere,*
6. *ad mercedis restitutionem,* vel *remissionem,*
7. *ad impensas necessarias et vtiles,* et aliquando *voluptuarias* etiam *restituendas,*
8. *ad resarcienda damna.*

§. 16.

de eius fundam. §. 16-18.

Fundamenta sunt generalia requisita contractus locationis, de quibus supra, et haec sufficiunt ad 1. et 2. finem.

§. 17.

Reliqui fines praeter haec alia fundamenta requirunt, hinc

in tertio fine attendas vel

a. dolum et culpam, qua non praestitus vsus, vel
b. obscurationem luminum vel aliud impedimentum vsus,

c. vel

c. vel quod locator reuocabile ad se tantum pertinere dominium reticuerit, ac reuocatio secuta sit.

in quarto fine.

Pactum speciales promissiones continens.

in quinto fine.

a. vtilitatem omnem interceptam,

b. belli tempus, metum spectrorum iustum,

c. refectionem vsum rei conductae impedientem.

in sexto fine.

Si merces iam praenumerata sit, et restitutionem, aut praenumeratione haud facta, remissionem vrgeas, fundamenta erunt,

a. caussae ad quintum finem expositae,

b. sterilitas, cuius requisita supra ad except. 6. tradidi. Vid. *Dec. El. Nov. 20. de Ao. 1746.*

in septimo fine.

Impensarum vel necessitas, vel vtilitas, vel voluntas conductoris actionem informabunt.

in octauo fine.

Damnorum exsistentia ex dolo, vel lata vel leui culpa locatoris probanda est.

§. 18.

Contra heredes locatoris non datur, si locatio sit operarum, cum specialis personae industria eligatur.

§. 19.

§. 19.

exceptiones. oppon.

Exceptiones sequentes adplica:

1. *promissionis conditionatae factae,*
2. *nondum adimpleti contractus,*
3. *valetudinis aduersae*, vel *alius impedimenti legitime operarum praestationem impedientis,*
4. *improuisae necessitatis, ob quam ipse locator re conducta indiget. L. 3. C. locati.*
5. *abusus rei locatae,*
6. *mercedis intra biennium non solutae,*
7. *pacti commissorii constituti,*
8. *pacti addictionis in diem resolutiui,*
9. *qualitatis reuocabilis dominii praedictae,*
10. *sterilitatis consuetae,*
11. *ex ipso vitio fundi contingentis,*
12. *culpa calamitatem sentis,*
13. *modicae sterilitatis,*
14. *cum vbertate priorum annorum compensatae,*
15. *contractus ante Dec. El. 20. de Ao. 1746. initi,*
16. *mercedis ad sex annos per auersionem constitutae*, et
17. *sic ante elapsos 6. annos deficientis iuris agendi,*
18. *casus fortuiti pacto recepti,*
19. *vitii rei locatae praedicti,*
20. *impensarum immodicarum,*
21. *voluptuariarum contra voluntatem collocatarum.*

Li-

Libellus.

Bringet klagend an, wasmaßen er von Beklagten 8. Wiesen in der sogenannten Trojaner Flur in Weyda auf 2 Jahr, von Michaelis 1747. bis dahin 1749, für 10. thlr. abgemiethet, diese aber in dem letzten Jahre durch einen gefallenen Wolkenbruch dergestalt überschwemmet und beschlemmet worden, daß Kläger von denen sämtlichen Wiesen weder Heu noch Grummet brauchen können. Wann aber Kläger den Pachtzins an 100. thlr. Beklagten bereits praenumerando bezahlet, Beklagter aber, ohnerachtet er denen Rechten nach den mercedem zu erlassen verbunden, sich zu dessen Wiedererstattung nicht verstehen will; Als ist rc.

Daß Beklagter wegen des von Klägern erlittenen gänzlichen Mißwachses, den von Klägern praenumerando erhaltenen Pachtzins nebst allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM VIII.

DE ACTIONE PRO SOCIO.

§. 1.

de act. pro soc. indole §. 1—5. *Contractus societatis* est *consensualis de re,* vel *opera ad commune lucrum conferenda.*

§. 2.

Nascitur exinde ACTIO PRO SOCIO *vtrinque directa*, quae est personalis, rei persecutoria, b. f. quae datur *sociis*, et eorum heredibus, *aduersus se inuicem ad rem, vel operam conferendam, rationes reddendas, lucra communicanda, damna resarcienda, et reliqua*, vel *ex natura contractus*, vel *pacto adiecto dimanantia*, *praestanda.*

§. 3.

Vno sociorum in concursum incidente, curator bonorum actionem nomine creditorum, qui in debitoris locum succedunt, instituere potest.

§. 4.

Fines huius actionis sunt:

1. *ad conferendas res*, vel *operas praestandas.* In societate tamen vniuersalissima fingitur traditio. *L. 1. ff. 1. L. 2. ff. h. t.*
2. *ad cessionem nominum* etiam in generalissima. *L. 3. ff. h. t.*

3. *ad reddendas rationes*, vocatur die Balance ziehen. *Hinc inuentarium edendum est.*
4. *ad lucri communicationem*,
5. *ad inaequalem diuisionem corrigendam.* arg. *L. 3. C. commun. vtr. iud.* potissimum, quia subest error calculi,
6. *vt arbitratoris iniqua sententia arbitrio iudicis moderetur. L. 76. 78. et 79. ff. pro soc.* In *Leg. 78.* verba in *Lege 79:* BONAE FIDEI IVDICIVM &c. declarantur de actione pro socio,
7. *ad impensas pro rata restituendas*, scil. in generali et particulari societate.
8. *ad damna dolo, lata et leui culpa data resarcienda.* Intelligitur autem culpa in concreto; si ipse in suis rebus sit diligentissimus paterfamilias etiam leuissimam culpam praestare debet, idemque obseruandum, si ita conuentum.
9. *ad damnum casu fortuito exsistens, pro rata ferendum.* Si ita conuentum, etiam solus omne damnum ferre tenetur.
10. *ad interesse praestandum*, si societas ad tempus contracta, et ante illud absque iusta causa discedat.

§. 5.

Ad dissoluendam societatem et ad diuisionem non haec, sed communi diuidundo actio datur. *L. 1. ff. de comm. diuid. L. 43. ff. pro soc.*

§. 6.

eius fundamenta §. 6-12.

Ratione fundamentorum, eſſentialia maxime contractus ſocietatis attendenda ſunt, ſc.

1. *conſenſus in rem*, vel *operam conferendam*,
2. *de lucro communicando.*

§. 7.

Communio lucri ad eſſentialia pertinet. In quas partes vero diſtribuendum lucrum, et quam partem damni quisque ferat, intelligendum eſt ex pactis, vel ex naturalibus. Igitur iudex perſpiciat:

1. ad pacta, partes lucri aut damni determinantia,
2. *an vterque* vel *aequaliter*, vel *inaequaliter conferat res*, aut *operas?*

§. 8.

Quoad conferendas res ex pactis deſumendum, quid et quo tempore ſit conferendum.

§. 9.

Ratione temporis quo actio pro ſocio inſtitui queat, controuerſia eſt, cum alii conſtante ſocietate, alii finita demum ſocietate agi poſſe adſerunt. Ita vero ſentio. *Ad conferendas res* vel *operas*, *et edendas rationes conſtante etiam ſocietate iure agitur.*

Ad damna reſarcienda, vel lucrum communicandum, finita demum ſocietate agitur, niſi vel

1. *pacto aliud tempus expreſſum ſit*, vel

2.

2. *socius simul ad diuisionem prouocet*, vel
3. *consuetudine loci aliud receptum sit*, vel
4. *conditio personarum aliud suadeat.* cf. FRANZKIVM, B. Auum LVD. MENCKEN et STRYCK in *Vs. Mod.* ad ff. h. t.

§. 10.

Reliqua fundamenta partim ex finibus explanatis patent, partim explicatio aliis contractibus addita deseruit.

§. 11.

Actio pro socio vtrinque ad heredes transit, quod intelligendum *de obligatione, ratione socii defuncti, intuitu societatis.* Ad continuandam vero societatem heredes non obligantur. *L. 35. L. 52. §. 9. & L. 59. ff. pro soc.* Excipe vectigalium societatem *L. 59. ff. eod.* aut si pater in testamento iniunxerit societatis continuationem ad aliquod tempus.

§. 12.

Exceptiones sunt

exceptiones oppon.

1. *societatis ita initae, vt operas tantum praestet,*
2. *rei conferendae casu exstinctae,*
3. *societatis Leoninae,*
4. *renunciationis iam factae,*
5. *societatis nondum finitae,*
6. *compensationis,*
7. *inaequalis diuisionis pacto determinatae,*
8. *inaequalis collationis, vel operarum praestationis, inaequalem diuisionem desiderantis,*

9. *renunciationis,*
10. *laesionis modicae,*
11. *impensarum non ad societatem pertinentium,*
12. *non rite collocatarum,*
13. *contra voluntatem factarum,*
14. *diligentiae in concreto adhibitae,*
15. *damnorum inaequalis distributio pacto est determinata,*
16. *renunciationis iusta ex causa factae,*
17. *tempestiue factae,*
18. *competentiae.*

Libellus

Klaget, welchergestalt er mit Beklagten einen Societæts-Contract dergestalt eingegangen, daß Kläger 10000. Rthlr. an Rauch-Waaren in diese Societæt zu conferiren, Beklagter aber ohne sonst etwas in die Societæt an Gelde oder Waaren einzubringen, alle zu Führung sothanen Handels nöthige Bemühung, sie mögen Namen haben, wie sie wollen, zu übernehmen, und jährlich mit Anfang des neuen Jahres Rechnung der geführten Administration halber abzulegen, sowol den Gewinst und Verlust zu gleichen Theilen zu tragen, und alle Jahr den Gewinst zu theilen, sich verbunden. Wann dann Kläger an seiner Seite durch Conferirung derer 10000. Rthlr. an Rauchwaaren den

den Contract erfüllet, Beklagter auch bereits 3. Jahr die Administration geführet, aber der Ablegung der Rechnung und Theilung des Gewinstes sich weigert; Als ist Kläger ⁊c.

Daß Beklagter von seiner bishero geführten Handlungs-Administration richtige Rechnung abzulegen, und Kläger die Hälfte des Gewinsts auszuantworten, nicht weniger alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. IX.

DE ACTIONE MANDATI DIRECTA ET CONTRARIA.

§. 1.

Contractus mandati est consensualis, b. f. *de negotio futuro*, *honesto*, *gratis expediendo*, *initus*.

§. 2.

Descendit exinde *actio directa* et *contraria*.

§. 3.

de act. mand. indole §. 3—5.

ACTIO MANDATI DIRECTA est personalis, ciuilis, rei persecutoria, b. f. *quae datur mandanti*, ac eius heredibus, *aduersus mandatarium*, aut eius heredes, *ad mandatum exsequendum*, *accepta restituenda*, et *reliqua*, *quae* vel *ex natura contractus*, vel *pacto adiecto descendunt*, *praestanda*.

§. 4.

Competit aduersus *plures mandatarios in solidum*. *L. 60. ff. mandati.*

§. 5.

Tendit haec actio

1. *ad mandatum rite expediendum*,
2. *ad accepta vi mandati nomine mandantis*, *restituenda*,
3. *ad vsuras praestandas*, vel *ex mora*, vel *si foenori pecuniam exponere potuit*

et

et debuit, vel *ſi in propriam utilitatem pecuniam conſumſit*,

4. *ad intereſſe praeſtandum, ſi neglexerit mandatum expedire, ſi fines mandati exceſſerit*, vel *intempeſtiue ſi renunciauerit mandato*,
5. *ad damna culpa lata, leui et interdum leuiſſima data, reſarcienda. L. 13. 21. C. mand.*
6. *ad ceſſionem actionum vi mandati acquiſitarum. L. 8. ſ. 5. ff. h. t. quod hodie vix obtinere puto.*

§. 6.

Fundamenta imprimis conſiſtunt in eſſentialibus contractus, quae conſiſtunt *in conſenſu de negotio* — de eius fundam. §. 6 - 10.

1. *futuro*,
2. *honeſto*,
3. *gratis expediendo.*

§. 7.

Reliqua fundamenta ex ipſa finium expoſitione ſatis adparent, ex eaque ſimul conſtat, *quid probandum ſit?* Quocirca ſpecialia tantum notabo.

§. 8.

Intereſſe, quod actor, vel *ob non expletum mandatum*, vel *quod exceſſerit limites, petit, verum debet eſſe et iuſtum*, ſed ſummariter tantum demonſtrari ſufficit.

§. 9.

Quo adpareat eum mandati limites transgressum esse, exprimendum in libello, *quid et quo modo negotium ipsi commissum sit.*

§. 10.

Transit actio ad heredes actoris, ad idemque hedes tenentur, quatenus defunctus gessit, vel non rite expleuit mandatum. Ad exsequendum vero mandatum heredes mandatarii non obstringuntur, *nisi iam coeptum sit negotium, et heredes ad finem perducere possint. L. 27. §. 3. ff. mand. vel contra.*

§. 11.

exceptiones opon. Exceptiones adplica:

1. *casus fortuiti mandati adimpletionem impedientis,*
2. *mandati per mandatarii mortem, re integra, exstincti,*
3. *morte mandantis exstincti,*
4. *rei non mandantis, sed proprio nomine adquisitae,*
5. *morae mandantis in acceptatione,*
6. *deficientis occasionis pecuniam exponendi secure*
7. *mandans ipse solitus non est pecuniam foenori dare*
8. *tua voluntate vsus sum pecunia,*
9. *deficientis iusti interesse,*
10. *mandati arbitrio mandatarii relicti,*
11. *finis non excessi,*
12. *ratihabitionis eius, quod vltra fines gestum est,*

13.

13. *tempestiuae renunciationis,*
14. *impedimenti ex improuiso orti,*
15. *excussionis,*
16. *damni casu fortuito exsistentis.*

Libellus.

Bringet klagend an, wasmaßen er Beklagten unter dem – – Vollmacht ertheilet, das in dem Creis-Amte zu Leipzig zu subhastirende Cramerische Haus, so von denen geschwornen Gewerken nach Inhalt des Subhastations-Patents für 2250. Rthlr. gewürdet worden, vor Klägern zu erstehen, und bis auf 2000. Rthlr. darauf zu bieten. Ob nun wohl bey der geschehenen Subhastation, da nur 3 Licitanten vorhanden gewesen, von welchen keiner über 1500. Rthlr. Ordre gehabt, Beklagter der ihm gegebenen Vollmacht gemäß, sothanes Haus erstehen sollen: so hat solcher dennoch den Subhastations-Termin gänzlich verabsäumet. Wann ich denn, wie aus obangeführten Umständen erhellet, durch Beklagtens Farläßigkeit sehr beträchtlichen Schaden erlitten, Beklagter sich aber zu dessen Ersetzung in Güte nicht verstehen will: Als ist rc.

Daß Beklagter die durch Verabsäumung des Subhastations-Termins gedachten Cramerischen Hauses mir zugezogenen, erweißliche Schäden, auch aller verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

DE ACTIONE MANDATI CONTRARIA.

§. 12.

Est actio personalis, ciuilis, rei persecutoria, b. f. *quae datur mandatario*, et eius heredibus, *aduersus mandantem*, aut eius heredes, *ad indemnitatem praestandam.*

§. 13.

Tendit

1. *ad expensas restituendas,*
2. *ad vsuras praestandas*, vel *ob moram*, vel *si pecuniam in mandati expeditionem impenderit,*
3. *ad creditam pecuniam soluendam, quam, ipso mandante, soluit,*
4. *ad damna quauis culpa data resarcienda.*

§. 14.

Exinde iam patent fundamenta, quidque ex iis probandum.

§. 15.

Exceptiones sunt

1. *fines mandati excessisti,*
2. *impensarum illiquidarum, atque immodicarum,*
3. *voluptuariarum,*
4. *damni casu fortuito dati,*
5. *periculi praedicti.*

Li-

Libellus.

Kläger bringet klagend an, wasmaßen er auf Beklagtens Ordre nach Holland gereiset, um daselbst vor Beklagten Waaren einzukaufen, auch nach Klägers Zurückkunft diese verlangten Waaren an Beklagten überliefert. Wenn aber Kläger, ohnerachtet ihm Beklagter zu Bestreitung derer Reisekosten 100. thlr. mitgegeben, dennoch, da er durch widrigen Wind auf der Reise etliche Wochen länger aufgehalten worden, nach beygehender Specification annoch 56. thlr. 12. gr. zusetzen müssen, und Beklagter sich der Ersetzung dieses Aufwandes weigert: als ist ꝛc.

Daß Beklagter die libellirten 50. thl. 12. gr. nebst dem *interesse morae*, und verursachten Unkosten Klägern zu erstatten schuldig.

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM X.

DE ACTIONE EMPHYTEVTICARIA.

§. 1.

Contractus emphyteuticus est consensualis, *de vtili rei immobilis dominio, sub lege annui canonis, et meliorationis transferendo.*

§. 2.

Oritur ex hoc contractu *actio emphyteuticaria vtrinque directa.*

DE ACTIONE EMPHYTEVTICARIA, QVAE EMPHYTEVTAE COMPETIT.

§. 1.

de indole A. E. quae E. competit §. 1-3.

Haec est actio personalis, b. f. *quae datur emphyteutae*, et eius heredibus, *aduersus dominum* et eius heredes, *ad emphyteusin tradendam*, et *reliqua* vel *ex natura contractus*, vel *ex pacto descendentia, praestanda.*

§. 2.

Contra *tertium possessorem* non datur. *Vtilis* vero *rei vindicatio* emphyteutae alias competens, supponit, vt traditio iam sit facta.

§. 3.

Fines sunt:

1. *ad emphyteuticum fundum cum accessionibus tradendum,*

2.

2. *ad interesse, si fundum tradere nequeat,*
3. *ad fructus perceptos et percipiendos ex tempore morae praestandos,*
4. *ad euictionis praestationem.*

§. 4.

Fundamenta inprimis deprehenduntur in essentialibus contractus, quae consistunt in consensu eius fundamenta §. 46.

1. *translationis dominii vtilis rei immobilis,*
2. *praestationis annui canonis,*
3. *meliorationum praestandarum.*
4. *Scriptura opus tantum est in emphyteusi ecclesiastica. L. 14. C. de SS. eccl.*

§. 5.

Haec requisita probanda. Reliqua autem fundamenta ex finibus adparent, quaeque ibi obseruanda sint, iam ex aliorum contractuum expositione iudicabuntur.

§. 6.

Ad *heredes* actio transit *quoscumque.* In emphyteusi ecclesiastica ad heredes secundi gradus regulariter tantum deuoluitur emphyteusis, *Nov. 7.* nisi pacto perpetua emphyteusis constituta. *Nov. 120. c. 1.*

§. 7.

In exceptionibus versabuntur exceptiones oppon.

1. *deficientis consensus,*
2. *locationis tantum initae,*

3. *deficientis scripturae, in ecclesiastica emphyteusi,*
4. *conditionis, sub qua emphyteusis promissa, nondum adimpletae,*
5. *temporalis tantum emphyteuseos ad sex annos promissae,*
6. *rei casu exstinctae,*
7. *praescriptionis.*

Libellus.

Klaget, welchergestalt er am neuen Jahre a. c. mit Beklagten einen Erbzins-Contract dergestalt eingegangen, daß derselbe sein in N. habendes Gut mit allen Zubehörungen und Gerechtigkeiten wie Beklagter solches jemals genutzet und gebrauchen können, binnen 14 Tagen iure emphyteutico zu übergeben versprochen, Kläger sich aber zu Zahlung eines annui canonis von 4. fl. sowol als zu Hauswirthschaftlichen melioration und Erhaltung des Gutes dargegen sich anheischig gemachet. Wann aber Beklagter zu Abtretung gedachten Gutes sich in Güte nicht verstehen will: als ꝛc.

Daß Beklagter das libellirte Gut *cum fructibus perceptis et percipiendis,* von Zeit derer zur Uebergabe bestimten 14 Tagen, nach Neujahr *a. c.* abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

DE ACTIONE EMPHYTEVTICARIA DOMINO DIRECTO COMPETENTE.

§. 8.

Datur haec actio domino directo eiusue heredibus, *aduersus emphyteutam*, aut eius heredes, *ad annuum canonem praestandum, fundum meliorandum*, et *reliqua, quae* vel *ex natura contractus*, vel *pacto adiecto dimanant, praestanda.* de indole A. E. quae D. emphyt. compet. §. 8-16.

§. 9.

Aduersus *singularem successorem*, cum ille antecessoris contractum renouet, haec quoque actio datur. vid. BOEHMER. *de act.* p. m. 633.

§. 10.

Tendit actio haec emphyteuticaria:

1. *ad annui canonis praestationem*,
2. *ad fundum meliorandum*, et *damna ob deteriorationem resarcienda*,
3. *ad laudemii praestationem. L. f. C. de iur. emph.*
4. *ad restitutionem fundi emphyteuticarii, quod contingit*
   - a. si ad certum tempus emphyteusis constituta,
   - b. insigni deterioratione. *Nov. 120. cap. 8.* iung. *L. 5. §. 2. ff. commod.*
   - c. ob venditionem absque denunciatione factam. *L. f. C. de iure emphyt.*

d. ob canonem non solutum tempore legibus definito, scil. *triennio in emphyteusi seculari*, *L. 2. C. eod.* et *biennio in ecclesiastica. Nov. 120. c. 8.*

5. *ad exercendum ius protimiseos,*

6. *ad apochas exhibendas. L. 2. C. de iure emphyt.*

§. 11.

de fundamentis eius. §. 11-17.

Principale fundamentum consistit *in essentialibus contractus*, de quibus in antecedente actione est actum. Cumque reliqua fundamenta finium expositio iam tradat, singularia tantum pertractabo.

§. 12.

Si annuum canonem actor petit, *qualitatem, quantitatem* et *tempus promissi annui canonis* in probatione consideret. Tempore autem non determinato, initio cuiusuis anni petendi iure gaudet.

§. 13.

Deteriorationem fundi probare debet actor. Hanc vero probationem maxime iuuat, si tempore traditionis inuentarium et taxationem fieri curauerit.

§. 14.

Ratione laudemii circumspiciendum est:

1. *quale,*

2. *quantum laudemium petere possit.* vid. FRANZK. *de laudem.*

§. 15.

§. 15.

Ipsum emphyteutam, inuestitura secuta, laudemium soluere debere dubitatione vacat.

§. 16.

In aliis casibus haec pondera

a. ex natura contractus emphyteuticarii, quilibet singularis successor, ad laudemium praestandum obligatur. Vocatur Kauf-Lehn-Waare. Verbum Kauf autem latius patet, etiam alios successores singulares complectens.

b. intuitu reliquorum laudemiorum decisio dependet a lege noua, consuetudine, vel conuentione, vel praescriptione.

§. 17.

Quantitatem determinat vel lex, vel consuetudo, vel conuentio, vel praescriptio. Iure ciuili quinquagesima pars aestimationis fundi debetur. *L. f. C. de iure emphyteut.* Quomodo vero de aestimatione fundi constet, intelliges ex B. A. LÜDER. MENCKEN *Pand. ad Tit. si ager vectigalis &c. §. XI.*

§. 18.

Exceptiones deseruiunt: except.

1. *nondum secutae traditionis,* oppon.
2. *census tantum constituti,*
3. *dies annui canonis nondum venit,*
4. *compensationis,*
5. *deteriorationis sine dolo, lata* aut *leui culpa exsistentis,*
6. *remissionis canonis ob sterilitatem promissae,*

7. *consolidationis,*
8. *fundo vti non potui ob impetum hostium,*
9. *temporis, ad quod data emphyteusis, prorogati,*
10. *laudemii inconsueti,*
11. *renunciationis iuris priuandi, per acceptationem canonis post triennium,*
12. *purgatae morae. c. f. X. de loc. cond.*

Libellus.

Kläger bringet klagend an, wasmaßen er Beklagten das nutzbare Eigenthum seines in Gauzsch zwischen Sempronii und Caii Gütern gelegenen Gutes gegen Erlegung eines järlichen Erbzinses an 4. fl. und Versprechung hauswirthschaftlicher Meliorirung den 1. Jan. 1739. übergeben. Wann aber Beklagter seit dem 1. Ian. 1744. den Erbzins nicht bezahlet, und also desselben nutzbares Eigenthum gedachten Gutes ipso iure erloschen, so wol durch die bisanhero unterlassene hauswirthschaftlichen Meliorirung und Aussaugung derer Felder, wenigstens auf 200 thlr. Schäden verursachet, und sich hingegen so wenig zu der Uebergabe des Gutes, als Ersetzung derer Schäden verstehen will: als ist rc.

Daß Beklagter das libellirte Gut nebst denen *fructibus perceptis et percipiendis* von 1. *Jan. a. c.* vermittelst einer richtigen Specification Klägern zu übergeben, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. XI.

DE ACTIONE FIDEIVSSORIA.

§. 1

Ordine propoſito iam ſequerentur actiones ex contractu verbali, ſcil. *ſtipulatione* fluentes. Sed cum hodie ad verborum ſollemnitates haud reſpiciamus in contractibus, actionem ex ſtipulatu praetermitto. De fideiuſſione tamen ea occaſione diſſeram, quae, quamuis olim ſtipulationem requiſiuerit, hodie tamen ſolo conſenſu perficitur, adeoque conſenſualium contractuum numero habebitur. de act. fideiuſſ. indole. §. 1—5.

§. 2.

FIDEIVSSIO eſt contractus acceſſorius, conſenſualis, *quo quis alterius obligationem in fidem ſuam recipit, ſalua manente priori obligatione.*

§. 3.

ACTIO FIDEIVSSORIA eſt ciuilis perſonalis, *quae datur creditori*, et eius heredibus, *aduerſus fideiuſſorem* et eius heredes, *vt debitum, cuius nomine ſe obligarunt, ſoluant.*

§. 4.

Ex pluribus confideiuſſoribus, vnum in ſolidum conuenire licet, ſaluo tamen beneficio diuiſionis. *L. 10, ſſ. 1. C. de fideiuſſ.* ſi ſcil. reliqui adhuc ſoluendo, et non difficulter conueniendo ſint.

§. 5.

Finis est

1. *vt debitum, de quo fideiussit, soluat.*
2. *vsuras praestet.*

§. 6.

de eius fundam. Fundamenta attendas:

1. *debitum principale* vel *naturale non reprobatum*, vel *mixtum exsistens*,
2. *fideiussio facta*,
3. *quod debitor principalis non sit soluendo*, ob beneficium excussionis. *Nov. 4. c. 1.*
4. *quod reliqui confideiussiores non sint soluendo*, ob beneficium diuisionis,
5. *quod debitor principalis, et primus fideiussor, non sint soluendo;* scil. si agatur contra fideiussorem indemnitatis, den Schadlosbürgen.
6. *Quod actor ex fideiussione soluere debuerit, et principalis debitor non soluendo deprehendatur*, illudque coniunctim requiritur, si actor contra succedaneum fideiussorem agere velit, den Rückbürgen.

§. 7.

Transit *vtrinque* ad heredes, plures tamen coheredes non in solidum, sed pro rata tantum tenentur.

§. 8.

Exceptiones deseruiunt:

1. *debiti principalis inualidi*,
2. *exstincti debiti principalis*,
3. *in solidum obligationis remissae*,
4. *excussionis*,

5.

5. *fideiussionis ad tempus tantum promissae,*
6. *diuisionis,*
7. *cedendarum actionum,*
8. *renunciationis generalis tantum, non specialis*, secundum ius Saxon.
9. *renunciationis, ob non factam certiorationem, inualidae,*
10. *vsurarum non promissarum,*
11. *fideiussionis tempore finito,*
12. *SCti Velleiani et auth. si qua mulier C. ad SCt. Vellei,*
13. *praescriptiones.*

Libellus.

Klaget, welchergestalt Sempronius die Ostermesse 1745. ein Capital von 4000 thlr. als ein Darlehn von Klägern erborget, und solches Ostermesse 1747. nebst denen landüblichen Interessen à 5 p. cent. wieder zu bezahlen versprochen, Beklagter sich auch zu mehrerer Sicherheit als Bürge vor die Bezahlung zu stehen, anheischig gemachet. Wenn denn vom Sempronio so wenig zu Zahlung des Capitals als derer Zinsen erfolget, dieser auch bereits bonis cediret, und zu dessen Vermögen ein concursus creditorum entstanden, Beklagter aber als Bürge sotanes Capital und aufgelaufene Interessen zu zahlen sich verweigert; als ist rc.

Daß Beklagter die *libellirten* 4000 thlr. Capital nebst denen von 1745 Ostermesse aufgelaufenen Interessen sowol, als die verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM XII.

DE CONDICTIONE CERTI EX CHIROGRAPHO, ET QVERELA NON NVMERATAE PECVNIAE.

§. 1.

de condict. certi ex chir. indole §. 1—3.

Contractus chirographarius est litteralis, *quo quis, spe futurae numerationis, fatetur, se pecuniam accepisse, eamque se restiturum promittit.*

§. 2.

Parit CONDICTIONEM CERTI EX CHIROGRAPHO, quae est actio personalis, ciuilis, et *datur creditori, cui chirographum* est datum, *aduersus debitorem, ad illud, quod confessus est se accepisse, soluendum.*

§. 3.

Hunc contractum hodie plane adplicari non posse demonstrare cupit BOEHMER *in tract. de action.* hodie quippe chirographum non caussam debendi, sed modum probandi constituere docens, hinc nec querela non num. pec. in vsum reuocari debuisset. Cum autem nihilominus haec querela in vsu sit, de ea breuius dicam. Copiosius rem exposui in Diss. *de vera indole contractus chirographarii et exceptionis non numeratae pecuniae.*

DE

DE
QVERELA NON NVMERATAE PECVNIAE.

§. 4.

Variis modis debitor, qui ſpe futurae numerationis chirographum dat, nec tamen pecuniam accepit, ſibi intra biennium proſpicere poteſt.

§. 5.

1. Per modum *exceptionis non numeratae pecuniae* contra creditorem ex chirographo agentem ſibi conſulit. Haec intra biennium oppoſita probari haud debet, creditor potius numerationem probare obſtringitur *L. 14. C. de non num pec.* Poſt biennium *Iure ciuili* plane non admittitur. *ead. leg.* ſed per obſeruantiam locum habet, probatio vero tunc excipienti incumbit, vid. *Dec. El. 23. de Ao. 1746.* cf. *Ordin. Recogn. Append.* §. 8.

§. 6.

2. Contra creditorem abſentem proteſtatione ſibi debitor conſulere poteſt, contra lapſum biennii. *all. leg. 14. ʃ. 4.*

§. 7.

3. Prouocare poteſt creditorem ex *l. diffamari 5. C. de ingen. manum.* atque a prouocato adpoſita exceptione veritatis, atque producto chirographo, replicando vrgere poteſt ſolutionem non eſſe factam.

N 5 §. 8.

§. 8.

4. Per condictionem ſine cauſa vel cauſa data cauſſa non ſecuta repetere chirographum ipſi licet.

§. 9.

QVERELA NON NVMERATAE PECVNIAE eſt actio perſonalis, *quae datur illi, qui chirographum dedit, aduerſus accipientem, ad hoc, vt probet numerationem eius, quod debitor confeſſus eſt in chirographo factum eſſe.*

§. 10.

Haec actio non *debitori* tantum, et *heredibus*, ſed *omnibus quoque*, *quorum intereſt competit*, vt, fideiuſſoribus, creditoribus in concurſu creditorum.

§. 11.

Non tantum contra *accipientem*, ſed etiam contra *ceſſionarium* locum ſibi vindicat.

§. 12.

Finis tantum in eo conſiſtit, *vt creditor numerationem eſſe factam probet.* Per conſequentiam tamen ſimul ad ſolutionem dirigi petitum poteſt.

§. 13.

Duo huius actionis fundamenta ſunt:

1. *datio chirographi*, quam negante reo probare, debet actor,

2.

2. *numerationem non esse factam.* Hanc probare actor non tenetur, si intra biennium agat, vti supra dixi.

§. 14.

Durat haec querela, quatenus est priuilegiata *per biennium l. 14. all.* quatenus vero non priuilegiata, per obseruantiam perpetua est. Secundum *Dec. El. Sax. 23. de Ao. 1746.* tunc demum perpetua est, si per documentum probare velit, solutionem factam non esse. Sin vero per testes aut iuramentum probare intendat, *intra quinquennium* est agendum.

§. 15.

Exceptiones deseruiunt reo

1. *negotii a natura contractus chirographarii alieni,*
2. *numerationis factae,*
3. *tacitae agnitionis per solutionem partis, aut vsurarum,*
4. ~~*renunciationis*~~ agnitionis *ex interuallo factae,*
5. *numerationis iurato adsertae in chirographo,*
6. *praescriptionis.*

Libellus.

Bringet klagend an, wasmaßen er Beklagten bereits in der Michaelis-Messe 1747. eine Handschrift wegen 1000. Rthlr. erhaltenen Dar-

Darlehns gegeben, und dieses Capital nebst landüblichen Interessen in der Michaelis-Messe jetztlauffenden Jahres wieder zu entrichten versprochen. Wann aber die würkliche Zahlung dieses Capitals bis dato nicht erfolget; Beklagter sich auch alles Erinnerns ohngeachtet, dazu nicht verstehen will; als ist ꝛc.

Daß Beklagter die Zahlung derer in der Handschrift enthaltenen 1000. thlr. zu erweisen, in dessen Ermangelung aber dieses Capital annoch Klägern auszuzahlen schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM XIII.

DE ACTIONIBVS EX CONTRACTIBVS INNOMINATIS.

§. 1.

CONTRACTVS INNOMINATVS est *pactum nudum reciprocum, per adimpletionem vnius confirmatum, eum, qui adimpletionem accepit, ex sua parte ad promissionem adimplendam obligans.* de act. contr. innom. in genere §. 1-5.

§. 2.

Generale fundamentum contractuum innominatorum est *adimpletio promissionis ex vna parte facta.*

§. 3.

Diuiduntur contractus innominati in *regulares* et *irregulares*, quorum *hi* sunt, qui certam formam et normam habent, sed quia vnius adimpletionem requirunt, neque actiones in formulis continebantur, contractus innominati vocabantur. Quo pertinet *contractus aestimatorius* et *permutatorius*. *Regulares* sunt, qui nec certam formam, nec certum specificum nomen habent, vt *do vt des, do vt facias, facio vt des, facio vt facias.*

§. 4.

Ex contractibus innominatis oriuntur *actiones praescriptis verbis*, quae sunt personales, ciuiles, et *dantur illi, qui in mutua promissio-*

missione eam ex sua parte adimpleuit, aduersus alterum, qui hanc adimpletionem acceptauit, vt etiam ex sua parte adimpleat promissum.

§. 5.

Hodie denominatione contractuum innominatorum non amplius opus est, cum pacta nuda etiam obligatoria sint; nec obstat, quod hodie tamen requiratur vnius adimpletio. Nam hoc quoque in aliis contractibus ad instituendam actionem esse necessariam supra probaui.

DE ACTIONE AESTIMATORIA.

§. 6.

de act. Aest. indole §. 6—8.

CONTRACTVS AESTIMATORIVS est innominatus. b. f. *quo res aestimata certo pretio vendenda alteri datur, vt accipiens vel pretium definitum soluat, vel rem restituat.*

§. 7.

Oritur inde ACTIO AESTIMATORIA PRAESCRIPTIS VERBIS, quae est ciuilis, personalis, et *datur illi, qui rem certo pretio aestimatam vendendam dedit, aduersus accipientem*, vel eius heredes, *ad rem vel pretium restituendum.*

§. 8.

Finis est, *vt* vel *rem*, vel *pretium restituat*, et in hac alternatiua electio est debitoris.

§. 9.

§. 9.

Fundamenta consistunt in requisitis contractus, quae sunt — de eius fundam. §. 9-12.

1. *vt res sit data ad vendendum et ab altero accepta.* Iure Rom. inuitus acceptare non debebat, quia erat pactum nudum. Hodie vero absque dubio etiam ad acceptandam rem actio competit, nimirum condictio ex moribus.
2. *vt res aestimata sit venditionis, non taxationis gratia,*
3. *vt ea lege sit data, vt alter* vel *rem,* vel *pretium dare teneatur,*
4. *vt accipiens dantem rogauerit, vt ipsi rem vendendam tradat,* quod ad eum effectum requiritur, vt accipiens, etiamsi res casu fortuito perierit, tamen ad pretium dandum obligetur *L. 17. §. 1 ff. de praescript. verb. act.*

§. 10.

Haec requisita *probanda ab actore sunt, negante reo.*

§. 11.

Competens iudex est vel *domicilii,* vel *contractus.* Locus tamen contractus ibi censetur, vbi adimpletio vnius facta est.

§. 12.

Ad heredes vtrinque transit, et est *perpetua.*

§. 13.

Exceptiones sunt

1. *mandati tantum contracti,*
2. *locationis initae,*
3. *aestimationis haud factae,*
4. *rei taxationis tantum causa aestimatae,*
5. *rei nondum traditae,*
6. *negotii ad rogationem actoris suscepti,*
7. *rei casu fortuito exstinctae,*
8. *retentionis ob expensas et damna.*

Libellus.

Klaget, wasmaßen er Beklagten verwichene Michaelis-Messe einen Ring von 6 grossen Rauten Diamanten übergeben, dergestalt, daß Beklagter Klägern dafür entweder 200. thlr. bringen, oder den Ring wieder einhändigen solte. Wenn aber Beklagter, nachdem er von dieser Messe wieder zurück gekommen, weder das determinirte Geld noch den Ring wieder eingehändiget; als ist ꝛc.

Daß Beklagter entweder den *libellirten* Ring, oder die *determinirte* Kaufsumme derer 200. thlr. nebst dem *interesse morae*, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

DE ACTIONE PERMVTORIA.

§. 14.

CONTRACTVS PERMVTATORIVS est innominatus, b. f. *quo res pro re alteri datur.* de act. permut. indole §. 14-16.

§. 15.

ACTIO PRAESCRIPTIS VERBIS PERMVTATORIA est personalis, b. f. *quae datur illi, qui ex causa permutationis alteri dedit*, eiusque heredibus, *aduersus accipientem*, et eius heredes, *ad rem promissam dandam.*

§. 16.

Tendit haec actio

1. *principaliter ad rem promissam tradendam*,
2. *ad interesse praestandum*, si vel res amplius dari nequeat, vel, si, rem acceptam restituente reo, eo contentus actor esse velit. *L. ss. 1. ff. de praescr. verb. act.*
3. *ad euictionis praestationem.*

§. 17.

Fundamenta sunt eius fundamenta

1. *consensus de re pro re tradenda*,
2. *vt actor ex sua re iam tradiderit.* Hodie tamen satis erit, si se offerat in libello ex sua parte. Quamuis alii tunc dicant, condictionem ex moribus dari, parum tamen intererit.
3. *quod res culpa rei non amplius existat*,

4. fundamenta euictionis supra in venditione exposita huc spectant. vid. *L. 2. ff. de rer. perm.*

§. 18.

exceptiones oppon.

Exceptiones sunt

1. *rei nondum traditae,*
2. *rei alienae traditae,*
3. *laesionis vltra dimidium,*
4. *rei casu fortuito exstinctae.*

Libellus.

Kläger bringet an, welchergestalt er mit Beklagten in einen Tauschhandel sich dergestalt eingelassen, daß Beklagter ihm sein am Markte allhier zwischen N. und N. gelegenes Haus abzutreten, hingegen Klägers in der Heynstraße, zwischen N. und N. liegendes Haus davon anzunehmen, sich verbunden. Nachdem nun Kläger sein Haus Beklagten abzutreten sich vielfältig erboten, und jederzeit erbötig ist, Beklagter aber den getroffenen Tauschhandel zu erfüllen sich weigert; als ꝛc.

Daß Beklagter sein am Markte gelegenes Haus abzutreten, und dargegen Klägers Haus anzunehmen, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

DE RELIQVIS ACTIONIBVS EX CONTRACTIBVS INNOMINATIS REGVLARIBVS.

§. 1.

DO VT DES est actio praescriptis verbis personalis, ciuilis, *quae datur illi, qui ex causa mutuae promissionis dedit, aduersus accipientem, vt vel eamdem rem, vel aliam, prout conuentum, praestet.*

§. 2.

DO VT FACIAS est actio personalis, *quae datur illi, qui ex caussa mutuae promissionis dedit, aduersus accipientem, vt factum promissum praestet.*

§. 3.

FACIO VT FACIAS, *datur illi, qui ex causa mutuae promissionis quid fecit, aduersus alterum, cui factum praestitum, vt etiam ex sua parte factum praestet.*

§. 4.

FACIO VT DES, *datur illi, qui factum praestitit, aduersus accipientem, vt rem, quam pro facto promisit, tradat.*

§. 5.

Plures eius generis actiones praescriptis verbis denominari possunt, pro ratione diuersarum promissionum. Probe tamen cauendum est, ne alios contractus nominatos comminiscamus.

Quo nomine legi meretur *L. 5. §. 1. ff. de praescr. verb.*

§. 6.

Fundamenta harum actionum late ex ipsa definitione patent. Vnum tantum libellum adiiciam ex contractu innominato *facio vt facias*, ex quo exemplo facillimo negotio, alii libelli confici poterunt.

Libellus.

Kläger bringet klagend an, welchergestalt, als er nebst Beklagten bey der Hornvieh-Seuche dergestalt an Zugvieh entblößet gewesen, daß jeder nur einen einzigen Zugochsen übrig behalten, sie mit einander, weil die Bestellung derer Felder herangerücket, dergestalt verabredet, daß ein jeder dem andern mit Vorspannung seines Zugochsens das Feld bestellen helfen solle. Ob nun wohl Kläger mit Vorspannung seines Zugochsens Beklagtens sämtliche Felder mit bestellen helfen, so verweigert sich dennoch Beklagter an seiner Seite das Versprechen zu erfüllen, weshalb Kläger zu klagen genöthiget worden, fordert ꝛc.

Daß Beklagter mit Vorspannung seines Zugochsens Klägers sämtliche Felder bestellen zu helfen, auch alle durch diese Verweigerung verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. XIV.

DE ACTIONIBVS EX QVASI CONTRACTV DESCENDENTIBVS.

DE ACTIONE TVTELAE DIRECTA ET CONTRARIA.

§. 1.

QVASI CONTRACTVS est, *qui consensu praesumto vel ficto constituitur.* — de quasi contract. in gen. §. 1—4.

§. 2.

Maxima autem interest differentia inter consensum praesumtum et fictum.

Praesumtus consensus requirit:

1. *factum, ex quo leges praesumtionem consensus inducunt,*
2. *talem personam, quae expresse se obligare s. vere contrahere potest.*

Fictus consensus *nec factum* requirit, *nec personam* ad contrahendum habilem.

§. 3.

Remotum fundamentum quasi contractuum est aequitas naturalis. vid. *L. 1. §. 4. ff. de obl. et act.*

§. 4.

Sequentes actiones hac occasione interpretabor:

1. ex administtatione tutelae, *actionem tutelae directam et contrariam.*

2. ex negotiorum gestione, *actionem negotiorum gestorum directam et contrariam*,
3. ex vltimae voluntatis agnitione, *actionem ex testamento*,
4. ex indebiti solutione *condictionem indebiti*,
5. ex receptione, *actionem de recepto*.

DE

ACTIONE TVTELAE DIRECTA.

§. 1.

de act. tut. dir. indole §. 1—6.

ADMINISTRATIO TVTELAE est quasi contractus, *quo tutor et pupillus sibi inuicem obligantur*. Ex indeque oritur actio *tutelae directa et contraria*.

§. 2.

ACTIO TVTELAE DIRECTA est personalis, ciuilis, rei persecutoria, b. f. *quae datur quondam pupillo*, ac eius heredibus, *aduersus quondam tutorem*, ac eius heredes, *ad tutelae rationes reddendas, residuum restituendum*, *et damna lata aut leui culpa data resarcienda*.

§. 3.

Vtiliter ad eos, qui sub cura fuerunt, adplicatur, vt *minores, prodigos, furiosos*. Non ad curam sexus.

§. 4.

Hodie, durante etiam tutela, curatore ad litem constituto, agi potest.

§. 5.

§. 5.

Contra plures agitur *in solidum*, nisi diuisa rite sint officia. Competit tamen *beneficium excussionis* et *diuisionis*.

§. 6.

Tendit haec actio

1. *ad rationes reddendas, mediante inuentario*, vel *iurata specificatione*,
2. *ad residua restituenda*,
3. *ad vsuras praestandas, aliquando centesimas*,
4. *ad damna resarcienda*.

§. 7.

Fundamenta sunt: eius fundamenta

1. *administratio tutelae*, it. protutelae,
2. *in solidum obligatio plurium tutorum*, quae, cum ex lege sit, non est probanda,
3. *reliquos contutores non esse soluendo*, vel *difficulter conueniendo*,
4. *quod residua adsint, quae restituenda*, idque patebit ex inuentario, et redditis rationbus,
5. *ratione vsurarum quatuor sunt fundamenta*, vel quod
   a. in propriam vtilitatem contulerit, vel
   b. negligens fuerit in elocando, vel
   c. non rite deposuerit pecuniam iudicialiter. vid. *L. 6. et 19. C. de vsur. L. 9. C. de solut.* vel denique
   d. mora in restituendo.

6. *damnorum datio.* Vbi considera
   a. *qualitatem*, quod scil. culpa leui in abstracto data sint,
   b. *quantitatem.*

§. 8.

Competens iudex est tantum iudex, *vbi administratio gesta. L. 1. C. vbi de ratiocin.*

§. 9.

Durat *perpetuo*, termino a quo, a fine tutelae, vel curae computato.

§. 10.

Vtrinque cd heredes transit. Heredes tamen tutoris tantum ad latam culpam obstringuntur. *L. 1. C. de hered. tut.*

§. 11.

exceptiones oppon.

Exceptiones adcommoda:
1. *nondum finitae tutelae:*
2. *inuentarii confectionis in testamento prohibitae,*
3. *remissae in testamento rationis redditionis.* Vocatur hic *tutor aneclogistus.*
4. *totius patrimonii pupillaris consumti.*
5. *damnorum culpa leui non datorum,*
6. *negotii decreto magistratus confirmati,*
7. *ratihabiti negotii, maiorennitate adepta,*
8. *excussionis,*
9. *diuisionis,*
10. *deficientis occasionis pecuniam secure elocandi,*
11. *pecuniae apud iudicem depositae,*

12.

12. *pecuniam magistratus decreto ad meos vsus adhibui,*
13. *praescriptionis.*

Libellus.

Kläger stellet klagend vor, welchergestalt Beklagter seit Klägers Minderjährigkeit von Ao. 1738. bis hieher die Vormundschaft geführet. Wenn aber Kläger bereits den 1. Febr. 1747. zu seiner Majorennität gelanget, mithin die Vormundschaft zu Ende gegangen, und Beklagter gleichwohl bis hieher die Vormundschaftsrechnung abzulegen sich weigert; als ist ꝛc.

Daß Beklagter von der geführten Vormundschaft Rechnung vermittelst eines zu rechtbeständigen *Inventarii*, oder in dessen Ermangelung einer eidlichen *Specification* abzulegen, das vorhandene Vermögen Klägern zu *extradiren* so wol, als alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE

ACTIONE TVTELAE CONTRARIA.

§. 12.

Est actio personalis, ciuilis, *quae datur quondam tutori* et eius heredibus *aduersus quondam pupillum*, aut eius heredes, *ad indemnitatem praestandam.* de act. tut. contrar. indole §.12 14.

§. 13.

Plures pupilli *non in solidum*, sed *pro rata tantum* obligantur.

§. 14.

Finis est, vt indemnitatem consequatur, vnde datur

1. *ad impensas necessarias et vtiles cum vsuris restituendas*,
2. *ad liberandum tutorem*, si vel se, vel sua bona pro pupillo obligauerit.
3. *ad salarium dandum*, si vel testator, vel iudex, vel leges aut statuta specialia hoc determinent,
4. *ad liberationem a tutelae obligatione per quittantiam* non quidem Iure ciuili, *L. 3. ff. h. t.* sed iure hodierno.

§. 15.

de eius fundam.

Quod fundamenta attinet, partim in priori actione exposita huc spectant, partim ipsi fines ea abunde demonstrant.

§. 16.

excepti-ones oppon.

Exceptiones sunt:

1. *impensarum inutilium et immodicarum*,
2. *voluptuariarum*,
3. *compensationis cum damnis datis*,
4. *ipse non soles pecuniam foenori exponere*,
5. *salarii nec constituti, nec consueti.*

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM XVII.

DE NEGOTIORVM GESTORVM ACTIONE DIRECTA ET CONTRARIA.

§. 1.

NEGOTIORVM GESTIO est quasi contractus, *quo quis alterius absentis, et ignorantis negotia, sponte gerenda suscipit, et se ad rationes reddendas, residua restituenda, et damna resarcienda, alterum vero sibi ad indemnitatem obligat.*

DE ACTIONE DIRECTA.

§. 2.

Est personalis, b. f. *quae datur domino, cuius negotium gestum est*, eiusque heredibus *aduersus negotiorum gestorem* eiusque heredes *ad rationes reddendas, residua restituenda damnaque resarcienda.* de act. N. G. direct. indole §. 2—4.

§. 3.

Contra minorennem, qui negotium gessit, tunc actio competit, si vel locupletior exsistat, vel dolose egerit.

§. 4.

Tendit haec actio

1. *ad rationes reddendas,*
2. *residua restituenda, deductis impensis fructuum,*

3. *ad vsuras praestandas*, vel ob negligentiam in elocando, vel moram, vel quod ipse vsus sit pecunia,
4. *ad damna lata aut leui culpa in abstracto praestanda.*
   Obligationem ad leuem culpam probat finis traditus in *L. 1. ff. de leg. gest.* qui nec lata, nec leuissima, sed leui maxime obtinetur,
5. *ad culpam leuissimam praestandam*, si negotiorum gestor se obtruserit negotio. *§. 1. inst. de oblig. quae quasi ex contr. nasc.*
6. *ad casum fortuitum*, si periculosum quoddam susceperit.

§. 5.

de eius fundam. Fundamentum remotum est aequitas. Proximum quasi contractus, spontanea et ignorantis administratio negotiorum. Cetera fundamenta fines exhibent.

§. 6.

Heredes tantum de lata culpa tenentur, argumento a tutela deducto, ob maiorem rationem.

§. 7.

except. oppon. Exceptiones obiici possunt
1. *negotii tantum in re communi gesti,*
2. *compensationis cum impensis,*
3. *retentionis ob impensas nondum restitutas,*

4.

4. *ipse non consueuisti elocare pecuniam,*
5. *securae occasionis elocandi deficientis,*
6. *rei periturae negotium gessi,*
7. *obtrusi me in fauorem actoris,* ne alter negligens paterfamilias negotium susciperet,
8. *damni casu euenientis,*
9. *compensationis damni cum vtilitate praestita.*

Libellus

Klaget, welchergestalt Beklagter nach Klägers Abreise ihm unwissend sich der Administration seines allhier hinterlassenen Hauses am Markte sowol, als des Gutes in Raucha unterzogen, und solche währender Klägers Abwesenheit zwey Jahr lang fortgeführet; Wann denn Beklagter, ohnerachtet Kläger nach seiner Zurückkunft die Berechnung fordern lassen, sich der Ablegung derselben bis jetzo weigert. So ist rc.

Daß Beklagter Klägern von der über Klägers libellirtes Haus und Gut geführte Administration richtige Rechnung, vermittelst eines zu Recht beständigen Inventarii, oder in dessen Ermangelung einer eidlichen Specification abzulegen, die erhobenen Nutzungen zu übergeben, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

DE
ACTIONE NEGOTIORVM GESTORVM CONTRARIA.

§. 8.

Est actio personalis, h. s. *quae datur negotiorum gestori*, et eius heredibus, *aduersus eum, cuius negotium gestum est*, et heredes, *ad indemnitatem praestandam*.

§. 9.

Tendit ab indemnitatem

1. *ad impensas necessarias et vtiles restituendas,*
2. *ad vsuras pecuniae in expensas collatae praestandas.*
3. *vt patiatur, voluptuarias expensas tolli.*

§. 10.

Exceptiones obmoueas:

1. *negotii contra prohibitionem suscepti. L. vlt. C. de neg. gest.*
2. *vtilitatis non amplius tempore litis motae exsistentis.* (si pupilli negotium scil. gestum) *L. 37. §. 1. ff. de neg. gest.*
3. *impensarum illiquidarum, immodicarum,*
4. *praesumtae donationis,*
5. *ablatio eius, quod voluptuarie impensum, tibi non prodest,*
6. *pecunias foenori exponere ipse non solitus es.*

SECT.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM XVIII.

DE ACTIONE EX TESTAMENTO.

§. 1.

Vltimae voluntatis agnitio est *quasi contractus*, vnilateralis, *quo agnoscens vltimam voluntatem iis, quibus in ea quid relictum, obligatur.* de act. ex test. indole §. 1-4.

§. 2.

Oritur exinde ACTIO EX TESTAMENTO; quae est personalis, competens *illi, qui in vltima voluntate aliquid relictum, aduersus grauatum, qui vltimam voluntatem agnouit, ad id quod relictum, cum accessionibus* et omni causa, praestandum.

§. 3.

Datur *legatariis, fideicommissariis particularibus* et *mortis causa donatariis.* Fideicommissarius autem vniuersalis Iure Romano non hac, sed imploratione officii iudicis, agebat. Quae subtilitas hodie merito negligitur.

§. 4.

Tendit

1. *ad illud consequendum, quod in vltima voluntate relictum est,*
2. *ad exhibendum simul agi potest*, si electio aut optio legatario competat,

3.

3. *ad acceſſiones, fructus perceptos et percipiendos, omnemque cauſam praeſtandam*, temporis mortis teſtatoris ratione habita,
4. *ad vſuras ex tempore morae* ſc. ſcientiae *ſoluendas*,
Confer tamen *Dec. El. Sax. 12. de anno 1746.* ſecundum quam et fructus et vſurae poſt diem trigeſimam indiſtincte debentur,
5. *ad damna lata*, vel *leui culpa data reſarcienda.*

§. 5.

de eius fundam. §. 5-11. Fundamentum generale eſt quaſi contractus *agnitionis vltimae voluntatis*, in quo requiritur:

1. *teſtamentum*, vel *alia vltima voluntas valida*,
2. *legatum* vel *fideicommiſſum*, vel *mortis cauſa donatio ibi valide relicta*,
3. *quod reus praeſtatione eius grauatus ſit*,
4. *quod agnouerit vltimam voluntatem.*

§. 6.

Omnia haec requiſita probari debent, hoc tantum obſeruato, quod, ſi vltima voluntas vitio viſibili non laboret, *validitatem vlterius probare non ſit neceſſe.*

§. 7.

Praeter hunc quaſi contractum, fundamentum, quoad acceſſiones et fructus, eſt *fictum dominium ex tempore mortis.* Vſufructu autem

[illegible]

§. 16.

Quando coniux ſuperſtes ex edicto *vnde vir et vxor* agit, probandum eſt,

1. *coniugium*, durch den Trauſchein,
2. *quod defunctus alios ſucceſſores cognatos non reliquerit.*

§. 17.

Vidua vel viduo ob portionem ſtatutariam agente, ſolum coniugium probaſſe ſufficit.

§. 18.

Si vero ex *Nov. 117.* coniuges agunt, *probanda eſt*, praeter coniugium, *inopia.*

§. 19.

Collegium defuncti hereditatem petens probare debet

a. *defunctum alios ſucceſſores legitimos* non *reliquiſſe*,
b. *quod defunctus membrum fuerit huius collegii*,
c. *quod collegium a principe ſit confirmatum.*

§. 20.

Fiſcus hereditatem ſibi vindicaturus probat

1. *vacantem eſſe hereditatem*,
2. *quod habeat iurisdictionem criminalem*,
3. *quod defunctus* vel *ſub ipſius iurisdictione habuerit domicilium*, quoad res mobiles, vel *res ſub iuris dictione ſint ſitae*, quoad res immobilcs.

§. 21.

Administratio hereditatis et possessio pariter in probationem veniunt.

§. 22.

Actio haec tam in foro *domicilii possessoris* quam *rei sitae* rite instituitur. Male autem in foro defuncti.

§. 23.

Durat per *triginta* annos.

§. 24.

except. oppon. Exceptiones exhibe

1. *deficientis iustae praesumtionis mortis,*
2. *rei in testamento heredis instituti,*
3. *deficientis testamenti factionis passiuae,*
4. *testamenti nulli, rupti, irriti, inofficiosi,*
5. *proximioris iuris succedendi,*
6. *iuris cohereditarii,*
7. *pacti inualidi,*
8. *deficientis legitimae consanguinitatis,*
9. *deficientis legitimi coniugii,*
10. *nondum secutae thori coniugalis conscensionis,*
11. *renunciationis,*
12. *deficientis inopiae,*
13. *statuti portionem statutariam adimentis,*
14. *defunctus ante mortem collegio renunciauit,*
15. *collegii illiciti,*
16. *hereditatis nondum vacantis,*

17.

17. *non competentis iurisdictionis criminalis,*
18. *defunctus ante mortem domicilium mutauit,*
19. *rerum casu deperditarum,*
20. *culpae tantum in concreto praestandae,* ob ius cohereditarium.

Libellus.

Bringt klagend an, wasmaßen Seius, so den 1. Aug. 1747. verstorben, Klägern zu seinen Universal-Erben eingesetzt. Nachdem sich aber Beklagter als vermeinter Erbe ab intestato der Erbschaft angemaßt, und solche annoch besitzt, sich aber in Güte zu deren Abtretung nicht verstehen will; als ist rc.

Daß Beklagter die *libellirte* Erbschaft mittelst eines *Inventarii*, oder eidlichen Specification, Klägern *cum fructibus perceptis et percipiendis* abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM II.

DE QVERELA NVLLITATIS.

§. 1.

de act. Q. N. indole §. 1—4.

QVERELA NVLLITATIS est actio realis ciuilis, *quae datur heredi testamentum nullum adserenti contra heredem in testamento scriptum, ad testamentum nullum declarandum, et hereditatem ab intestato auocandam.*

§. 2.

Datur illi heredi, qui, testamento non condito, ab intestato esset successurus. Falso vero BOEHM. *Sect. 3. Cap. 2. §. 49.* illi, qui pacto hereditatem praetendit, hanc querelam tribuit.

§. 3.

Competit contra heredem scriptum, qui adiit hereditatem. Contra tertium possessorem non datur.

§. 4.

Tendit haec actio

1. *ad testamentum nullum declarandum,*
2. *ad hereditatem mediante inuentario restituendam,*
3. *ad fructus hereditatis restituendos,*
4. *ad damna data resarcienda,* sed finis 2. 3. 4. magis ex cumulatione hereditatis petitionis, quam ex querela nullitatis promanat.

§. 5.

§. 5.

Fundamenta ſunt: eius fundamenta §. 5—9.

1. *ius ſuccedendi ab inteſtato actori competens,*
2. *nullitas teſtamenti,*
3. *aditio hereditatis reſpectu rei,*
4. *quod reus hereditatem poſſideat.*

§. 6.

Quum de fine 1. 3. 4. iam ſupra explanatio data, de fundamento 2. tantum dicam.

§. 7.

Nullitas teſtamenti probari debet, niſi vitio viſibili teſtamentum laboret.

§. 8.

Quum vero nullitas teſtamenti in hac querela omnes caſus complectatur, ex quibus teſtamentum euaneſcit, ſequentes caſus nullitatem demonſtrabunt:

1. *deficiens teſtamenti factio actiua teſtatoris,*
2. *teſtamentum imperfectum,*
3. *defectus in heredis inſtitutione,* vel *quod plane non*, vel *quod non rite ſit inſtitutus heres,*
4. *defectus reſpectu formae externae.*

§. 9.

Forum competens eſt *domicilii* et *hereditatis ſitae.*

§. 10.

Durat haec querela *perpetuo*, et transſit *vtrinque* ad heredes.

§. 11.

exceptiones oppon.

Exceptiones medelam dabunt

1. *testamenti Iure praetorio validi, ob bonorum possessionem secundum tabb.*
2. *testamenti iure nuncupatiui validi,*
3. *deficientis iuris succedendi ab intestato,*
4. *pacti renunciatiui.*

Libellus.

Klaget, wie Seius, so den 1. Jan. 1747. gestorben, ein Testament vorhero gemacht, worinn er Beklagten zu seinem Universal-Erben eingesetzt. Ob nun wohl sothanes Testament daher, daß der Zeuge N., da er weder schreiben noch lesen kann, sondern ein anderer von denen Zeugen seinen Namen unterschrieben, nicht bestehen mag, so hat sich dennoch Beklagter, als vermeinter testamentarischer Erbe der Erbschaft angemaßt, und weigert sich an Klägern, als nächsten successori ab intestato, die Erbschaft abzutreten, daher Kläger zu klagen genöthiget worden, fordert rc.

Daß Beklagter die *libell*irte Erbschaft mittelst eines zu Recht beständigen *Inuentarii*, oder eydlichen Specification, Klägern *cum fructibus perceptis et percipiendis* abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM III.

DE QVERELA INOFFICIOSI TESTAMENTI.

§. 1.

Inofficiosum testamentum est *in quo illi, quibus debetur legitima, rite quidem sed inique sunt exclusi.* de quer. inoffic. testam. §. 1—8.

§. 2.

QVERELA INOFFICIOSI TESTAMENTI est actio praetoria personalis, *quae datur iis, qui in legitima rite quidem sed inique sunt exclusi, contra heredem in hoc testamento scriptum, ad rescindendum testamentum et hereditatem ab intestato auocandam.*

§. 3.

Datur iis, quibus legitima debetur, vel descendentibus, vel adscendentibus, vel fratribus vel sororibns germanis aut consanguineis, in eo tamen casu, si persona infamis, aut leuis notae macula laborans, sit praelata. v. *L. 27. C. de inoff. test.*

§. 4.

Adrogatis impuberibus haec querela non competit, sed *condictio ex L. 8. §. 15. ff. de inoff. test.* quae datur *adrogatis impuberibus iniuste exheredatis contra heredem quemcunque, ad quartam omnium bonorum consequendam.* Si quid in fraudem huius quartae alienatum, *actio quasi Caluisiana*, vel

quasi Fauiana locum habet. *L. f. si quid in fraud. patr.*

§. 5.

His, quibus legitima debetur, non aliter querela inofficiosi testamenti competit, quam si in totum exclusi sint ab hereditate. Si enim pars tantum legitimae relicta, *actio suppletoria* datur ex *L. 30. & 36. C. de inoff. test.*

§. 6.

Actio suppletoria est ciuilis personalis rei persecutoria, *et datur iis, quibus legitimae pars tantum rite relicta, contra heredem in testamento scriptum, ad supplendum id quod legitimae deest.* Durat per *triginta annos.*

§. 7.

Tendit haec actio

1. *ad rescindendum testamentum,*
2. *ad hereditatem ab intestato auocandam.*

Vltimus finis ex cumulatione querelae cum hereditatis petitione descendit. Hinc reliquos fines ab hereditatis petitione repetas. Male vero distinguitur in querelam ordinariam et extraordinariam, et in remedium rescindens et rescissorium.

§. 8.

Hac actione *heredis institutio corruit, reliquis capitulis saluis manentibus, Nov. 115. c. 3. 4.* quodque respectu fratrum et sororum obtinere etiam censeo.

§. 9.

§. 9.

Fundamenta haec ſunt: de fundamentis eius. §. 9-17.

1. *teſtamentum inofficioſum,*
2. *quod, hoc reſciſſo, ius ſuccedendi ab inteſtato competat,*
3. *quod heres inſtitutus adierit hereditatem.*

§. 10.

Primum fundamentum requirit:

a. perſonam, cui debetur legitima,
b. vt rite ſit exheredata,
c. vt inique exheredatio ſit facta.

§. 11.

Rite intelligitur ſi *pure et nominatim ſit facta exheredatio. pr. I. de exher. lib.* Reſpectu matris, maternorum adſcendentium militisque praeteritio ſufficit. *ſſ. f. I. eod.* nec obſtat *Nov. 115.*

§. 12.

Non rite facta exhereditatione, querela nullitatis competit.

§. 13.

Inique facta exheredatio dicitur ſi vel *nulla*, vel *illegitima cauſſa exheredationis ſit adiecta*, vel *heres veritatem adiectae probare nequeat.*

§. 14.

Nihil ex his probare actor tenetur. Priora enim ex teſtamento patent, vltimum vero membrum ad heredis probationem pertinet, ſi fratres exheredatos excipias. *Nov. 22. c. 27.*

§. 15.

Competens iudex est vel *iudex domicilii*, vel *rei sitae*.

§. 16.

Durat per *quinquennium* ab adita heredita computandum. *L. 8. ff. f. h. t.* & *L. 36. ff. 2. C. eod.*

§. 17.

Ad heredes actoris non transit, nisi

1. praeparata sit actio. *L. 7. D. L. 5. C. h. t.*
2. si intra deliberandi tempus heredis scripti sit exstinctus.

Contra heredes datur, si possideant hereditatem, si non possideant, ad rescindendum tantum agi potest.

§. 18.

exceptiones oppon. Exceptiones opponi queunt:

1. *iustae et verae caussae exheredationis*,
2. *pacti renunciatiui*,
3. *competentis iuris cohereditarii*,
4. *totius legitimae* vel *partis rite relictae*,
5. *renunciationis expressae* vel *tacitae*, *per agnitionem vltimae voluntatis*,
6. *actionis per mortem exheredati extinctae*,
7. *elapsi quinquennii*.

Libel-

Libellus.

Klaget, wasmaßen Klägers Vater ein Testament gemacht, und Beklagten darin zu seinem Erben eingesetzt, Kläger aber, als des testatoris einziger leiblicher Sohn, aus einem erdichteten Vorwand, als ob sich Kläger verlauten lassen: er wolle daß sein Vater längst den Hals gebrochen, gänzlich enterbt. Ob nun wohl Beklagter nicht im Stande diese Ursach zu erweisen, so hat er sich dennoch der Erbschaft angemaßt, und verweigert sich, ohngeachtet bey dieser Bewandnis das Testament, als inofficiosum, nicht bestehen kann, die Erbschaft Klägern abzutreten, daher Kläger zu klagen genöthiget worden, fordert ꝛc.

Daß das Testament als *inofficiosum* hinwieder zu *rescindiren*, und Beklagten Klägern die *libellirte* Erbschaft mittelst eines *inuentarii*, oder eydlichen Specification *cum fructibus perceptis et percipiendis* abzutreten, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM IV.

DE ACTIONE FAMILIAE ERCISCVNDAE.

§. 1.

de act. fam. erc. indole §. 1—8.

Est actio mixta ciuilis duplex, *quae datur coheredibus contra se inuicem, ad diuidendam hereditatem et personales praestationes faciendas.*

§. 2.

Omnes coheredes seu ciuiles, seu praetorii, seu ex iure statutario hanc actionem instituere queunt.

§. 3.

Fines sunt:

1. *vt diuidatur hereditas,*
2. *administrationis rationes reddat,*
3. *lucra communicet,*
4. *impensas pro rata restituat,*
5. *damna culpa lata aut leui in concreto data resarciat,*
6. *inaequalem diuisionem corrigat.*

§. 4.

Quum fere omnia ad horum fundamentorum probationem pertinentia ex antecedenti actionum explicatione iam profluant, singularia tantum commemorabo.

§. 5.

Laesio, licet non sit vltra dimidium, sufficit *L. 3. C. commun. vtr. iud.* modo sit

1.

1. non modica,
2. tempore diuisionis iam exsistens. cf. Boehm. p. 252. distinguentem inter laesionem ex aestimatione rerum et ex ipsa diuisione prouenientem. Quae distinctio praestat.

§. 6.

Modi diuidendi sunt vel *iudiciales*, vel *extra iudiciales.* Extraiudicialis sufficere potest etiam si coheredes minorennes sint, modo fiat adhibitis tutoribus et curatoribus, et a magistratu confirmetur.

§. 7.

Vt diuisio rite fiat, requiritur

a. legitima obsignatio resignatioque,
b. inuentarii confectio legitima,
c. taxatio rerum a peritis,
d. diuisio vel per modum permutationis, durch loosen, (nisi optionis ius, das Kührrecht, obtineat,) vel per modum venditionis priuatae, vel per subhastationem, aut auctionem publicam voluntariam,
e. conficiatur ein Ertheilungs-Recess.

§. 8.

Euictionem heredes sibi inuicem praestare debent. *L. 14. C. h. t. cf. L. 27. §. 8. de leg. 2.* In nominum diuisione veritatem tantum euictionis caussa praestant, non bonitatem, nisi haec omnia expresse pro bonis nominibus adsignauerint in diuisione.

§. 9.

§. 9.

de eius fundam. Fundamenta haec sunt:

1. *ius cohereditarium*, quod probandum, nisi partem hereditatis possideat actor. v. Boehm. p. 246. Euolu. *L. 1. ff. 1. h. t.*
2. *administratio hereditatis* vel *solitaria*, vel *communis*,
3. *inaequalitas diuisionis*.

§. 10.

Competens iudex est vel *domicilii*, vel *rei sitae*.

§. 11.

Durat per *triginta annos*, et tam heredibus, quam contra heredes datur.

§. 12.

except. oppon. Exceptiones adplica:

1. *collationis nondum factae*,
2. *deficientis iuris hereditarii*,
3. *nominis heredis actoris deleti in testamento*, ergo testamenti quoad ipsum actorem reuocati.
4. *ipse rationes nondum reddidisti*,
5. *laesionis tempore diuisionis non existentis*,
6. *laesionis modicae*,
7. *diuisionis per decretum factae*,
8. *renunciationis exceptionum*.
9. *alias exceptiones respectu euictionis in actione emti traditas hic quoque obseruabis*.

Li-

Libellus.

Klaget, wie Seius, so den 1. Apr. 1764. gestorben, sowohl Beklagten als Klägern, als des defuncti leibliche Brüder zu rechtmäßigen Erben ab intestato hinterlassen. Wenn sich aber Beklagter in Klägers Abwesenheit der Erbschaft allein angemaßt, und sich bis jetzo weder zur Theilung noch Ablegung einer richtigen Rechnung verstehen will, Kläger aber in fernerer Gemeinschaft dieser Erbschaft zu bleiben nicht gewillet ist, als ist Kläger ⁊c.

Daß Beklagter zuförderst eine richtige Rechnung von der Administration der *libell*irten Erbschaft Klägern abzulegen, und demselben seine Erbportion abzutreten, nichtweniger alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

SECTIO

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM V.

DE ACTIONE COMMVNI DIVIDVNDO.

§. 1.

de act. com. div. indole §. 1—4.

Est actio mixta ciuilis duplex, *quae datur iis, qui, praeter hereditatem, res communes habent, contra se inuicem ad illas diuidendas et praestationes personales faciendas.*

§. 2.

DIRECTA actio datur iis, qui res ipsas in communione dominii habent, etiam sociis.

VTILIS vero etiam iis, qui aliud ius commune habent, vt vsumfructum &c.

§. 3.

Iidem fines sunt, qui in actione familiae erciscendae, modo adplicantur ad res ex alia caussa communes.

§. 4.

Praecipua fundamenta sunt:

1. *condominium* vel *aliud ius in communione exsistens,*
2. *administratio rei communis singularis.*

Reliqua ex familiae erciscundae fundamentis sunt adplicanda.

NB. [illegible] p. [illegible] pag. 257.

§. 5.

autem legato, demum a tempore aditae hereditatis fructus debentur. vid. *tit. ff. quando dies legati cedat.*

§. 8.

Fictum quidem dominium non est probandum, nam iuris est, probabit tamen actor, reo negante,

1. *accessiones,*
2. *quod vberiores fructus percipere potuisset.*

§. 9.

Reliqua fundamenta ex finibus cognosces.

§. 10.

Competens iudex est vel *domicilii*, vel *quasi contractus*, scil. vbi adiit hereditatem. Neutiquam vero in foro defuncti agi potest.

§. 11.

Transit ad heredes actoris. Excipe legatum vsusfructus, vsus, habitationis et optionis, quod, si legatarius moriatur ante hereditatem aditam, non ad heredes transit; si post aditam hereditatem fuerit mortuus, heredes optare, et fructus, qui defuncto vsque ad mortem, de vsufructu, vsu et habitatione debebantur, petere possunt.

§. 12.

Exceptiones nota:

1. *vltimae voluntatis inualidae,*

2. *legati ademti,*
3. *inhabilitatis legatarii,*
4. *legatarii indigni,*
5. *rei legatae absque lata et leui culpa exstinctae,*
6. *falcidiae per legatum grauatae,*
7. *legati conditionati*, et *conditionis nondum adimpletae,*
8. *legati sub modo relicti, nondumque praestitae cautionis,*
9. *legati in diem relicti,*
10. *electionis heredi competentis,*
11. *exstincti principalis legati* adeoque et *accessorii,*
12. *gregis non amplius ex decem capitibus constantis:* sc. ob vsumfructum gregis legatum,
13. *deficientis morae*, ob ignorantiam iustam codicillorum,
14. *legati morte legatarii exstincti,*
15. *morae legatarii in acceptando legato.*

Libellus.

Kläger bringet klagend an, wasmaßen Sempronius, welcher den 1. Febr. 1747 verstorben, ein Testament hinterlassen, darinnen er Caium zu seinem Erben eingesetzt, Beklagten aber sein Haus in der Reichsstraße zwi-

zwischen N. und N. vermacht, und denselben darneben mit einem legato von 400. thlr. so der Erblasser Klägern vermachet, graviret. Wann denn Caius die Erbschaft angetreten, Beklagter auch das legirte Haus bereits den 2. Aug. 1746. in Lehn und Würden genommen, und solchemnach den letzten Willen des Erblassers agnosciret, sich aber an Klägern das ihm injungirte legatum von 400. thlr. zu bezahlen verweigert. Als ist Kläger ꝛc.

Daß Beklagter das *libellirte legatum* von 400. thlr. nebst dem *interesse morae* vom 2. Aug. 1746. nebst allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBR. XIX.

DE CONDICTIONE INDEBITI.

§. 1.

de condict. indeb. indole. §. 1 . 4.

Indebiti solutio est quasi contractus, vnilateralis, *quo is, qui indebitum per errorem solutum accepit, ad eius restitutionem obligatur.*

§. 2.

Oritur ex hoc quasi contractu CONDICTIO INDEBITI, quae est personalis, et datur *illi, qui indebitum per errorem dedit, aduersus accipientem, ad repetendum indebitum.*

§. 3.

Contra pupillum aut minorennem actio haec non competit, nisi locupletior exsistat. Quatenus contra delegantem competat vid. *L. 57. §. 1. ff. de condict. indeb. L. 2. C. eod. L. 12. §. 13. ff. de nouat.*

§. 4.

Ratione finis eo respiciendum, *an indebite aliquid datum*, vel *promissum*, vel *remissum est.*

1. *Si indebite quid datum est*, tendit haec actio

SPECIE DATA

a. ad rem restituendam,

b. cum accessionibus et fructibus,

c. ad

c. ad aestimationem praestandam, si apud malae fidei possessorem perierit, contra b. f. possessorem non aeque.

QVANTITATE DATA, tendit ad tantumdem restituendum et quidem iure hodierno cum vsuris.

2. *Si indebite promissum*,
a. ad restituendum chirographum,
b. pignora data reddenda,
c. hypothecas delendas,

3. *Si remissum indebite*,
a. ad reddendam quietantiam
b. debitum remissum soluendum.

§. 5.

Fundamenta consistunt in requisitis quasi contractus indebiti solutionis, quae sunt — de eius fundam. §. 5—9.
1. *solutio*, vel *promissio* vel *remissio facta*,
2. *vt indebite sit factum*, vel ob deficientem naturalem obligationem, vel ob reprobatam obligationem,
3. *vt per errorem tamquam debitum praestiterit.*

§. 6.

Solutio, promissio, vel *remissio ab actore probanda est.* Probare quoque tenetur indebitum, nisi reus inficians solutionem de mendacio fuerit conuictus. De personis, quibus ob specialem rationem probatio remissa, si totum indebite solutum adserant, euoluas *L. 25. §. 1. ff. de probat.*

§. 7.

Error probari haud debet, cum ex indebito probato iusta iam errandi caussa pateat, et nemo donare praesumatur.

§. 8.

Competens iudex est vel *domicilii*, vel *quasi contractus*, vbi scil indebitum accepit reus. Si per modum reconuentionis instituatur, in foro conuentionis est agendum.

§. 9.

Est *perpetua* actio, tempore a datione facta, computato.

§. 10.

exceptiones oppon.

Exceptiones sunt

1. *debiti naturalis exsistentis, nec Iure ciuili reprobati,*
2. *transigendo datum est,*
3. *talis subest causa, vbi lis inficiando in duplum crescit,*
4. *renunciationis iuratae,*
5. *pietatis causa dedisti*, et sic *praesumtae donationis,*
6. *sciens indebitum dedisti. L. 53. ff. de R. I.*
7. *rei exstinctae,*
8. *non locupletior factus sum,*
9. *doli commissi.*

Li-

Libellus.

Kläger bringet klagend an, wasmaßen er nach Absterben seines Bruders Sempronii demselben ab intestato succediret, worauf ihm Beklagter den 2. Jul. 1747. eine von dem Erblasser ausgestellte und verfallene Obligation auf 10000. Rthlr. produciret, und so wol des Capitals als derer von 3 Jahren aufgelaufenen Interessen Zahlung von Klägern gefordert, welches auch Beklagter, in Meynung, daß diese Forderung richtig sey, baar abgetragen. Wenn sich aber nunmehro, wegen obgedachter Obligation der mortifications-Schein aufgefunden, und daraus am Tage lieget, daß Beklagter sothanes Capital nebst Interessen indebite bekommen, die Zahlung auch von Klägern per errorem, immassen er von diesem mortifications-Scheine nichts gewußt, geschehen; Beklagter aber sich, ohnerachtet er demselben diesen mortifications-Schein gezeiget, zur Wiedererstattung nicht verstehen will. Als ist rc.

Daß Beklagter die *libellir*ten und empfangenen 10000. Rthlr. nebst allen Zinsen von Zeit der erhaltenen Zahlung und verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. II. CAP. II.

MEMBRVM XII.

DE ACTIONE DE RECEPTO.

§. 1.

de act. deRecept. indole §. 1—5.

Quasi contractus RECEPTIONIS est vnilateralis, *quo exercitor nauis, cauponae* vel *stabuli recipiendo hospitum*, vel *vectorum res, ad quaeuis damna, in rebus receptis data, resarcienda obstringitur.*

§. 2.

Oritur inde ACTIO DE RECEPTO, quae est personalis, praetoria, quae *datur vectoribus ac hospitibus*, et eorum heredibus, *aduersus exercitorem nauis, cauponae* vel *stabuli, ad receptas res restituendas, et damna resarcienda.*

§. 3.

Conductores ordinarii aduersus cauponem non hac, sed conducti actione experiri debent, adeoque *damna lata, aut leui culpa locatoris data esse* probare debent, quod in actione de recepto non requiritur.

§. 4.

Contra bloße Schenkwirthe non datur. Aduersus aurigas ordinarios et postarum magistros vtiliter adplicatur. Aduersus plures exercitores in solidum datur.

§. 9.

§. 5.

Finis eo tendit, vt res receptas ſaluas reſtituat. Hinc

1. *ſi perierunt*, vel *furto ablatae ſunt, aeſtimatio danda,*
2. *ſi damnum tantum datum*, et re adhuc vti poſſit actor, *damnum reparandum venit.*

§. 6.

Fundamenta ſunt: eius fundamenta §. 6—9.

1. *exercitium nauis, cauponae*, vel *ſtabuli,*
2. *receptio rerum,*
3. *damnum datum*, vel *furtum factum eſſe.*

§. 7.

In hac probatione circumſpecte verſabitur actor. Quo enim facilior eſt primi fundamenti, eo difficiliorem viam in ſecundo et tertio probando inueniet.

§. 8.

In hac probatione attendendum

1. *quis receperit*, an *ipſe*, aut *alius ad recipiendas res conſtitutus,*
2. *exiſtentia rerum* probanda venit.

   Si tamen ſemiplenam etiam tantum probationem dederit, ad ſuppletorium iuramentum eſt admittendus.

3. *qualitas rerum, tempore receptionis*, quod maxime, ſi damna petat, neceſſarium,

4. *rerum pretium*, probandum est. Eritque pariter iuramento locus.

§. 9.

Competens iudex est *domicilii*, vel *quasi contractus receptionis*.

§. 10.

exceptiones oppon. Exceptiones deseruiunt:

1. *exercitii pro parte tantum ad reum pertinentis*,
2. *nec ipse res recepi, nec alius ad receptionem constitutus res recepit*,
3. *damni culpa actoris dati*,
4. *damni fatalis extrinsecus exsistentis*,
5. *protestationis tempestiue factae, de periculo non suscipiendo*.

Libellus.

Klaget kürzlich, welchergestalt er bey seiner Durchreise allhier, in das Wirthshaus N. genannt, worinnen Beklagter die Wirtschaft treibet, eingekehret, da den Beklagter ihm nicht allein eine Stube eingeräumet, sondern auch durch die hiezu bestellten Leute Klägers Sachen hineinschaffen lassen; Nachdem nun Kläger zu Mittage ausgegangen, und alles wohl verschlossen, hat er bey seiner Zurückkunft die Thüre offen, und seinen Coffre, worinnen die sub A. specificirten Sachen gewesen, deren Werth zusam-

sammen 360. Thlr. beträgt, leer gefunden. Worauf Kläger denn sogleich Beklagten diesen Diebstahl wissen lassen, und von ihm die Ersetzung des Schadens, wozu er denen Rechten nach verbunden, verlanget. Wann sich aber Beklagter dessen verweigert: als ist ꝛc.

Daß Beklagter die *libell*irten 360. Thlr. als den Werth derer aus dem Coffre entwendeten, und *sub A. specificir*ten Sachen Klägern nebst allen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT.

SECT. III. CAP. I.

DE
ACTIONIBVS MIXTIS IN GENERE.

§. 1.

de act. mixtar. indole §. 1—8.

ACTIONES MIXTAE sunt, *quae partim ex iure in re, partim ad rem descendunt.*

§. 2.

Duo itaque actionum mixtarum fundamenta sunt:

1. *species iuris in re,*
2. *quasi contractus*, vel *aliud factum obligatorium.*

§. 3.

Hinc duplex finis est actionum mixtarum,

1. *ad ius in re declarandum*, et *eius effectus consequendos,*
2. *ad consequendas praestationes personales.*

§. 4.

Hae actiones mixtae tamen, vel ex intentione agentis, vel ob aliquod agendi fundamentum deficiens, vel *mere personales*, vel *mere reales* esse possunt, Ex quo est, quod Imperator *§. 15. I. de act.* tantum dicat, actiones mixtae *videntur.*

§. 5.

Vtrumque fundamentum in his actionibus mixtis, quum nullum praesumatur, *probandum est.*

§. 6.

§. 6.

Iudex competens in actionibus mixtis est iudex domicilii. Quum enim neque ex iure mere reali, nec mere perſonali agatur, vix competens iudex haberi poteſt aut rei ſitae, aut quaſi contractus. Interim plerique etiam in foro rei ſitae inſtitui poſſe arg. *L. f. C. ubi in rem act.* ſtatuunt. Quod etiam praxis tenet.

§. 7.

Actiones mixtae ſunt perpetuae. L. 35. ff. de *oblig. & act.*

§. 8.

Transeunt ad heredes *vtrinque*, quatenus ſunt perſonales, quatenus vero ſunt reales, *ad heredes quidem actoris ſemper transeunt*, non vero aduerſus heredes rei, niſi quatenus ſunt poſſeſſores.

§. 9.

Specialem nunc tractationem ſuſcepturus ſequentes actiones enucleabo:

1. HEREDITATIS PETITIONEM, qua occaſione ſimul
   a. QVERELAM NVLLITATIS,
   b. QVERELAM INOFFICIOSI TESTAMENTI,
   c. REMEDIVM *L. f. C. de Edict. D. Hadriani toll.* explicabo.
2. FAMILIAE ERCISCVNDAE,
3. COMMVNI DIVIDVNDO,
4. FINIVM REGVNDORVM actiones.

SECT.

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM I.

DE HEREDITATIS PETITIONE.

§. 1.

IVS HEREDITARIVM est *ius succedendi in vniuersum ius, quod defunctus habuit, transmissibile.*

§. 2.

Ad ius hereditarium consequendum datur HEREDITATIS PETITIO, quae est actio mixta, et datur *heredi aduersus quemcunque, qui res hereditarias* vel *pro herede*, vel *pro possessore possidet, ad consequendam hereditatem, et praestationes personales faciendas.*

§. 3.

Datur *heredi*, siue testamentario, siue legitimo, siue substituto, siue bonorum possessoribus. *Vtiliter* etiam *ad fideicommissarios vniuersales*, et *emtores hereditarios* adplicatur.

§. 4.

Conceditur *contra eum, qui* vel *pro herede*, vel pro *possessore*, vel vere vel ficte *possidet.*

§. 5.

Possessor itaque *titulum, quo possidet actori edere debet. L. 11. C. h. t.* quod singulare est.

§. 6.

Competit etiam contra debitorem hereditarium, qui ideo renuit solutionem, quia se esse heredem adserit. *L. 13. §. f.* et *L. 14. de her. pet.*

§. 7.

§. 7.

Fines sunt:

1. *ad res hereditarias mediante inuentario, aut iurata specificatione, restituendas,*
2. *ad res alienas quoque in hereditate repertas,* sicut et
3. *ad fructus perceptos et percipiendos reddendos,*
4. *ad pretium ex alienatione rerum redactum tradendum,*
5. *ad debita exacta praestanda,*
6. *ad damna* lata aut leui *culpa data resarcienda.*

M. f. possessor etiam de quauis culpa et casu fortuito tenetur.

§. 8.

Tria cognoscis fundamenta: de eius fundam. §. 7. 23.

a. *ius hereditarium,*
b. *administrationem hereditatis,*
c. *possessionem hereditatis,* vel totius vel partis vel rei singularis *pro herede* vel *possessore.*

§. 9.

Mors eius, cuius hereditatem petis quoque *probanda est.* Probatur per praesumtionem, si absens septuaginta annos sit, quo casu aetas adhibitaque diligentia in perscrutanda commoratione probari debent. Alias probatur non tantum per attestata magistratus, et praefecti militis, sed etiam per testes.

§. 10.

§. 10.

Ius hereditarium probaturus probet delationem vel per testamentum, vel per successionem ab intestato, vel per pactum.

§. 11.

Testamentum requiritur validum, quodsi tamen vitio visibili non laboret, praesumitur validitas. Testamentum nuncupatiuum testium testimonio est probandum.

§. 12.

Respectu successionis ab intestato probare debet actor ius, ex quo succedendi potestas ab intestato defluit.

§. 13.

Inde vel consanguinitas, vel coniugium, vel ius collegii, vel ius fisci in demonstrationem venit.

§. 14.

Consanguinitas non probatur per *stemma familiae*, den Stammbaum, nisi confirmetur durch die Tauf- und Todtenscheine.

§. 15.

Si proximiores aut aeque proximi in schemate deprehendantur, adtende vt probes vel

1. *quod mortui sint*, vel
2. *quod non habeant testamenti factionem passiuam*, vel
3. *pactis renunciauerint hereditati.*

[illegible]

§. 16.

§. 5.

Exceptiones sunt

1. *pacti, ne intra certum tempus a communione discedatur,*
2. *deficientis communionis,*
3. *non competentis iuris prouocandi ad diuisionem,*
4. *praescriptionis triginta annorum,*

Libellus.

Klaget kürzlich, wasmaßen er nebst Beklagten das sogenante Kehlholz, welches zwischen N. und N. gelegen, bisanhero in communione beseßen, und genutzet. Nachdem aber Beklagter sich unterstanden verwichenen Herbst 100. Klaftern Holz vor sich ohne Klägers Vorwissen zu schlagen, und zu verkaufen, und das daraus gelößte Geld an sich zu behalten, hierüber verschiedene Zwistigkeiten sich geäusert, daß daher Kläger länger in dieser Communion zu bleiben nicht gesonnen, Beklagter aber zu einer richtigen Abtheilung und Erstattung Klägers Antheils vom verkauften Holze sich in Güte nicht verstehen will, als rc.

Daß Beklagter die Hälfte des aus dem im gemeinschaftlichen Holze geschlagenen Holzes gelößten Geldes Klägern zu bezahlen, nichtweniger gedachtes Holz in Beyseyn

beyderseits durch einen geschwornen Feldmesser ausmessen zu lassen, Klägern seine Hälfte zu überlassen, und demselben alle *causirte* Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig.

§. 6.

Si res commode diuidi nequit, subhastatio vrgeri potest.

SECT.

SECT. III. CAP. II.

MEMBRVM VI.

DE ACTIONE FINIVM REGVNDORVM.

§. 1.

Est actio mixta duplex ciuilis, *quae datur iis, qui confines agros habent, ad turbatos fines restituendos, et praestandum id, quod interest. L. 4. ff. 1. h. t.* de act. fin. reg. indole §. 1—4.

§. 2.

Competit DIRECTA dominis. VTILIS vsufructuariis, vsuariis, creditoribus pignoratitiis et b. f. possessoribus.

§. 3.

Hodie etiam quandoque ad praedia vrbana poterit adplicari, non vero Iure Rom.

§. 4.

Tendit

1. *ad confusos fines restituendos,*
2. *ad omne interesse praestandum,* quod etiam ad fructus vltra veros fines perceptos, vel percipiendos, pertinet. *L. 4. ff. 2. h. t.*
3. *quandoque ad nouos plane fines constituendos. ff. 6. I. de O. Ind.*

§. 5.

Fundamenta sunt: eius fundamenta §. 5—7.

1. *dominium praedii* vel *aliud ius in re,*
2. *delictum,* sc. dolosa finium confusio, si ad omne interesse agatur,

3. *quasi contractus communionis agrorum ex confusione existentis,*
4. *fructuum perceptio vltra veros fines.*

§. 6.

Probandae confusioni agrorum deseruit ocularis inspectio, in qua peruestiganda sunt vestigia finium, et termini antiqui restituendi. Si non adpareant, per agri mensores iuratos agri dimetiendi sunt.

§. 7.

Si reus alios fines vrgeat, probatio reo est iniungenda.

§. 8.

exceptiones oppon.

Exceptiones sunt:

1. *deficientis legitimationis ad caussam;* f. *tua non interest,*
2. *deficientis confusionis, siue adhuc existentium terminorum,*
3. *confusionis casu fortuito factae,*
4. *non competentis iuris petendi fructus ante L. C. perceptos,*
5. *fructuum non vltra terminos perceptorum,*
6. *initae communionis fundorum,*
7. *praescriptionis.*

Libellus.

Klaget, wasmaßen Kläger in dem Dorfe N. an dem sogenannten Funken-Wäldgen, 16. Acker Landes neben Beklagtens Feldern von

von 10. Äckern liegen hat. Nachdem nun die alten Grenzsteine nicht mehr vorhanden, und der Rein, so vor diesem zwischen beyder Felder gewesen, vergangen, hat sich Beklagter unterstanden, über die alten Grenzen zu greifen, und Klägern etliche Meßruthen abzupflügen, solches auch für sein Eigenthum zu gebrauchen. Wann denn Beklagter in Güte davon nicht abstehee will; als ergehet Klägers Bitten:

Vermittelst richterlichen Amts Klägers und Beklagtens Aecker durch einem oder mehr geschworne Feldmesser, in beyderseits Gegenwart ausmessen zu lassen, so weit sich eines jeden Grundstücke erstrecken, neue Mark- oder Reinsteine zu setzen, auch Beklagten, daß er sich des über die Gränzen angemaßten Stückes enthalten, und alle bisher erhobene Nutzungen, nebst denen verursachten Unkosten zu erstatten schuldig, auszusprechen.

SECT.

SECT. IV. CAP. I.

MEMBR. I.

DE

ACTIONIBVS IN REM SCRIPTIS,

IN SPECIE

DE ACTIONE AD EXHIBENDVM.

§. 1.

de act. adhib. indole §. 1—4. *Actiones in rem scriptae* sunt actiones personales, quae tamen, ob specialem legum dispositionem, contra quemuis possessorem dantur. Inter has *actionem ad exhibendum* et *quod metus caussa* pertractabo.

§. 2.

ACTIO AD EXHIBENDVM est personalis in rem scripta, praeparatoria, *quae datur illi, cuius peculialiter interest rem exhiberi, aduersus quemuis possessorem, ad rem in iudicio exhibendam.*

§. 3.

Datur illi, cui peculialiter ex iusta caussa interest, rem exhiberi. Adeoque *male ad res immobiles adplicatur.*

§. 4.

Tendit

1. *ad exhibendam rem, sumtibus actoris,*
2. *in eadem caussa, in qua L. C. tempore fuit,*
3. *ad admissionem ad iuramentum in litem, si exhibere nolit.*

§. 5.

§. 5.

Fundamenta sunt: de eius fundam. §. 5—8.

1. *interesse actoris iustum*, scil. quod probabilem caussam, principalem deinde post rem exhibitam, actionem instituendi, habeat, Nihil autem interest, an actionem realem, aut personalem instituere intendat *L.12. §.2. ff. h.t.* Confer *L.3. §.8.13. ff. h. t.*
2. *possessio rei*,
3. *contumacia in exhibendo.*

§. 6.

Haec actio summario processu est pertractanda.

§. 7.

Competens iudex est in rem scriptis actionibus *domicilii*, vel *rei sitae.*

§. 8.

Durat actio in rem scripta per *triginta annos.*

§. 9.

Exceptiones liquidae tantum in hoc processu attenduntur, ex quibus statim pateat, vel interesse, quod allegatur, non esse iuris perfecti, vel ius agendi principaliter esse exstinctum. Hinc sequentes liquidae tamen opponi poterunt exceptiones: exceptiones oppon.

1. *deficientis interesse ex iure perfecto*,
1. *transactionis*,
3. *rei iudicatae*,
4. *praescriptionis.*

Libellus.

Denenselben habe klagend zu hinterbringen, wasmaßen mir vor 6. Wochen ein silberner vergoldeter Becher, so 3 Mark und 4 Loth gewogen, und darauf ein Jagdstück gestochen gewesen, entwendet worden, wie ich denn sothanen Diebstahl bey Denenselben sogleich denuncirete, und in denen öffentlichen Anzeigen bekannt machen lassen. Nachdem ich nun erfahren, daß Caius, der Goldschmidt allhier, einen dergleichen Becher gekauft haben, und annoch besitzen solle, ich aber solchen in Anspruch zu nehmen gewillet bin, jedoch um mehrerer Sicherheit diesen Becher vorher in Augenschein zu nehmen mich gemüßiget finde.

Als ergehet an Dieselben mein ergebenstes Bitten, gedachten *Caio*, daß er obberührten Becher in die Gerichte bringen, und mir selbigen betrachten lasse, bey 5 thlr. Strafe aufzulegen.

§. 10.

Hodie consultius duco, si hanc actionem statim cum principali cumules.

SECT.

SECT. IV. CAP. II.

MEMBRVM II.

DE ACTIONE QVOD METVS CAVSSA.

§. 1.

Est actio praetoria, personalis, in rem scripta *L. 9. §. 8. ff. h. t.* arbitraria, *quae datur vim passo*, eiusque heredibus, *aduersus tertium quemuis possessorem, ad rem restituendam, et si contumax sit, ad quadruplum intra annum praestandum.* de act. q. met. caussa indole §. 1—5.

§. 2.

Prouenit ex restitutione in integrum, quae locum habet, siue liberatio, s. alienatio, s. promissio metu sit facta *L. 9. §. 3. ff. h. t.*

§. 3.

Datur illi, *qui per vim iniustam alterius laesus est*, siue per alienationem, s. promissionem, s. liberationem.

§. 4.

Datur aduersus

1. *vim inferentem*, licet non amplius possideat,
2. *contra tertium quemuis possessorem*,
3. *contra plures metum inferentes in solidum.*

§. 5.

Tendit

1. *ad restitutionem rei vi extortae*,

2. *cum omni emolumento et fructibus L. 11. §. 7. L. 12. & 21. ff. h. t.*
3. *ad aestimationem rei, si apud metum inferentem, vel malae fidei possessorem perierit,*
4. *ad quietantiam restituendam, redindegrandamque obligationem,*
5. *ad chirographum metu extortum restituendum,*
6. *ad quadruplum praestandum, ob contumaciam in restituendo post sententiam.* Quadruplatur res cum omni caussa.

§. 6.

de eius fundam. §. 6-10.

Fundamenta sunt:

1. *restitutio in integrum praetoria,*
2. *vt reus rem vi extortam possideat,*
3. *mala fides possidentis*, sc. *ad aestimationem consequendam et fructus percipiendos,*
4. *contumacia in restituendo.*

§. 7.

Restitutio haec in integrum requirit,

1. vt aliquid gestum sit. Conf. *L. 20. ff. de V. S.*
2. vi iniusta compulsiua,
3. metus iustus, non vanus sit. Euolu. *L. 1. & 2. C. de his, qui per med. iud.*
4. *vt inde vim passus damnum senserit.*

§. 8.

Competens iudex est vel *domicilii*, vel *rei sitae.*

§. 9.

Durat, quatenus, in simplum agitur, *perpetuo* *L. 35. ff. de obl. & act.* et *L. 14. §. 1.* et *L. 4. C. h. t.* Quod nec per *L. 5. C. de tempor. in integr. restit.* est mutatum. Quatenus vero ad quadruplum tendit, per anni tempus tantum competit *L. 14. §. 7. ff. h. t.* et all. *L. 35.*.

§. 10.

Ad heredes actoris transit, ad heredes rei vero non, nisi aliquid ad heredes peruenerit *L. 117. ff. de R. I.* vel lis a defuncto sit contestata.

§. 11.

Exceptiones sequentes deseruient: except. oppon.

1. *vis iusta ex caussa adhibitae,*
2. *publica auctoritate illatae,*
3. *metus vani,*
4. *sponte, post cessantem metum, ratihabuisti,*
5. *deficientis laesionis,*
6. *spolii tantum in continenti erepti,*
7. *accepi tantum, vt te a vi liberem,*
8. *interitus rei, quoad b. f. possessorem,*
9. *deficientis possessionis,*
10. *morae in acceptando,*
11. *rei propriae extortae.*

Li-

Libellus.

Klaget, welchergestalt den Johannistag a. p. zwey unbekannte Kerls zu Klägern in sein Gartenhaus vor dem Neumärkerthore gekommen, ihm die Pistolen mit aufgezogenen Hänen auf die Brust gesetzet, und ihm auf der Stelle zu erschiessen gedrohet, wenn er ihnen nicht seinen am Finger habenden Ring mit 9 großen Rauten-Diamanten geben würde. Nachdem nun Kläger der augenscheinlichen Todesgefahr zu entgehen, den Ring zu geben genöthiget worden, nachgehends aber diesen Ring bey Beklagten gesehen, welcher ihn noch vor 3 Tagen am Finger getragen, dieser sich aber, aller Vorstellung ungeachtet, solchen an Klägern zu restituiren verweigert; als ist rc.

Daß Beklagter den *libellirten* Ring Klägern zu restituiren, auch alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten, und dafern er sich ferner dessen verweigern sollte, annoch den dreyfachen Werth desselben zu bezahlen schuldig.

SECT.

SECT. V. CAP. I.

DE ACTIONIBVS PRAEIVDICIALIBVS IN GENERE.

§. 1.

Sequuntur coronidis loco *actiones praeiudiciales*, quae ex ſtatu oriuntur. Vocantur autem ita, quia, ſi cum aliis quaeſtionibus ex iure rerum concurrunt, ante omnia decidendae ſunt. de act. praeiud. in gen. indole §. 1—5.

§. 2.

Diuiditur actio praeiudicialis in *adfirmatoriam* et *negatoriam*.

§. 3.

Adfirmatoria datur illi, qui adſerit ſibi ſtatum, & ius exinde competens, aduerſus negantem, vt declaret, ſtatum et ius inde dimanans actori competere.

§. 4.

Negatoria datur illi, qui negat alteri ſtatum, et ius competens, vt declaretur, nec ſtatum, nec ius exinde reo competere.

§. 5.

Triplex eſt ſtatus: nempe libertatis, ciuitatis et familiae. Hinc ſecundum hos ſtatus actiones perſcrutabor, conſiderando tam directas, quam vtiles.

CAP. II.
DE
ACTIONE EX STATV LIBERTATIS.

§. 1.

de act. ex statu libert. indole §. 1 - 10.

Cum hodie seruitutes amplius haud adsint, vix aliqua adplicatio locum habet, quam in *mancipiis Turcicis*. Vtilis adplicatio ad statum hominum propriorum, rusticorum ad operas, colonorum, censitorum, monachorum &c. fieri potest.

§. 2.

Quodsi itaque ille, a quo dominus operas hominis proprii poscit, liberum statum adserit, adfirmatoriam actionem instituet ex statu libertatis.

§. 3.

Petitum est: **Daß Kläger für eine freye Person zu achten, und dahero Beklagter sich aller ferneren Turbation sothaner Freyheit, durch Prätendirung eines Leibeigenschafts-Rechts, bey 20. thlr. Strafe zu enthalten.**

§. 4.

Quamuis alias actor agendi fundamentum probare debeat, hic tamen libertatis praesumtio actorem ab onere liberat, nisi reus in *possessione* sit constitutus, quod sc. iam seruitia hominis proprii praestiterit. *L. 7. ff. de libert.*

§. 5.

§. 5.

Reus igitur probare debet statum proprii hominis, quod etiam obtinet, si ipse dominus negatoria actione experiatur.

§. 6.

Probabit autem vel *per natiuitatem*, vel *conuentionem*, vel *per praescriptionem*, vel *per legem*.

§. 7.

Eadem ratione procedi debet in reliquis casibus, quoad rusticorum operas.

§. 8.

Iudex competens est *iudex domicilii* et *rei sitae*. Notato tamen eo, quod, quoad operas rusticorum hae querelae coram regimine aulico sint expediendae *Iure Saxon. Dec. Elect.* 33. Aliud extra Saxoniam obtinet.

§. 9.

Ad heredes actoris transit, non vero contra heredes rei, quia est personale ius.

§. 10.

Negatoriae actioni longo tempore praescribitur, (sc. quae contra libertatem) adfirmatoriae vero nulla temporis praescriptio obstat *L. f. C. de long. temp. praescr. quae pro libertate, non contra libertatem opponitur.*

§. 11.

Variae exceptiones pro re nata opponi possunt.

Quoad homines proprios.

1. *Status hominis proprii ipsa natiuitate constituti.* Contra quam replica manumissionis factae, aut legatae libertatis, item praescriptionis dabitur.
2. *Adsciti status hominis proprii per conconuentionem.* Cui replicae nomine omnes exceptiones opponi possunt, quae contra conuentiones competunt; potissimum *minorennitatis* exceptio considerationem meretur,
3. *praescriptionis immemorialis*, quamuis alii longissimi temporis hodie admittant.

Quoad rusticorum operas.

1. *Legis scriptae*, aut *consuetudinis*, opponi potest: replica immodicarum, inhonestarum, inconsuetarum operarum,
2. *conuentionis*: replicabit actor conuentionem cum singulis, non cum tota vniuersitate initam esse.
3. *Tricennariae praescriptionis.* Replicae notentur, quibus vsucapio inuerti potest.

Quoad censitos.

Exceptio conuentionis et *praescriptionis* locum habet. Replica praescriptionis libertatis obtinebit.

Quoad

Quoad Monachos.

Exceptio adsumti status monachalis. Eneruabitur per replicas coactionis, anni probationis nondum elapsi, et sic liberae discedendi competentis facultatis.

Libellus
actionis adfirmatoriae ex statu libertatis.

Bringet klagend an, daß obwohl Kläger von Geburt in der Leibeigenschaft Beklagtens sich befunden, derselbe dennoch Klägern, da er sich denen Studiis gewidmet, gänzlich gegen Erlegung 100. Rthlr. freygelassen; Wann aber Beklagter sich unterstanden, von Klägern zu fordern, daß er nach absolvirten Studiis hinwiederum zurücke kommen, und den einem Leibeigenen schuldigen Gehorsam leisten solle, dadurch also Klägern in seiner erlangten Freyheit turbiret; als ist 2c.

Daß Kläger für einen freyen Menschen zu achten, dahero Beklagter sich aller fernern Turbation und Prätension des Rechts der Leibeigenschaft zu enthalten, auch alle verursachte Kosten zu erstatten schuldig.

Posset etiam peti: Abbitte und Ehrenerklärung.

Libellus actionis negatoriae.

Klaget, daß obwol Kläger, als Besitzer des Guths zu N. von 20. 30. 40. und mehr Jahren her in praescripta possessione sich befindet, von der Gemeinde daselbst zu fordern, daß sie mit Sonnen-Aufgang bis zum Niedergang 2 Tage in der Woche nach Klägers Gefallen sowol Hand- als Pferde-Frohnen leisten müssen; Beklagte sich dennoch unterstanden, da Kläger denenselben das Dreschen in der Scheure andeuten lassen, sich dessen unter dem Vorwande, als ob sie zum Dreschen nicht frohnen dürften, zu weigern. Wann sich nun Kläger seines durch Rechtsbeständige Verjährung erlangten Rechts zu begeben nicht gemeynet, Beklagte aber sich in Güte mit Dreschen die Frohnen-Dienste zu leisten, nicht verstehen wollen; als rc.

Daß Beklagte von Sonnen-Aufgang bis zum Niedergang mit Dreschen wöchentlich zweymal nach Klägers Gefallen zu frohnen, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. V. CAP. II.
DE ACTIONE EX STATV CIVITATIS.

§. 1.

Adfirmatoriam instituunt,

1. *ciues, ad ius ciuibus competens sibi vindicandum.* v. c. Bürgerliche Nahrung und Handtierung zu treiben, sein Vieh auf der Gemeinde Hütung zu treiben, Bier zu brauen ꝛc.
2. *Incolae quoad ius incolatus.* Vocantur *incolae*, qui domicilium in ciuitate habent, *L. 209. de V. S. L. 20. ff. ad municip.* et sunt subditi loci. Vsu fori emolumentis ciuium, bürgerliche Nahrung und Handtierung zu treiben, non fruuntur.
3. *ob ius vicinitatis*, similiaque iura.

§. 2.

Ex his apparet, quando negatoria actio locum habeat.

§. 3.

Competens iudex etiam hic est ratione *domicilii.*

§. 4.

Ius ciuitatis contra ciuitatem acquiritur Iur. Sax. communi et ciuili 40. annis, Iur. Sax. Elect.

ann. 31. 6. septim. 3. diebus. *Const. Elect. 6. p. 2.* Amittitur vero etiam ius ciuitatis per renunciationem, vel expressam, vel tacitam, scil. non vsum.

Libellus actionis adfirmatoriae.

Klaget, daß obschon Kläger nicht allein Bürger allhier geworden, sondern auch das Kramer-Recht bey hiesiger Innung erlanget, Beklagter sich dennoch unterstanden, ihm nicht nur das Ausschneiden zu verwehren, sondern auch so gar Klägern für keinen würklichen Kramer erkennen wollen. Dannenhero Kläger ꝛc.

Daß Klägern das Kramer-Recht zuständig, und dahero Waaren auszuschneiden, und Ellenweiß zu verkaufen wohl befugt, Beklagter sich hingegen aller Turbation diesfalls bey 20. Rthlr. Strafe zu enthalten, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

Libellus actionis negatoriae.

Bringet klagend an, wasmaßen Beklagter unter dem Vorwand, daß er für sich Bier und Wein einlege, solches an jedermann verlässet, und also bürgerliche Nahrung und Handtierung zu treiben, sich unterfänget. Wann er aber das Bürger-Recht nicht erlanget, mithin solche Nahrung keinesweges zu treiben befugt ist, auch in Güte davon nicht abstehen will; als rc.

Daß Beklagter bürgerliche Nahrung zu treiben nicht befugt, und dahero sich des Bier- und Wein-Einlegens zum ordentlichen Schanke bey 20. Rthlr. Strafe zu enthalten, auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig.

SECT. V. CAP. IV.

DE ACTIONE EX STATV FAMILIAE.

§. 1.

Datur haec actio:

1. *patri, vt filius illum agnoscat,*
2. *vt sub patria potestate constitutus vsumfructum aduentitiorum ipsi relinquat,*
3. *filio, vt pater eum agnoscat et alimenta praestet,*
4. *mater* etiam agere potest *ad partum agnoscendum*, vel *curator forsan* aut *tutor constitutus*, vbi quoad fundamenta notes:
   a. iustum matrimonium et tempus legitimum quoad terminum a quo et ad quem,
   b. si ex illegitimo sit concubitu, tempus concubitus et tempus partus curate in libello exprimi debere. In his casibus exceptiones opponi possunt:
      α. *quod rem habuerit cum pluribus,*
      β. *impotentiae, absentiae,*
      γ. *transactionis super alimentis.* Haec tamen matri tantum nocet, non partui, si mater alimenta praestare nequeat,

5.

5. ratione coniugii actio ad agnoscendam coniugem competit, vbi fundamentum est legitimum coniugium, atque ad alimenta praestanda etiam agi potest, licet separatio a thoro et mensa facta,
6. ad matrimonium contrahendum, vbi requiritur, vt publica et valida sponsalia inita sint,
7. pariter ad diuortium ob adulterium, vel malitiosam desertionem agi potest.

Libellus.

Klägerin bringet klagend an, wasmaßen sie sich mit Beklagten 1739. verehliget, und mit demselben den ersten Sonntag nach Trinitatis in der Sct. Thomas-Kirche allhier öffentlich copulirt worden, auch mit ihm 1745. eine Tochter, Ursulam Blandinam erzeuget. Nachdem nun Beklagter, Klägerin Ehemann, sie kurz darauf nebst dem Kinde, so Klägerin bis jetzo ernähren müssen, böslich verlassen, und Klägerin durch die vor dem Hochlöblichen Consistorio angestellte Desertions-Klage es dahin gebracht, daß sie von ihm durch Rechtskräftiges Urtheil geschieden, Beklagter sich aber anjetzo hier aufhält, und die erzeugte Tochter nicht annehmen und ernähren will; als ist ꝛc.

Daß

Daß Beklagter die mit ihr erzeugte Tochter, *Ursulam Blandinam*, für sein Kind zu agnosciren, selbige anzunehmen und zu ernähren, Klägerin auch die bisher gereichte *Alimenta*, so sich nach der Beylage *sub signo* ⊙ auf 200. Rthlr. belaufen, nebst denen Zinsen und verursachten Unkosten zu erstatten schuldig.

FINIS
TRACTATIONIS
DE ACTIONIBVS FORENSIBVS.

DIA-

DIATRIBE
DE
QVALITATE POSSESSIONIS IN PROCESSV POSSESSORIO SVMMARIISSIMO.

§. I.

Antea, quam propositum persequor, de possessione dicam, fontes tractandi argumenti aperturus. Possessio est detentio rei tanquam suae, siue quis eam suam esse putet, siue ab aliis suam esse credi cupiat. Ex quo aeque corporalium atque incorporalium rerum vera patet significatio. Nondum enim satis intellexisse mihi videor, quod sit, vndiquaque sparsum, discrimen verae & quasi possessionis. Scio veram dici, quae corporeis, quasi vero, quae corpore destitutis rebus tribuitur. Neque me fugit, quam intoleranter de effectibus distinctionis se iactent. Sed multis nihil dictum puto. Dudum stomachum mouerunt illae quasi inuentiones, quibus nihil incomtius est cogitatu. Nihil certe magis effecisse mihi videntur, quam vt, quod intellectu facile erat, tenebris coecisque nubibus circumfundatur. Mihi itaque, veram possessionem rebus incorporalibus accommodanti, sufficiet definitionem omni ex parte ad iura spectare. Detentionis nomen, quo circumscripsi possessionem, satis declarat, nullam possessionem sua esse natura, neque ipso iure

 trans-

transferri. Facto ergo indiget possessio, quo acquiratur. Neque libertas naturalis, praesumtione alias munita, habet relaxationem. Qua in re duce vtor BERGERO *in Electis Proc. Possess. §. 10. seqq.* in quo, quicquid ad confirmandam sententiam soluendasque dubitationes pertinet, egregie congestum inuenio. Heredem pariter, quem defuncti personam gerere, inque omne ius defuncti succedere expediti iuris habetur, possessorem non esse, nisi actu corporali sibi eam applicuerit, euincit *L. 23. D. de acqu. vel omitt. hered.* Plenius rem docet IOANNES VOET. *ad D. all. tit. §. 2.* alias leges, scrupulum iniicientes, ad concordiam reuocans. Est itaque apprehensio possessionis actus, quo quis animum sibi habendi rem signo externo declarat, ad consequendam rei possessionem & commoda ei lege tributa. Adiuuatur haec definitio auctoritate *L. 3. §. 1. L. 8. D. d. tit. et L. 153. de regul. Iur.* ex quibus dimanat regula: *Nullam possessionem, nisi animo et corpore simul, acquiri.* Haec vero verba: *corpore acquirere*, non rudis sermonis habenda sunt. Manus ipsas vt rei possidendae iniicias, leges nihil iubent. Varii quippe generis, quis ignorat, traditiones, in quibus non corpore incumbimus rei, non itur in ipsam rem, et tamen possessiones transferri, nullus dubitat. Quocirca ita lex erit accipienda. Non intus latens propositum capessendi possessionem sufficit, sed externus actus, corpore exercitus, animum exponens requiritur. Vti ergo ex facto animus patet,

tet, ita eum verbis explanare non opus est. Et ex eo etiam est, quod in foro, vbi probationem possessionis agunt, nullus plane articulorum eo dirigatur. Abundans omnino esset, et rudis ingenii testimonium. Quanto autem maior est vis facti apprehensionis, tanto studiosius qualitatem facti pensites, ne, inani spe deceptus, vmbram possessionis quaeras. Huius enim generis factum requiritur, quod, vel aperte animum declarat, vel ex quo leges mentem intellectam cupiunt. Quo nomine sequentia in sollicita consideratione habeas, 1) vt talis persona factum suscipiat, quae neque natura impedita, neque legibus prohibita cernitur, 2) eiusmodi res sit, quae possideri potest lege, 3) tale tandem sit factum, ex quo intelligatur, quam, qualem, quantamque quis sibi comparare velit possessionem. His suis absoluta numeris possessio laetum promittit euentum.

§. II.

Quam eximios rite acquisita possessio producat effectus, copiosius non commemorabo. Vndiquaque in iure nostro obuersantur largissimi. Hos inter non postremo loco ponitur, defendendi eam, contra alterius impetum & turbationes, impertita potestas. Est vero turbatio possessionis actus, quo possessor in exercitio possessionis, iure ipsi vindicando, quouis conatu impeditur. Quibus autem modis suscipiantur turbationes, huius loci non est. In id tantum meditabor, vt in genere de turbationis indole constet. Cuncta turbationum genera in eo conueni-

ueniunt, quod factum aliquod requiratur. Licet enim probe cognitum habeam, inter verbalem et realem multum discriminis poni. Hac ex parte tamen nihil differre iure affirmo. Qualitas vero huius facti turbatiui, vt vocatur, eo spectat, vt exinde possidentem in vsu suae possessionis, vel omni, vel aliqua ex parte interpellatum intelligamus. Non pauci eo nomine in errorem dilabuntur, reque mediocri cogitatione scrutata tristem exitum experiuntur. Studiose sane exquirenda est facti turbatiui conditio. Quibus circumscribatur limitibus, diligenter peruestigetur. Qua habita circumspectione, qualitateque facti ad possessionis definitionem composita, quid contra tuam faciat possessionem, patebit. Quod si nihil eam delibari aduertas, animum ab altercatione auoces. Quo vero est iniustius in aliorum possessiones impetus facere, eo aequius propellere inuasiones. Obuiam igitur iturae leges inhiantium turbae, possessoribus auxilia praestant. Non enim priuata tantum manu defendere quietem datum est; sed et publica auctoritate tuitiones parantur. Inuenta eo nomine possessoria iudicia, quibus irrumpentium libido perfringitur.

§. III.

Quantum petitoria inter et possessoria iudicia sit discrimen, pauci ignorant. Petitorium dicitur, in quo de iure, siue hoc sit personarum, siue rerum, lis agitatur. Ipsum ius quoque possidendi ad aliud iudicium iure non refertur. Neque satis mirari possum, quo negotio quidam

pos-

possessionis titulatae, vt efferunt, disquisitionem possessorio vindicent. Quae tamen omnis petitorii causam respicit. Nihil iuuat ipsos, dum putant, in possessorio ordinario de iustiori dimicari possessione. Vnde enim haec probabitur consecutio? Nec legum, nec obseruantiae patrocinio stipatur. Antiquior possessio, nulloque labefactata vitio, an iusta statim habebitur? Minime haec conueniunt. Ad modum et qualitatem possidendi spectant, ad iustitiam nihil. Vbi autem titulus, siue causa, propter quam possessione quis fruitur, in contentione est, de iure possidendi pugnant. Quod, quo consilio pertineret ad possessorium, auidus essem intelligere. Pariter, si quis possessionis praescriptae mentionem iniecerit libello suo, petitorium elegisse constat. Et si quoque leui prudentia tinctus petitum possessorii indolem redolens apposuerit, in petitorio tamen pronunciari, iustum est. Sin vero ineptum reiicere placuerit libellum, de iustitia non dubitabo. Aliud possessoriae iudicium poscunt actiones. Tales dicuntur, in quibus de facto tantum possessionis disceptatur. Non autem vna eademque est possessoriorum ratio. Celebrant in foro discrimen inter possessorium ordinarium, et summarium, siue, vt alii loqui amant, summariissimum.

§. IV.

Grauiter quidem, quod moris est, disputatur de ortu huius discriminis. Num Iuri Ciuili, aut Cannoico debeatur? Num imperii sanctionibus acceptum feratur? An moribus in-

uen-

uentio iure vindicetur, grauis est, nondum sepulta, controuersia. Tempus non vacat, vt cogitem in praesenti de digno tantae disceptationis sepulcro. Sed quicquid huius rei sit, neque Ciuilia, neque Canonum iura in possessoriorum cognitione obliuioni tradere consultum arbitror. Et ius quidem ciuile actioni instituendae operam nauat non spernendam. Excepturo consulit pariter. Modi apprehendendi possessionem, summum possessorii iudicii caput, in hoc iure finiuntur. Quis? contra quem? vbi? quo iure agat? qua experiaris actione? Hoc omne ex ciuilibus hauritur legibus. Procedendi quoque modus ab illis non plane alienus est. Fontes enim inhibitionum, quas Camerae Sanctiones restaurarunt, Saxonicae Leges excoluerunt, atque quotidie exercent Curiae prouinciales, vnde vberius duces? Nec mediocriter Canonica Iura meditationi deseruiunt. Summarium enim processum possessoriis causis applicari pauci ignorant. Et quamuis res ipsa iubeat monstrosum hunc processum politius limare, prima tamen, quae iacta ibi sunt, fundamenta, non omnino in contemtu habenda sunt. Nunc mihi sufficiet forum agnoscere distinctionem, multisque et nouis legibus confirmari, informari pariter. Scrutaturis tamen fontes argumenti operam nauabunt GEORG. PFANNKVCH *de Summariissimo possessorio ad Ordinat. Camer. Imp. P. 2. Tit. 21. fin.* (quem tractatum adauxit GERHARD PFANNKVCH) BÖHMER *in dissert. de vero vsu possessorii ordinarii et summarii Cap. 2. §. 1.* et

BER-

BERGERVS *in Elect. Proc. possess. th. 1. 2. 3.* Quo vero constet differre ordinarium a summario possessorio, duae quaestiones de facto possessionis incidunt. Altera, *an quis possideat praesenti tempore?* Altera, *quo modo quis possideat?* De modo possidendi dum lis est, in possessorio ordinario versamur, inque eo illud in considerationem venit, quis antiquiori fruatur possessione, neque clandestinatis, neque precarii, neque violentiae vitio corrupta. Equidem illud facile largimur, in libello possessorii ordinarii de his vitiis possessionis nihil commemorari. Neque demonstratio continet articulum eo directum. In quo nihil inest erroris, prudentia magis se commendat. Illud actori sufficit praesumi possessionem vitiis non corruptam. Sed hoc tamen reo consilium dabitur, vt, contra suscipiens demonstrationem, probatis possessionum vitiis, praesumtionem eneruet. Ex petito quoque libelli discriminis ducturus rationem plene se non informabit. Parum enim aut nihil ab indole petitionis possessorii summariissimi discedere videbit. Vnde ergo cognoscendi aditus erit? Ex ipsa possessione, et primo, qui definitur in libello, anno, merito iudicabitur. Qui enim antiquiore possessione se munitum asserit, videtur alteri momentaneam possessionem largiri, adeoque ab eo anno tantum in commemorando exordium capit, in quo vltimum actum quietum suae antiquioris possessionis exercuit. Pone itaque Caium per anni spatium possedisse ius aliquod, Sempronius vero

ante

ante hunc annum in possessione constitutus fuit quieta. Quod si ergo Sempronius de sua possessione litem moueret, ordinarium possessorium esset, cum de antiquiori, non praesentanea, agatur. Quo nomine hoc modo libellus conciperetur:

Ob ich mich wohl vor 2. 3. 4. und mehr Jahren in possessione quieta befinde ꝛc.

Non mediocriter autem antiquam possessionem defensuri errabunt, ita formula vtentes: **Ob ich mich wohl von 2. 3. 4. und mehr Jahren ꝛc.** Haec particula enim **Von** etiam comprehendit vnum annum. Quam ob rem, possessorio summariissimo se implicans, omne periculum subit. Apparet ex his expositis, non requiri in possessorio ordinario, vt quis plura percurrat annorum spatia, quibus retro hanc possessionem egit. Sed hac ex parte plerumque in foro discessionem fieri cernimus. Solent, vt plurimum fit, ita proponere: **Ob ich mich wohl nebst meinen Vorfahren von 2. 3. 4. 5. 10. 20. 30. 40. 50. und mehr Jahren ꝛc.** Reddituris rationes nulla ad purgandum ab errore erit occasio; nisi: *narrauere patres, et nos narramus et ipsi.* Vel confugient ad pontem *L. 20. D. de legibus: Non omnium, quae a maioribus tradita sunt, ratio reddi potest.* Certe quid vnquam redundet vtilitatis coniectura non assequor. Colore forsan ornari possessionem credunt. Erunt et alii, qui hoc consilium, ne reus antiquiorem vrgeat possessionem, commendabunt. Leue est pigmentum. Inanis commendatio. Sed dum nihil prodest

lon-

longius enarrata possessio, non nocet tamen. Quamuis enim ad quadraginta annos porrigatur possessio, licet etiam plures testes de his omnibus annis testimonium ferant, iudicem tamen, ad possessorium alligatum, in petitorio pronunciare posse, non consentio. Circumfertur quiqem non paucorum sententia, qua, possessorio etiam instituto, iudicem in petitorio, euidenter eo ex actis patente, iudicare posse contendunt. His vero nuncium mittere, et legum et processus ratio iubet. Ac primo quidem sententia libello conformata requiritur. Igitur contra faceret, si in possessorio de petitorio pronunciaretur. Cui non obest, quod nobili officio iudex etiam actori plus impertiri possit, quam petitum est. Hoc enim de accessoriis tan tum intelligendum esse constat. Deinde et nunquam in possessorio petitorii iura adeo deducta inuenies, vt euidentia iudicem eo ferre queat. Summario plerumque extra Saxoniam hoc possessorium agitatur iudicio, in quo cum interrogatoriis locus non relinquatur, probatio per testes, quod ad petitorium spectat, plenam fidem non meretur. Et quid, si etiam ex documentis petitorii iura deriuentur. Nonne variae exceptiones, vel replicae, conuellere poterunt causam? Quibus beneficiis orbaretur, vel reus, vel actor, si, ex improuiso, discedens iudex a possessorii cognitione, de petitorio iudicaret. Neque magis perspicua petitorii causa redderetur, si in possessorio alter confiteatur, quae de petitorio immixta sunt. Affirmans quippe de

exceptionibus adhuc tuitionem sperare iuste potest, quas licet non opposuerit, nec probauerit, reseruaturus petitorio, iniquum tamen foret hoc modo ipsius labefactare iura. Sed nondum desperabunt contra sentientes de victoria. Constringent iudicis arbitrium, vt non vno impetu, vel ad condemnandum, vel absoluendum se conferat, sed in probationem et reprobationem sententiam ferat. Imbecillis est defensio. Spes obscura. Omnes enim huic opinioni subscribentes euidentiam petitorii efflagitant. Quae vero probatione adhuc indigent, perspicua haud habentur, quod palam est. Dimitterem itaque hoc argumentum, nisi in Saxoniae legibus vberior ipsis fons aperiretur. *Decisio Electoralis XIII.* ita disponit. Würde aber Kläger bey angestellten rechtlichen Verfahren zugleich auch die Iura in petitorio mit anführen, und Beklagter darauf sich einlassen, und in meritis hauptsächlich antworten, dergestalt, daß aus denen Acten und ihren beyderseits Einbringen die Gerechtsamkeit in petitorio gnüglich erhellen thäte; So ist dem Richter diesfalls in petitorio zu erkennen, ohngeachtet das libell eigentlich darauf nicht gerichtet, sondern das possessorium angestellet, allerdings zugelassen. Eximia veritatis species affertur, fateor. Admodum tamen suspensa est victoriae expectatio. Studiosius peruestigato verborum pondere tantis limitibus circumscriptam reperio hanc sanctionem, vt plane aliena mens a voluntate ipsorum videatur. Supra fusius dedi, quanto incommo-

do

do partes afficiantur, si, dum de possessorio cogitant, in petitorium seducantur. Igitur nisi nimis mihi in interpretando assentior, tota *decisio* eo tendit, vt, si ex actis appareat, partes, potissimum petitorii iura pertractantes, propositis probatisque iuribus, a possessorio fecisse discessionem, tunc iudicem, quasi ipsarum commutatae voluntati morem gesturum, in petitorio pronunciare posse. Huic casui si accommodetur dispositio, superius adducta sententia nihil incrementi capiet. Plura de possessorio ordinario exponere animus non est. Vnicum tantum silentio praeterire non possum. Praestat quidem hoc remedium petitorio anteferre, vbi summario processu peragitur. In iis vero locis, vbi ordinarius procedendi modus applicatur, de quo in Saxonia non ambigitur, exigua est fructus expectatio, et petitorium eligi satius duco. De qua re eleganter disputauit AEGID. HENR. SCHMIDT, *in diss. de raro ac exiguo vsu processus possessorii ordinarii per sententiam in summariissimo latam reseruati.*

§. V.

Propius ad rem accedo, in possessorio summariissimo qualitatem possessionis indagaturus. Si in quaestione tantummodo versatur: *an quis possideat?* tunc ad possessorium summariissimum pertinet. Inque eo disquirendum, quis in praesenti possessione vtatur. Est autem huius processus haec definitio, quod sit processus possessorius, quo super praesentis possessionis turbatione sine solennitate celerrime proceditur. Iam

quidem satis apparet, in Saxonia eliminatam esse processus summarii obseruationem per ORDINATIONEM RECOGNITAM *Append.* §. *1.* Remanserunt tamen eius vestigia in possessorio summariissimo. Potissimum fines regit in *Append.* §. *19. seq.* Ex quo in eo quidem consentire processui summario intelligimus, quod remotis solennibus, siue formalibus processus, substantiam tantum concernentia requirantur. De quo argumento strictim egit IOANN. BRVNNEMANN *in disp. de processu summario.* Multa tamen et sunt, quae longe ab eo in reliquis capitibns recedunt. Limatiorem reperies processum et quaeque ad breuitatem composita. Princeps tamen caput processus possessorii summariissimi in *possessione* et *facto turbatiuo* versatur. Huius relicta contemplatione, illius tantum pertractationem curae habeo. Et de *qualitate* quidem *possessionis* dicendum est. Videbor non paucis de vitio suspectus, quod in possessorio summariissimo de qualitate possessionis mediter. Vindicabunt hanc curam ordinario processui. Ego vero communem vtrique iudicio meliori iure impertior. Quae de modo possidendi ventilantur in possessorio ordinario, ipsi propria consideratione, diuersissima sunt a qualitate possessionis. Ea non spectata, patescere non potest an quis possideat, nec ne. Quid, quod etiam vitiorum clandestinitatis, violentiae, et precarii scrutationes in possessorio summariissimo non plane praetereundas censeam. Vtor non tantum auctoritate

Ce-

Celeberr. HOMMELII Anleitung Gerichts-Acta geschickt zu extrahiren, zu referiren, und eine Sentenz darüber abzufassen, §. 137. qui, laudatis aliis sententiae sociis, possessorem, vitio possessionis euidenter patente ex actis, nec in hoc processus genere tuendum esse constituit. Sed et ratio ad defendendum opportuna prostat: quod dolus apertus nihil patrocinii mereatur, nomenque possessionis mentiatur, qui vsurpat tantum. Vnum tantum exemplum in medium proferam. Concessit Caius Sempronio precario vt pecus pascatur in ipsius fundo, sibique prospecturus reuersales litteras dari curat in publicum redactas instrumentum, ex quibus precarium patet. Sempronio per duos annos hoc iure vtente tandem Caius ipsum a pastu arcet. Litem excitat Sempronius, et, possessorio summariissimo instituto, actus et annuam possessionem commonstrat. Reus has reuersales producit litteras. Quis quaeso dubitabit, reum esse absoluendum? Idem prorsus ORDINAT. RECOGN. *Append.* *§. 19.* dictitat. Requiruntur ibi ruhige actus. Huius generis vero illi tantum habendi, qui altero patiente, qui contradicere debuisset et potuisset, exercentur. Plane aliena deprehendes his vitiis in actis patefactis. Altero violenta manu aucupante possessionem, resistere non potuit. Cumque ex *L. 3. et 4. D. de reg. Iur.* expeditum sit: *Nolle videri illum, qui non potest velle*, consequens sine dubio profluit: patientiam non praesumi illius, qui coacte patitur. Precario pariter con-

cesso pati non intelligitur, vt accipiens ex suo, sed concedentis arbitrio vtatur. Neque aliter, si clandestine agatur, sentire par est, quo magis conuenit naturae rei et legibus: ignorantis in iis, quae detrimentum afferunt, consensum non esse. Haec si acta euidenter demonstrent obtinere iure arbitror. In ancipiti vero causa versante in omnia alia abeo. Quae itaque exposui satis comprobant, nihil tantopere curandum esse actori in possessorio summariissimo, quam vt ea qualitas insit, quae ad capessendam possessionem requiritur.

§. VI.

Consulturus igitur actoris vtilitatibus instruam regulas, quibus meditationes de possessorio summariissimo instituendae, si non omni, maxima tamen ex parte, informari poterunt. Ante vero omnia circumspicias

I. AN POSSESSIO NATVRA AVT IVRE ESSE QVEAT, QVAM DEFENDERE CVPIS.

Deseruiunt huic cognitioni sequentes regulae: a) *contra legem prohibentem possessoria iudicia locum non habent.* Non necesse duco consentientium applausu fidem facere rei, quam Iuris principia confirmant. Quem enim leges fauorem possessoribus conciliant, ex hoc fonte dimanat: quod de possessore iustitia praesumatur. *L. 128. D. de reg. Iur. c. 65. eod. in VIto.* Hanc vero praesumtionem in illicitis non posse obtinere facile liquet. Curia Prouincialis Lipsiensis

ensis nuper hac in re imperitum egregie informauit. Dominus quidam iurisdictionis, iure prohibendi stipatus, ne cereuisia aliunde afferatur in cauponam, deprehendit cauponam alio ex loco aduehentem. Iustitia sui iuris prohibendi inflammatus manus iniicit homini lento gradu carrum ducenti, carrum aeque atque vasa cereuisia repleta contundere suos, ad voluntatem paratos, iubet. Studiose illi mandatum exequuntur. Hoc facto caupo Curiam adit, conquerens de vi ipsi illata. Terminus constituitur. Probatoque facto, possessione altero vrgente, inhibitione poenali, vt par erat, felici progressu edocuerunt, facti illiciti possessionem non dari. Eodem nomine vix credo quemquam in possessione defendendum esse: nach Gefallen an den Ufer eines Flusses einzubauen, auch Strohm-Körbe, Bäume, Pfähle, Bündel, Strich-Zäune, und Räder einzusetzen, und zu senken. Tam enim vaga haec est possessio, vt quo velit modo fluminis cursum impedire liceret. Quod, qua ratione fieri queat, non liquet. Comprimit in aedificando libidinem L. *vn. D. ne quid in flum. publico* his verbis: *in flumine publico inue ripa eius facere, aut in flumen ripamque eius immittere, quo aliter aqua fluat, quam priori aestate fluxit, veto*, et in *§. 6. quod neque ripae cum incommodo accolentium muniendae sint*, disponitur saluberrimo consilio, vt et liberior fluminis vsus illibatus seruetur, et, diffluente aqua, inundationis impetus ab aduersa parte iacentibus agris

 peri-

periculum haud afferat. Idem Saxonicae Sanctiones cohibent. Legitur enim in der Mühlen-Ordnung *de anno 1653.* den *29. Apr.* §. Ernstlichen, dispositum: daß der Strohm von einem Orte bis zum andern offen, und rein gehalten, auch keine Weiden noch Püsche zu pflanzen jemand gestattet werden solle. Quae lex, licet certum flumen molendinorumque vtilitatem respicere videatur, re tamen ipsa perspecta, priores a me positas rationes ad mentem legem ferentis componere, aliaque ad flumina porrigere, nihil obstabit. Agitat adhuc mentem alia de possessione meditatio. Vrget quis possessionem alluuione adiecta fundo muniendi. Quid iuris erit? Mihi possessione exuendus videtur. Quanto enim grauius periculum minitatur, tanto aequius duco, inhibendo possessionem, medelam afferre. Neque b) *in iis, quae a speciali principis concessione pendent, possessio dabitur contra principem.* Idque tam in Saxonia, quam extra Saxoniam, dubio vacat. Quocirca regalium atque immunitatis a publicis oneribus possessiones nauci habendae sunt. Primo enim non dubito afferere, ea, quae ad principem pertinent, iura ex priuatorum iuribus dimetiri haud posse. Quam ob rem est vt BEYERVS *in Delineatione Iuris Germ. Lib. II. Cap. 2. §. 38. seqq.* in iis nulli praescriptioni, nec immemoriali locum faciat. Deinde, si quoque largiamur, ex futilibus tamen Iuris Canonici principiis, immemoriali tempore regalium exercitium comparari posse, tantum tamen

men abest, vt possidendi facultas tribuatur, vt potius hoc ipso penitus exstirpetur. Videtur e longinquo et a petitorii quidem iure, admodum diuerso, repeti argumentum. Sed cum a minori ad maiorem rationem concludere fas sit, nihil desisto a proposito. Dum ergo nulla ex genere priuatarum praescriptionum admittitur ad obtinenda regalia, multo minus momentanea quaedam praescriptio sufficiet. Quae cum ita sint, coniectura non assequor, quo consilio SCHILTERVS *ad Dig. Exerc. 4. §. 18.* eum, qui cum iurisdictione est inuestitus superiori, ius venandi quoque exercere posse statuat. Eoque ex errore est, quod quandoque hac ratione ad possessionem venandi tuendam vtantur, aliquando etiam scopum attingant. Repetit BEYERVS *in Delin. Iur. Germ. L. II. c. 2. §. 68.* huius erroris ortum ex Sec. XVI. monstrosumque partum demonstrat, prouerbium scilicet: **Wohin der Dieb mit dem Strange, dahin gehöret auch der Hirsch mit dem Fange.** Nugas censeo. Tantoque magis si in possessionibus versamur. Regalium enim concessionem strictae esse interpretationis quis nescit? Possessio quoque est facti, neque vnum factum alterum disparis generis complecti potest. Sique priora posita principia his adiicies, ne vmbra quidem veritatis remanebit. Aliud certe dicendum esset, si princeps priuato iam impertitus fuerit regalis cuiusdam vsum, contraque eum alius priuatus possessionem occupet. Hoc in casu possessorium obtinere non dissentio. Ex-

tra enim Saxoniam tunc ordinariae praescriptioni effectus non denegatur. *arg. c. 26. X. de V. S.* BEYER *all. loc.* §. 48. Cumque eo in exemplo priuatorum iuribus exaequetur, non obstat quo minus in possessorio idem sentiamus. Contra vero faciunt LEGES SAXONICAE. Omne dubium eximit der Ausschußtags Abschied, *d. 15. Febr. 1676.* IN COD. AVG. *T. I. p. 359.* Ex quo c) haec regula depromitur: *In omnibus illis, quae sunt contra Ordinationem Prouincialem, possessoria attendenda non sunt.* Plura eaque collegiorum sententiis corroborata sistit Celeberr. ANDR. FLOR. RIVINVS in *disp. de Eurematicis in materia possessionis et compossessionis.* §. 5.

§. VII.

His compositis subiecta in considerationem veniunt. Quam ob rem

II. QVIS POSSIDEAT CIRCVMSPICERE RES IVBET.

Adiuuabunt meditationem quae supra in genere de apprehendenda possessione exposui. Vlteriorem tamen curam poscit. Vicissitudines enim possessionum vna regula omnia complecti non patiuntur. Quo est studiosius de circumstantibus causis cogitandum. Sique per procuratorem comparaueris possessionem, in libello quidem satis est exprimi, te possidere, in articulis vero mandati iniicias mentionem. In incorporalibus maxime rebus obserues, an personale, an vero reale ius possidere cupias. Quodque personalia attinet, actorem tantum nominari

sufficiet.

sufficiet. In realibus vero 1) *praedium*, vt vocatur *dominans*, curate definiri debet, vt, docente *L. 6. D. de rei vind. nomen eius, et quo loci sit, pateat.* 2) *implorantem possessorem eius praedii* esse pariter adiiciendum venit. Eaque commode hac formula exprimes: Ob ich mich wohl als Besitzer der zu N. gelegenen Mühle ꝛc. Reliqua facillimo negotio ex natura eius, quam quaesiuisti, possessionis patescent. Hoc tamen praetereundum non est, et colono quandoque ad possessorium aditum dari. Eo quidem non procedo, vt ipsius conducti praedii possessionem ei tribuam. Nec, nisi locatoris nomine de hac possessione agentem, audiri dubio vacat. Dum autem fructus percipiendi ius in ipsum transfertur, eo in exercitium deducto, nihil impedit turbatum in possessione defendere. Nam animo sibi habendi fructus percipit. Quam ergo ob rationem possessionem iuris percipiendi fructus ipsi denegaremus? Et quid si colonus, quo commodius ex dissito loco gramina colligat, patiente locatore per hortum ipsius itinere, aut via vsus sit, variisque actibus suffultus, turbante locatore, possessorium instituat? Non indignus possessione iudicabitur durante conductionis tempore. Colono autem agente ita libellus instruendus est: Ob ich mich wohl als Pachter Sempronii zu N. N. gelegenen Guths ꝛc.

§. VIII.

§. VIII.

Deinde et

III. CONTRA QVEM POSSESSIONEM ACQVISIVERIS, MVLTVM REFERT HABERE PERSPECTVM, ET CONTRA QVEM EXPERIVNDVM SIT ACTIONE, NON MINVS PONDERARI DEBET.

Quanquam enim, ab interdictis retinendae possessionis inprimis ducta ratione, satis liquet, contra quemque turbantium actiones dari. Non tamen mediocres quandoque circumdant animum dubitationes. Ad heredes quidem ex possessione defuncti transire agendi ius, dubio caret. Sed *contra heredes turbantis* num competat actio non nihil ambigunt. Silent leges. Verum aliis iurium principiis accommodatis causae consulitur. Turbationes ex genere illicitorum esse nullus negabit. Quid ergo impedit, quo minus ex his fontibus deriuemus decisionem. Primum itaque esto principium: *Delictum ab autoribus tantum vindicatur, heredibus nihil ex defuncti malitia poenae sentientibus.* A qua regula haec est exceptio: *nisi lucrum ex delicto ad heredes redundauerit*, apposita ex ratione: quod turpia lucra heredibus extorquenda sint. Intelligimus exinde, applicatis nostro argumento regulis, quosdam effectus etiam ab heredibus iure impetrari. Erunt itaque heredes sine dubio obstricti, vt ob defuncti turbationem literas, quas vocant, reuer-

sales

ſales tradant, quibus, poſſeſſionem actoris affirmantes, ſe defuncti actum exercitum pro poſſeſſione tuenda non propoſituros eſſe ſignificant. Ex quo fit; vt emolumento ex huius generis áctu iure priuentur. Sed quod de damnis reſarciendis iudicium erit? Diſtinctum omnino. Si turbans quid acquiſiuerir v. c. fructus, ligna, illudque, quo caruit actor, petatur, aequitas et leges conſtringunt heredes ad reparandum. In aliis vero nihil tenebuntur, cum nihil emolumenti ad heredes peruenerit. Et quamuis actor rem perſequi videatur, rei tamen ex parte poenae loco haberetur. Quae autem ad cautionis praeſtationem pertinent, neceſſitas quoque redintegrandi rem turbatione corruptam, heredibus non iniungi poſſunt. De cetero autem, quod poſſeſſio contra defunctum comparata contra heredes continuetur, ipſique turbantes poſſeſſorio iudicio conueniri, omnique ex parte condemnari queant, omnium eſt certiſſimum. Quae vero expoſui, ad ſucceſſorem ſingularem paulo limitatius ſpectabunt. Ex facto enim turbationis anteceſſoris non obligabitur. Poſſeſſio vero, ante iure adquiſita, et contra turbandi impetus noui ſucceſſoris defenditur. Ita eſt in illis, quos ab anteceſſore cauſam habere conſtat. Iam in omnia alia abeundum, vbi, vacante officio publico, alius in eius ſufficitur locum. Cum anteceſſore, qui turbauit, lis eſt agitanda. Hunc ſocium non habet. Aucupata verum contra anteceſſorem poſſeſſio an contra ſuccedentem iure continuabitur? Mihi

et

et hac ex parte liberare eum aequius videtur. Dum enim considero, eum proprio iure ad munus adspirare, nec quicquam in eius detrimentum tendet remissior antecessoris cura in exercendis iuribus. Quo circa delibatis, patiente clerico, decimis, occupataque possessione, decedente eo, successori nihil penitus obstabit.

§. IX.

Planius forsan haec constant. Sed angustior adhuc res est, vbi de possessione *contra vniuersitatem* comparanda agitur. Dabo itaque operam, vt, quam fieri potest, etiam hoc in casu actoris instruam officium. Viam alios inter strauit BERGERVS *in Elect. Proc. possess. ss. 20.* Sunt tamen, quae adhuc mentem in ancipiti tenent. Ac de realibus iuribus quidem capessendis hoc loco nihil dicam. Parum enim distat a reliqua consideratione. Personalia vero iura, quae contra vniuersitatem possidenda sunt, plus dubitationis habent. Inquisiturus itaque in hanc rem exemplo a BERGERO iam posito vtar: Si dominus iurisdictionis ius exigendi laudemium in casum mortis in manu dominante possessum dicat. Atque hoc discusso argumento haud difficilis ad reliquos casus patebit applicatio. Duo potissimum sunt fundamenta rei deseruientia. *Personalia haec iura ex eo genere sunt, quae ad singulos ex vniuersitate, qua singulos, spectant. Inque iis negotiis singulorum requiritur consensus, vnoque contradicente nihil agitur.* Consentit practicorum obseruatio a BERGERO *Resol. LL. Obstant. tit.*

de

de acq. et amitt. possess. ad verbum: iuris est, laudata, argumentisque corroborata: quod possessio iuris contra singulos ex vniuersitate acquisita non aduersus integram vniuersitatem obtenta intelligatur. Quo ad traditum supra de laudemio casum applicato, illud consequitur: Si, diem obeunte domino iurisdictionis, successor quibusdam tantum ex vniuersitate membris laudemii solutionem indixerit, iique morem gesserint, tota vniuersitas his possessionum vinculis illaqueata haud censebitur. Et qui erunt itaque modi contra vniuersitatem possessionem occupandi? Alter hic esto, non difficilis intellectu: Si singuli nouo successori laudemium praestiterint, nihil contra mouentes. Probationem tamen acturus eo dirigat, vt partim ex quot membris eo tempore conflata fuerit vniuersitas, partim quod singuli eorum laudemium dederint, demonstretur. Alterum exemplum obtentae contra vniuersitatem possessionis laudatus sistit BERGERVS. Scilicet si, domino iurisdictionis toti vniuersitati indicente laudemium, quidam iussui obtemperauerint reliquis tacentibus. Atque hoc modo contra omnes possessionem conciliari sibi persuadet, Collegii ICtorum auctoritate stipatus. Equidem facilius largior vsui fori hoc accommodatius deprehendi. Verum quaedam iuris principia labefactare constantiam mihi videntur. Omne nempe fundamentum in tacito consensu reliquorum ponitur. De quo ipso multum dubito. Latius patet possessionum limites constringi debere. Extendi non par est. Ac a di-

uersis.

uersis quoque diuersa consequi interpretandi regulis non consentit. Quae cum ita sint, nullo sane negotio indicendi exigendique possessiones, quae differunt maxime, sibi exaequabuntur. Nec a priori ad posteriorem duci potest argumentum. Quocirca tantum abest, vt tacitus colligi queat consensus, vt potius contra putasse credendum sit. Cui non officit, quod a tacito mandato repetant auxilium. Dispar eius ratio coniecturam fallit. Qui enim alterum gerere negotium compertum habet, intelligit absolutum iri, nisi contradicendo obuiam eat. Qua de causa necessitas exigit interpellare gerentem. Eoque nomine aequitate constat principium: *qui patitur id fieri, de quo contradicere potuisset, et debuisset, pro consentiente habetur.* In aliis vero causis aliter sentiendum. Atque aptius dicitur: taciturnitatem neque consensum neque dissensum prodere, nisi legis dispositio aliam excitet meditationem. In apposito vero casu longe aliena apparent. Denunciante enim domino laudemium, nihil vero soluentibus subditis, nequaquam patet consensus. Sciunt, non deberi quod petit. Interpellatio quoque sola arbitrium non reprimit. Manet illibatum. Igitur hac ipsa intermissione animum potius a voluntate domini iurisdictionis alienum commonstrant. Illaque aequior erit capienda praesumtio. Renunciationi vero tacitae locum facientes iniquitatis vitium contrahunt. Multo ergo minus quorundam facta laudemii praestatio sententiae fauorem conciliat. Tamque haec est negligenda ratio, quam

quam certum est, ex alterius facto tertium damno non affici. Ita vt, cum singulorum hic causa agitetur, ne maior quidem consentiens pars ceteris iuris sui iacturam afferat. Haec principia dilucidiora apparent, quam, vt contra positis argumentis eneruari queant. Interim fori vsus suadet vt in BERGERI discedamus sententiam. Quamobrem de cautionibus tantum in articulis adhibendis dicam, quae eo pertinent, vt, 1) quot membra hoc tempore vniuersitatis fuerint, 2) singulorum rite facta conuocatio, 3) omnium praesentia, 4) facta laudemii indictio, 5) quorundam eius praestatio, inde firmiter sit demonstrata. Vno vero ex his requisitis non apparente, vix est vt contra vniuersitatem possessio obtineat. Cum autem contradictio facti sit, non opinor et hoc probationis dandum esse, quod nemo contra verba fecerit. Meditetur ipsa vniuersitas de hac probatione. Quo facto certo mihi habeo persuasum, etiam vnius dissensum declaratum possessionem labefactare. Praeter vero ea rem quoque circumstantia in consideratione habeantur. Erunt enim quandoque quae taciti consensus firmiorem efficient praesumtionem. Fac enim, indicto laudemio, quibusdam praestantibus, reliquos, mora contracta admonitos, dilationem petiisse. Pone, cunctantibus aliis poenam dictitatam esse, eosque pependisse. Sane si hae demonstrationes causam comitentur, facilior patebit aditus ad eliciendam tacitam voluntatem.

§. X.

Quod si ergo in his praeparata sit actoris causa, nunc

IV. Operam nauabit, VT OBIECTVM CVRATE DEFINIATVR.

Erit vero plenius cura peracta, si ex probatione liqueat: QVAE, QVALIS QVANTAQVE SIT POSSESSIO quam tueri parat. Aeque in libello atque articulis conficiendis grauis haec est acturi meditatio. Breue tempus, si legibus conformabitur tractatio, processui possessorii summariissimi datur. Tantoque maius in deliberationem praeparationemque collocandum est. Et qui perpendit, vna causam terminari sententia, remediis aditum occludi, non ridebit cogitandi consilium. Leuis armaturae causarum patroni, alto supercilio, vt solet superbia imprudentibus propria esse, contemnent. Sed eheu vos miseros clientes! Caueamus praeprimis, *ne alia sit libello, alia articulis iniecta possessio.* Nihil enim probabitur, nisi quod amplioris possessionis demonstratio strictiori quandoque possessioni sufficiat. Secus qui fecerit, temeritatis praemium expectabit. In hac igitur mentis agitatione primo cogites: *an generalis, an vero specialis possessio in lite versari debeat.* Cumque haud raro largior de testium testimonio concepta spes labatur, non inane erit consilium, vt, antea quam libellus tradatur, rotulos testium conficiendos curemus. Instructa hac via feliciori successu dimicabitur. Non ignoro quidem, aliquando possessionis causam citius auxilium petere.

tere. Ita tempore vtendum est. Sed ne in festinatione nimias quis suscipiat celeritates prouidebit. Itaque illud sibi curae habeat actor, vt de possessione, qua fruitur, ex libello constet, atque de ineptitudine suspectus non fiat. Actus, quibus possessio innititur, vt in libello adiiciantur non est. Cum tamen supra fusius edocuerim possessionem facti esse, atque adeo actu quodam corporis acquiri. Hinc in probanda possessione occupatus de actibus demonstrandis allaborare debet.

§. XI.

Ex his colligitur

V. ACTVVM PROBATIONEM REQVIRI IN DEMONSTRANDA POSSESSIONE, ET INDOLI QVIDEM POSSESSORII SVMMARIISSIMI CONFORMATORVM.

Hinc

VI. NOVISSIMVS TANTVM ACTVS CONSIDERATVR.

In superiori explanatione hac ex parte summariissimi et ordinarii possessorii discrimen commemoraui. Atque in libello hoc tantum exprimitur. Daß sich impetrant von 1. 2. 3. und mehr Jahren in possess ꝛc. befinde. Ea vero, quae de vno anno afferuntur, non eo pertinent, vt nouissimum actum in hoc, quo traditur libellus, anno exercuerit. Quod, nisi errantibus, nemini in mentem veniet. Sit enim quod vltimus actus possessionis ante sex annos iam extiterit, nouissimus tamen habebitur et possesso-

rium summariissimum, eadem libello instructo ratione, iure locum habebit. Vt planior res reddatur, vnum producam exemplum. Criminis reus inquisitionem meruit, eoque conuicto capitis irrogatur poena. Dominus iurisdictionis ab vniuersitate efflagitat expensarum criminalium restitutionem. Partitione facta praestant subditi, nihil obmurmurantes. Sex tandem elapsis annis alius de crimine suspectus in ius ducitur, atque capitaliter in ipsum statuitur. Dominus iurisdictionis rursus indicit sumtuum reparationem. Sed resistunt subditi voluntati, vacationem ab hoc onere iactitantes. Numne domino possessorium iudicium instituendi dabitur potestas? Nihil impedit. Neque tamen alia erit libelli forma. Alia est articulorum ratio, dum, centum etiam testibus de hac generali possessione testantibus, nihili habenda esset demonstratio. Potius eius generis actum, qui speciatim anno definitus est, continere debet. Quo nomine miror insigniter, quod plurimum testes de generali hoc articulo: Wahr, daß impetrant sich von 1. 2. 3. und mehr Jahren in possess rc. befindet, interrogentur. In iudicem quidem, directorio instructum, nihil est animaduertendum. Nolo in praesenti scrupulose indagare, qua arte, ita dirigentes iudicis officium, se ab errore purgare cupiant. Vix ad inuentionem aditus patet. Rei indoles satis confirmat, testium de actibus tantum, quibus apprehenditur possessio, testimonium requiri. Ergo, his actibus antepositis, articulus ille consequitur, seu

vt

vt practici dicunt, est consecutiuus. Quo itaque fine testes aduocentur, non coniicio. Abundans non tantum est, sed saepius etiam damnum afferre potest.

§. XII.

Sit itaque haec prima de actibus meditatio, quam altera excipit. Dixi in superioribus possessionem animo et corpore apprehendi. Atque animum ex ipso facto, siue actu, possessionis exercitium monstrante, coniici pariter confirmatum dedi. Fluit nunc inde

VII. ACTVM, ARTICVLIS INSERTVM, HVIVS INDOLIS ESSE DEBERE, VT INTELLIGATVR, QVID, QVALE, QVANTVMQVE ANIMO QVIS POSSIDEAT.

Vnusquisque enim tantum creditur possidere, quantum naturali vel ciuili modo occupauit. Magnam haec meditatio habet grauitatem, quae maxime litigantium agitat mentem. Leuabo, aliqua minimum ex parte, eorum curam. Vicissitudines vero possessionum tantas obmouent difficultates, vt omnes vna circumscribi regula nequeant. Quamobrem frequentiora tantum possessionum genera, quatenus cogitando rem assequi datur, instruam. Possessionum aliae sunt indeterminatae, aliae determinatae. Indeterminatis vel generalibus haec inest natura, vt omne exercitium, quod de possessione redundare potest, quouis modo sibi vindicet actor. Ex quarum numero habebitur, si quis possessionem vrgeat: Die libellirte Wiese nach Gefallen zu nu-

tzen, und zu gebrauchen. Intellexi in hac probanda possessione partes hoc ordine in conficiendis articulis vti. Anteposito articulo generalem possessionem continente: Wahr und befindet sich Kläger von 1. 2. 3. und mehr Jahren in geruhigem Possess die libellirte Wiese nach Gefallen zu nuzen und zu gebrauchen. Eum excipiunt articuli speciales actus exercitos comprobantes: Immaassen wahr, daß Kläger im Jahre 1741. die libellirte Wiese hauen, und das gemachte Heu wegführen lassen.

Nicht weniger wahr, daß Kläger nach diesen sein Vieh auf gedachte Wiese treiben und daselbst hüten lassen. Adiiciunt quoque alios actus. Atque his omnibus articulis testium assertione stipatis victoriam paratam sibi persuadent. Vereor, ne spe defraudentur. Quae vero me ad faciendam discessionem ducant, paucis tradam. Possessionem facti esse supra demonstraui. Factum ergo apprehensionis requiritur. Facta haec suis cancellis circumdari in aprico est. Vti ergo species genus nunquam sub se comprehendit; ita pariter ex speciebus actuum quorundam generalis possessio nullo potest euinci negotio. Dum maxime, cum possessionis argumentum obuersatur, quod laxiorem respuit interpretationem. Nec hoc tantum in vitio ponitur. Alia est vellicandi occasio. Testes enim, quorum efflagitas depositionem, quid quaeso de arbitrio tuo ferent testimonii? Vacillat fides, nisi de ipso facto testentur. Quod cum limites habeat, eos non egreditur probatio. Sed fori

vsum

vsum contra facere obiicies. Cognoui ipse aliquando defendi indefinitas has possessiones. In legum principiis vestigium non reperiri certo affirmo. Sed aequitas tamen in quibusdam casibus autoritatem praestat. Igitur si in re propria, modo illud ex actis euidenter pateat, de generali illa possessione retinenda dimicatur, aequitas commendat, vt, etiam certis tantum actuum speciebus demonstratis, generali possessioni defendendae auxilium feramus. Si quidem rei suae moderator, vno vel altero actu suscepto, animum de omni possessionis fructu capessendo declarasse aequius videtur, potissimum cum alter nihil contrariae possessionis docuerit. Probaturus autem eo procedet ordine, vt, praeposito de proprietate articulo, reliqui actus speciales commonstrentur, et tandem articulus de generali possessione, tanquam praesumtiuus, subiungatur. Testium enim testimonium, quod hunc articulum attinet, nihil plane causam adiuuabit. Si vero aliena in re possessorio iudicio quis experiatur, generali possessione in lite versante, neque leges patiuntur, neque aequitas suadet, actoris vtilitatibus conformare sententiam. Iustum potius et aequum est repulsam, temeritatis praemium, dare. Mecum facit BERGERVS *in Elect. Proc. Poss.* §. 28. principium constituens: quod generalis indefinita et incerta testium depositio non sufficiat. Addit ille quidem: nisi tamen alia accesserint adminicula, quibus eiusmodi generalis testium depositio iuuari queat et declarari. Illa vero limitatio sine dubio

bio ad primum casum possessionis in re propria pertinet, alium non respicere ex ante dictis prono alueo defluit.

§. XIII.

De indefinitae itaque possessionis virtute quid sentiam dixi. Definitarum vero fortior effectus est. Prima hac in parte consideratio est, vt de possessionis qualitate, et vnde habeat definitionem curate circumspiciamus, ne alia in libello alia in articulis appareat possessio. Quam qui neglexerit cautionem, iacturam sua sentiet culpa. Vel autem locus, vel tempus, vel modus, vel personae, vel aliae rem circumstantes causae meditationem adornabunt. Prolixius haec non pertractaturus, quae, eueniente casu, facilius diiudicantur, exemplum in medium producam. Possessionem sibi in alterius fundo gramina colligendi asserens, in articulis huius possessionis nullam iniecerat mentionem, illud tamen probatum erat, in possessione pascendi pecus in loco controuerso se esse constitutum. Incidit ergo in quaestionem, an pascendi ius alterum complectatur. Succubuit actor. Et iure quidem. Cum enim diuersa inuicem non comprehendantur, probatione possessioni in libello expressae non conformata nihil demonstratum cernebatur. Nam pascendi ius aperto tantum campo, nisi aliud actum, exercetur, cum gramina etiam clausis iisdem auferre liceat. Cui et hoc accedit, quod pascendi iure gaudens pati teneatur, vt, quoad pascua sufficiunt, etiam dominus seruientis praedii sua pecora pasci possit,

qua

qua plane exueretur potestate, si gramina tollere largiamur.

§. XIV.

Deinde vero et hoc in considerationem ducendum, num affirmatiuum, aut negatiuum ius, vt vocatur, possideamus. In illis satis omnino habetur, si actus, quo vsus est hoc iure, in articulo positus demonstretur. Qui vero quandoque de quieta possessione dantur articuli, magis imprudentiae, quam consilii habent significationem. De qua re infra latius dicam. Negatiuorum iurium dispar est possidendi conditio. Duo sunt indubitata eorum principia. Ac primo quidem, vt prohibitio alteri, molituro negotium, facta sit. Deinde vt alter desistendo a proposito acquieuerit. Atque haec in possessione etiam acquirenda necessaria sunt. Quid autem probationis actori incumbit? Actum prohibitionis articulo includendum, et vel testibus, vel documentis corroborandum esse dubio vacat. Sed vnde conquieuisse alterum probabitur? Nisi nimis mihi assentior, vna distinctione componi lis poterit. Aut enim solum ius prohibendi competit, aut commixtum cogendi ius habet. Prioris generis ita est comparatum, vt articulus tantum omissionem alterius, posteaquam cohibuit eum, contineat. Cumque neganti probatio non incumbat, neque hic exigenda venit, sed tanquam negatiuum sisti sufficit articulum. Ex eo numero erunt, altius non tollendi, ne prata aratris subducantur seruitus possessa. In altero vero genere sola intermissio nihil efficit, sed factum

comprobandum est, ex quo, partim coactio in effectum deducta, partim quod alter eius voluntati se accommodauerit, apparet. In has itaque circumscriptiones inquirat, qui verbi caussa possessionem molendini bannarii, quod appellant, vrget. Commode hoc modo articuli conficiuntur:

Wahr, daß Beklagter im Jahr ꝛc. 3 Säcke Korn vor Klägers Mühle vorbey in eine andere Mühle fahren wollen.

Wahr aber, und hat ihn Kläger so gleich angehalten, und daß solches in seiner Mühle gemahlen werden müsse, gefodert.

Wahr auch, daß Beklagter gedachte 3. Säcke Korn so gleich in Klägers Mühle gebracht, und daselbst mahlen lassen.

Quibus obseruatis probatisque, dubitandum haud est partam esse possessionem, et sententia tuendam. Praeter vero ea et casus quandoque se offerent, in quibus, iure affirmatiuo probato, prohibendi ius cohaeret. Et de pascendi iure quidem non ambigitur, si in pratis possideatur, prohiberi quoque posse, quo minus dominus seruientis praedii prata aratro subducat. Igitur his in exemplis non opus duco, vt actus prohibitionis exprimantur, cum quilibet, hac possessione fretus, omnia facta, quibus possessionis fructus delibantur, cohibere suo possit iure. De hoc casu vero nonnihil dubito: an, seruitute luminum possessa, aeque seruitus ne luminibus officiatur possessa credatur? Illud non difficile est intellectu, me non de fenestris in proprium parietem,

sed

ſed vel alienum vel communem immiſſis diſceptare. Id quod ſeruitutis nomen ſatis explanat. Sed et in hoc caſu nondum BERGERI ſententia *in Oec. Iur. L. II. T. 3. th. 17.* ſtabo. Etſi enim in ſeruitutis iure conſtituto forſan hoc aequius videtur, eoque potiſſimum nomine, quod, qui finem vult, velle etiam media ad finem tendentia praeſumatur. Huius autem ſeruitutis nulla ſuper eſſet futura vtilitas, ſi obſcurare lumina relinqueretur. In poſſeſſione tamen, ſtrictam poſcente interpretationem, ſolum factum apertorum luminum non cohibet alterius contra aedificandi poteſtatem, niſi prohibendi quoque iuris poſſeſſionem ſibi comparauerit.

§. XV.

Poſtremo multum quoque intereſt, vtrum quis ſimul posſideat tantum, an vero in ſolidum posſidere cupiat. In poſterioris generis poſſesſione his capitibus abſoluitur meditatio. Initio, libello inſerendum venit actorem ſolum, excluſo altero, posſidere. Deinde probationem acturus in articulis primo ſimplices poſſesſionis exercitae actus exprimat. Quo facto alius actus prohibitionis contra reum, ſimul vti conantem, ſuſceptae articulo includatur. Tandem articulus poſſesſionem libello conformatam continens conſecutionis cauſa ſubiiciendus eſt. Plura de poſſesſionum varietatibus cautionibusque adhibendis dicere propoſitum non permittit. Sufficiat in praeſenti principia patere, quibus de aliis exemplis inita cogitatio informari posſit. Pergens itaque in perueſtiganda actuum indole nunc

VIII.

VIII. ACTVS QVIETVS CONSIDERANDVS EST.

Non e longinquo repetendae sunt causae. Ex actu nempe colligi animum possidendi, iam commonstratum iui. Cum vero actum suscepturo obuiam iuerit alter, et vel verbis, vel factis contrariam voluntatem declarauerit, minime hic animus patere potest, interruptus potius censebitur. Imo turbationem redolet. Quid quod patientia alterius non vltimum aequitatis constituat fundamentum, possidenti defensionem concilians. Qua deficiente nihil possidetur. Hinc etiam est, quod actus, liti causam porrigens, possessioni non prosit. Non tamen obliuioni tradenda sunt, quae BERGERVS in *El. Discept. Forens.* §. 24. *sq.* et de regula et de exceptione differit, iis, quae a MEVIO dissentiente obiecta sunt, ad concordiam reuocatis. Mirifice tamen errant, qui quietum possessionis exercitium testium dictis confirmare student. Inanem non tantum reputo hunc laborem, sed haud raro quoque haesitantes, vel corrupte dicentes testes labefactabunt probationem. Cum autem non consultius ducam, quam vt ab inutilibus probationibus animum auocent causarum patroni, hinc certe aptius habebitur in articulis nullam eius rei iniicere mentionem. Nam, probatis actibus, quieta possessio iure praesumitur. Interruptionis vero demonstratio ad rei officium pertinet, vt praesumtionis ius euacuetur. Verum enim vero exempla non nego, quibus quietam possessionem testium ore confirmari et necessitas et vtilitas

tas efflagitat. Ex quorum numero cernitur, si actor, cognitum habens quid alter ad conturbandam possessionis quietem adducturus sit, replicando elidere possit. Sic enim hoc consilium articulos elisiuos eo dirigendi multum commendationis habet? En ergo casum? Titius pascitur pecus in Caii fundo. Ex domesticis vero accedentes Titium prohibent, pignorant tandem. Aduolans Caius, certior factus de suorum impetu, conuiciis exagitat eos, pignora reddi iubet, excusare factum studet, animumque ab hoc facto alienum exponens, fidem Titio, adstantibus aliis, dat de illibato relinquendo pascendi vsu. Haec ommnia, in articulos congesta probataque, insignem actori afferent vtilitatem, lite forsan de possessione mota.

§. XVI.

Plures vero actus, re extra Saxoniam ponderata, necessitatis non sunt. Quod non tantum momentaneae possessionis, , quae summariissimo iudicio vindicatur, significatio perhibet, sed fori quoque vsus, Canonico iure innixus, celebrat. *Cap. 19. X. de iur. patr. C. 3. X. de causs. possess. et propriet.* Quo circa

IX. VNVS TANTVMMODO ACTVS AD OBTINENDAM POSSESSIOMEM REQVIRITVR.

Et quamuis non ambigam, etiam plures actus in probationem duci posse, mediocriter tamen, vel nihil plane causae consulent. Caueat autem, pluribus actibus possessionem stipaturus, ne diuersi generis deprehendantur. Quod contra-

ctum

ctum vitium saepe maximo litem exponit periculo.

X. SAXONICO IVRE, QVOD POSSESSIONEM RERVM CORPVS HABENTIVM SPECTAT, ITIDEM VNVS SVFFICIT ACTVS, NOVISSIMVS TAMEN, AD NATVRAM POSSESSORII SVMMARIISSSIMI ACCOMMODATVS.

Qua de re plena est dispositio ORDINATIONIS RECOGNITAE *Append.* §. *19.* verbis: und derjenige so einen oder mehrere ruhige *actus possessorios &c.* vor sich hat. De rebus non corporeis vero aliqua opus est distinctione. Quo breuior est hac in re ORDINATIONIS RECOGNITAE dispositio, eo grauius collegiorum dissensu agitantur de possessione exorta litigia. Quae vero mihi commoda videatur *huius sanctionis* explanatio, iam exponam.

XI. IN CONTINVIS POSSIDVNDIS IVRIBVS ET SERVITVTIBVS NON NISI VNVS ACTVS REQVIRITVR.

XII. IVRA VERO ET SERVITVTES DISCONTINVAE TRES ACTVS EXPOSCVNT, SI IN RE ALIENA COMPARETVR POSSESSIO.

Quantum mihi intellexisse videor, dissensio DD. de continuorum et discontinuorum iurium significatione, mater omnium ceterarum controuersiarum alitur. Haud pauci in eam abeunt sententiam, vt continuas, quae quotidie, discontinuas vero, quae certis tantum temporibus exercentur,

centur, vocent. Ab his autem discessionem facere rei indoles iubet. Quo itaque constet, quibus ex fontibus oriatur disceptatio, ante omnia de illarum definitionibus tractabo. Sunt autem mihi *continuae seruitutes*, quae semel constitutae, factum hominis ad exercitium non requirunt, vel, re ad possessorium adplicata, vbi, semel adprehensa possessione, ad continuandam eam facto hominis opus non est. Vnde vrbanas plerasque ex eo genere esse conspicies. Sic v. c. immissione tigni quietam possessionem occupans seruitutis tigni immittendi, eam continuat nullo vlteriori intercedente facto. Eadem est ratio seruitutis oneris ferendi, proiiciendi, protegendiue, altius tollendi, luminum, prospectus, stillicidii, fluminisque auertendi, aliarumque similium. Fumi vero immittendi, aquae effundendae, seruitutes non immerito in numerum discontinuarum seruitutum referuntur. Sed quid de negatiuis seruitutibus dicendum erit? Quin mere tales ad continuas seruitutes pertineant, nihil dubito. Ex quo enim, prohibitione facta, acquieuit alter, possessio, hoc modo obtenta, absque nouo facto continuatur. Nec est, vt obiicias, alterum tamen de nouo moliri posse factum. Aut enim illud cum priori, quod impeditum est, eandem habet qualitatem, et sic pro turbatiuo merito habetur. Aut plane noui quid conatur, et sic noua possessio, noua prohibitione acquirenda est. *Discontinuae* contra vocantur *seruitutes*, quae, acquisita iam seruitute, intercedente facto continuantur. Et

in

in possessorio, vbi, adprehensa facto possessione, ad exercitium eius factum hominis efflagitatur. Pleraque pars rusticarum seruitutum ad hoc genus refertur. Exemplum praebet itineris seruitus, quae eundo exercetur, quae, nisi factum accesserit, concipi nequit. Idem iudicium poscit actus, viae, aquae haustus, pecoris ad aquam appulsus, pascendi, calcis coquendae, arenae fodiendae, cretaeue, lapides eximendi, nauigandi, pedamenta sumendi, lignandi seruitutes. Aquaeductus vero ex continuarum quandoque numero habebitur. Pariter ex negatiuis seruitutibus illae ad discontinuas spectabunt, quas ad mixta genera supra retuli. Hanc itaque continuarum et discontinuarum seruitutum descriptionem analogiae Iuris et naturae conuenire arbitror. *a. L. 14. D. de seruitut.* LÜDER MENCKEN *Tract. synopt. Pand. Tit. de seruitut.* ZOESIVS *ad pand. eod. Tit. n.* 20. STRYCKIVS. Quam ob rem non immerito ORDINATIO RECOGNITA ex his principiis explanari mihi videtur.

§. XVII.

XIIII. HI TRES ACTVS, IN DISCONTINVIS SERVITVTIBVS REQVISITI, RATIONE TEMPORIS DIVERSI, QVALITATE OBIECTI SPECTATA, PARES ESSE DEBENT.

Nam dissimiles actus non eiusdem, sed diuersae possessionis demonstrationem habent. Sed quid? Si in alterius fundo aratrum quis duxerit, semen alio sparserit tempore, alio occauerit, collectis tandem

tandem fructibus? Num sufficient hi actus ad occupandam agri colendi possessionem? Non vacat certe haec meditatio dubiis, re tamen penitius perspecta non tres, sed vnus tantum actus absolutus videtur; omnes enim recensiti actus vnam tantummodo repraesentant agriculturam. Dum autem et negatiuas seruitutes, cum cogendi iure coniunctas, discontinuae seruituti adnumerauerim, tres quidem actus necessarios esse facile patet, sed an hi tres prohibitiui requirantur, quaeritur? Equidem tam arctioribus limitibus huius generis seruitutes circumscribendas non duco. Sed primo tantum actu prohibitione coepto, reliqui, simplicem possessionem monstrantes, satis habebuntur. Postea itaque quam quis cereuisiam alio ex loco aduecturum cohibuit, atque impetrauit vt alter eam in dicto loco arcessat, hic primus actus prohibitionis sufficit, reliqui actus prohibitione non indigent, sed satis est, demonstrari quod binis adhuc vicibus inde adduxerit. Sed cum non aucupari tantum verba sanctionis par sit, in rationem quoque conuertenda est consideratio. Supra iamiam demonstratum dedi, ex actu suscepto animum de acquirenda possessione coniiciendum esse. Et inde dimanare diuersam hanc de continuis et discontinuis iuribus dispositionem non immerito colligitur. Qui enim in discontinuis vna tantum vice actum suscipit, deinde vero, cum tamen vlterior exercendi sit occasio, vno quasi impetu animum auocat a continuando negotio, non tantum animi titubantis vestigia relinquit, sed quoque, quasi

ex improuiso, neque deliberato consilio manus admouerit, suspicionem excitat. Longe vero alia est ratio continuorum iurium. Haec enim, semel in exercitium deducta, nihil intercedente facto continuantur. Dum itaque, e. c. tigno immisso, illud non eripit, manifeste satis animum possidendi declarauit. Accedit praeter ea et haec ratio, quod patientia alterius ad possessionis qualitatem requiratur. Quocirca in discontinuis iniquius esset ex vno eam diriuare actu, fortassis ad ipsius notitiam non perueniente. Ea, quae huc vsque de seruitutibus exposita sunt, simili modo ad alia iura, seruitutibus adplicata, extendenda sunt. Iurisdictionis enim ius aliaque similia discontinuis commode adscribuntur. Quamquam enim in superioribus iurisdictionis contra principem possessioni nihil virtutis inesse confirmauerim, nihilo tamen minus, a principe concessa iurisdictione, ad extendendam eam contra priuatum possessiones dabuntur. Quo nomine tribus omnino opus est actibus, et contentiosae quidem iurisdictionis, voluntariae contra nihil praestantibus. Pariter an superiorem, an vero inferiorem iurisdictionem quis cupiat possessam, curate inspicias, quo actus ad eam pertinentes rite demonstrentur.

§. XVIII.

XIV. IN RE VERO PROPRIA POSSESSIO IVRIVM VNO TANTVMMODO ABSOLVITVR ACTV, ETIAM SAXONIAE LEGIBVS, NVLLO INTER

TER CONTINVA ET DISCONTI-
NVA IVRA HABITO DISCRIMINE.
Quantopere hac in parte discordiae agitentur inter Collegia ICtorum, longius non enarrabo. Adiiciam autem, quibus potissimum argumentis ad hanc amplectandam sententiam ducar. Ac primo quidem, communi iure vnum tantum actum in possessorio summariissimo necessarium esse, supra deducta docent. Discedit itaque hac ex parte Saxonici iuris dispositio. Ex quo primum consequitur principium: *singularia restringenda, non vero extendenda esse.* Alterum est: *interpretatio ad mentem legem ferentis, pensitata eius ratione, accommodari debet.* Deinde *ea, quae diuersam habent indolem, sub se inuicem non comprehenduntur.* Veritate constant, quae ieci, fundamenta, quibus applicatis, in priori sententia nihil a mente summi Principis, legis ratione, atque interpretandi principiis alienum deprehendetur. ORDINATIONIS RECOGNITAE *in Append. §. 19.* haec sunt verba: und soll derjenige, so ein oder mehr ruhige actus possessorios, und in possessione iurium et seruitutum, und zwar bey seruitutibus continuis wenigstens eine jährige possess, in discontinuis aber nebst solcher jährigen possess, wenigstens Drey richtige actus vor sich hat, in possessorio geschützet werden. Tota *ordinatio*, quod actus attinet, eo redit: in corporalibus rebus vnus tantum actus possessorius sufficit. In rebus incorporalibus vero discrimen constituitur, Iura scilicet talia, quae ad similitudinem

ſeruitutum non proferuntur, vno actu poſſidentur. Neque in ſeruitutibus continuis amplius quid requiritur. Seruitutes vero, quae diſcontinuae ſunt, tribus tandem actibus poſſidentur. Seruitutum itaque nomen omnia, quae in aliena re exercentur, iura, ſiue proprie ad eas ſpectent, ſiue vtili applicatione eo referantur, comprehendit. Ab his vero diſcernuntur alia iura ſeruitutum naturam non redolentia, ea nempe quibus quis in propria re vtitur. Cum ergo propria res nemini ſeruit, latiſſime patet ea, quae de ſeruitute ſancita deprehenduntur, ad diſparia et fere oppoſita iura nihil pertinere, ſed ſeruitutes tantum cancellis circumſcribi. Imo haec ipſa ratio, qua conſtare aequitatem de requirendis tribus in poſſeſſione diſcontinuarum ſeruitutum actibus appoſui, in re propria plane ceſſat. Rei enim dominus, et vna tantum vice re ſua vtens, quin animum prodat poſſidendi nihil dubitandum, nec remittit eum vlterius non pergens, cum, alteri nec iure, nec poſſeſſione competente, iuſte ſi arbitrium vindicet, quo velit in poſterum re ſua frui tempore. Altera pariter a patientia petita ratio hic applicari nequit. Nec ius reo eſt, nec poſſeſſio prohibendi. Ergo pati tenetur, vt alter iure ſuo fruatur. Quod ſi vero alter, contraria ex parte, poſſeſſionem iuris prohibendi, actibus rite compoſitis, impetrauerit, facilius eſt diiudicatu, aliam tunc amplectendam ſententiam, reique contrariam poſſeſſionem, legitime probatam, defendendam eſſe. Reddidi itaque conſilii rationes. Nunc quid contra ſentientes obiiciant, pau-

cis

cis videndum est. Verba quidem plerumque *ordinationis recognitae* in subsidium vocant, ex quibus decidendi rationes refertas conspicies. Sed, resistentibus interpretandi regulis, supra deductis, applausum non merentur. Vnum est, quod veritatis speciem habere videtur. Vrgent maximopere: proprietatis considerationem petitorio tantum vindicari, in possessorio eliminandam esse. Sed salua adhuc est causa. Petitorii enim iura etiam in possessoriis afferri, vt coloretur possessio, quis nescit? Idem hac ex parte consilium capit rei proprietatem euidenter exhibens, vt possessioni suae fauorem conciliet, vsque dum alter contrariam docuerit possessionem. Imo, cum in petitorio etiam possessionis probatio eximiam excitet praesumtionem, multo magis in possessorio dominii euidentia eam conciliabit. Certe, contraria non apparente possessione, aequitati est accommodatius, ei, in quo fides maior conspicitur, viam ad propellendas temerarias turbationes sternere. Sed arma contra me ipsum ferre videbor. Recordor, me ante, iudicem retenturum, quo minus, possessorio instituto, ex nobili officio de petitorio iudicet, negasse petitorii probationem in hoc processus genere vnquam numeris suis esse absolutam, vt in sententia attentionem mereatur. Nihil contra me pugnant. Alius enim casus aliud consilium poscit. Lite de possessione mota, petitioneque eo directa, ad petitorii partes sententiam non esse applicandam omni animi contentione assero. In ipso vero possessorio, demonstratione dominii

 acta,

acta, etiamsi non omni vacet exceptione, quin possessio capiat incrementa inde nulla ratione consequitur. A diuersis enim ad diuersa non nisi torte ducitur argumentum. Quid vero opus est copiosius sententiae causas enarrare? Ipsa *Ordinatio Recognita* hanc meditationem vberrimis verbis confirmat. Ante adiecta eius verba seruitutis possessionem limitant. Vnde autem quaeso seruitutem ab aliis iuribus discernes? Quisque intelligit alienas, non proprias, res seruire. Quod si est, non alienum a possessorii indole iudicabitur, deliberare, vtrum in propria re, aut aliena possessionem quis impetrauerit, quo hoc modo de seruitute constare possit.

§. XIX.

Haec, quae exposui, arbitror consentire menti legis et verbis, a quibus eo longius recedunt, qui tribus actibus coarctare possessionem rei propriae tendunt. Verum enim vero et multa sunt rei propriae possessoribus, possessorio iudicio experientibus, obseruanda. Ante quidem omnia consultum est, in libello rei suae iniicere mentionem, quo eo minus dubitationibus aditus detur. Illudque hoc modo fiet: Ob ich mich wohl von 1. 2. 3. und mehr Jahren in geruhiger possess befinde meine zu N. zwischen N. N. gelegene eigenthümliche Wiese nach Gefallen hauen, und das gemachte Heu einführen zu lassen; So hat ꝛc. Secundo caueat quis, ne, corrupta meditatione ductus, praesumtione naturalis libertatis se tutum in possessorio summariissimo credat. Hoc enim, negatoriae actionis fun-

fundamentum, possessorio applicari non posse, in antecedentibus susius demonstratum legitur. Quam ob causam, tertio, eiusmodi actibus corroboret possessionem libello expressam, vt ex facto animus pateat. Male ergo, a possessione foenum secandi aestiuum, ad collectionem foeni autumnalis consequentia duceretur, nisi etiam hoc ius vel vna vice in exercitium deduxerit. Tandem curatius perpendas, annon alter, contra quem meditaris actionem, contraria possessione seruitutis, tribus actibus stipata, obuiam iturus sit. Haec enim possessio, deinceps probata, omnino victoriae spem eneruabit.

§. XX.

Aliquod me operae facturum esse pretium spero, si ipsum casum, nuper coram iurisdictione patrimoniali Amtsassia agitatum, qui potissimum huic meditationi occasionem praebuit, in medium proferam, adiectis eo nomine discrepantibus Ordinum ICtorum sententiis. Caius, pratum dominii iure possidens, statim post diem festum Ioannis gramen abscindi foenumque colligi curat, nemine impediente. Postea, interiecto spatio, quo pullulet gramen, nouum enatum foenum autumnale circa diem ab exaltata cruce dictam demetere iubet, nulloque turbante in horrea comportat. In hoc itaque anno, vt fieri aliter nequit, vnum actum tantum colligendi foenum secundum exercet, nec quisquam contra ipsum litem mouet. Anno quiete transacto, post festum Ioannis diem foenum iterum scindit, in horrea collocat, alio tempore con-

sueto recepturus noua gramina. Sed, antea quam voti compos redditur, vniuersitas pagi O. consilium contra ipsum init. Demandat pastori communi, vt armentum in illud pratum ad pascendum deducat. Mandatum exequitur pastor, fretus vniuersitatis indictione. Dominus itaque, se turbatum in possessione foeno autumnali vtendi intelligens, possessorium summariissimum instituit. Libellus, quod possessionem spectat, ita compositus erat: Daß Kläger sich von 1. 2. 3. und mehr Jahren in geruhiger possessione vel quasi praesentanea befinde auf seinen zu seiner Mühle zu O. gehörigen und mit Graße bewachßenen Wiese Stücke, so an dem drey Viertel neben K. und V. gelegenen Landes oben an der N. Fluhr anlieget, nachdem er das Heu davon zeitlich und um Johannis herum herein gemacht, solches zu Grummet liegen, das Grummet auch bis Creutz Erhöhung stehen zu lassen, und solches Grummet herein zu machen. Adiecto deinde facto turbatiuo, per pastum suscepto, eo dirigebatur petitum: Daß Kläger bey der Possessione vel quasi sein libellirtes Wiesen-Stücke zu Grummet legen, solches bis Creutz Erhöhung stehen zu lassen, und herein zu machen, zu schützen, Bekl. auch der Abhütung sothanen Grummets vor Creutz Erhöhung in Zukunft bey 20 Rthl. Straffe sich zu enthalten, nicht weniger alle verursachte Schäden und Unkosten zu erstatten schuldig. Reo sub poena confessi et conuicti ad contestandam litem citato, in termino rotulum actor profert, dominium,

nium, possessionem aeque atque factum turbatiuum testium ore corroborat. Reus confitetur dominium, vrget deficientes tres actus, eoque nomine negat possessionem factumque turbatiuum, et contrariam possessionem pascendi in loco controuerso eo tempore adducit, sed probatione hac in parte destituitur. His confectis Ordo ICtorum Vitembergensium sententiam, omni ex numero actoris petito conformatam, pronunciat, alias inter et his adiectis decidendi rationibus: Weil Bekl. eigene Zeugen nicht abredig seyn mögen, daß Kläger die Wiese quaestionis als sein Eigenthum besitze, und solche vor drittehalb Jahren an sich gebracht, mithin sowohl dieserhalb, und vermöge der natürlichen Freyheit, als auch in Ansehung, daß er iuxta depos. test. &c. im Jahr 1735. das Heu um Johannis abgebracht, sodann aber das Grummet bis Creutz Erhöhung stehen gehabt, und sodann geruhig eingeführet, die turbationes aber 1736 den 12 Sept. erfolget bey der possessione vel quasi propter possessionem annuam zu schützen gewesen &c. Sed exoptata haec sententia non diu praestitit solatium. Quanquam alias enim nulla remedia neque suspensiua neque deuolutiua contra eius generis sententias locum inueniunt, hac de re disponente ORDINATIONE RECOGNITA *Append. §. 19.* personis tamen, restitutione in integrum ornatis, vel leuterandi vel appellandi beneficium ibidem indulgetur. Igitur vniuersitas, hoc auxilio adiuta, ad praefecturam Lipsiensem prouocat, atque alia

dispositio satis superque euincit, antecedentia corporearum rerum possessionem definire.

XVI. IN RERVM VERO NON CORPORATARVM POSSESSIONE, PRAETER ACTVS, ANNVA ADHVC QVIETA POSSESSIO IVRE SAXONICO EST NECESSARIA.

Docent illud verba ORD. RECOGN. *allegato loco:* und in possessione iurium et seruitutum, und zwar bey seruitutibus continuis wenigstens eine jährige possessio, in discontinuis oder nebst solcher jährigen possessione wenigstens ꝛc Granis olim Ordinem ICtorum Lipsiensium inter et Wittenberg. fuit dissensio. Hi annuam possessionem nihili faciebant in possessorio summariissimo, testante CARPZOVIO *P. 2. C. 7. def. 14.* BERGERO *in Oec. Iur. L. 40. T. 30. th. 5. n. 3.* WERNHERO *P. 1. Obs. 114. P. 6. Obs. 327. et Vol. VII. suppl. p. 116.* Illi vero, contra facientes, repulsam dabant actori, possessorium summariissimum instituenti, nisi anni spatio confirmatam possessionem docuerit, perhibente RIVINO *in Enunc. Iur. Tit. 20. En. 19.* atque BERGERO *in Elect. Discep. Forens. tit. 5. Obs. 5. not. 1.* qui huic sententiae, ab aequitate commendationem habenti, in publicis comitiis applausum datum esse comprobat. *Ordinatio* igitur *recognita* noua sanctione hanc contentionem sustulit. Reliquae tamen haud mediocres sunt dubitationes, quae litigantium causas multis obstruunt difficultatibus. Initio quidem nondum expeditum est: vtrum annus ciuilis, an vero Saxo-

Saxonicus intelligatur. BERGERVS *in El. Discept. Forens. Suppl. p. 152.* ciuilem asserit annum, rationem reddens: quod haec causa, non ex Saxonico Iure, sed Ciuili dimetienda, annique interdictis destinati ratio habenda sit. Ego vero, qui ante quidem non eliminandam iuris ciuilis accommodationem censui, de hac sententia ne ratione quidem conuincor. Longe distat hic annus, possessioni Iure Saxonico definitus, ab anno interdictis proprio. Anni enim interdictorum constitutio, iuris praetorii, poenam statuentis, rationem habet. Quocirca in interdictis, ad omne interesse tendentibus, in quo poena ex rei parte cernitur, anni circumscriptione opus erat. Atque annalis interdicti huius indoles ea conspicitur, vt intra hoc spatium interdicto quis tantum vti potuerit, elapso vero aditus occlusus esset. Sed vero quam longissime discrepat ab hoc anno annus in Saxonia possessioni status; cum hic annus potius, vt de patientia alterius et quieta possessione constet, requiratur, praeterque ea non nisi praeterito anno possessorio summariissimo experiundi sit potestas. Tantum ergo natura et genere distincta haec sunt, quantum terminus ad quem a termino a quo distat. Ex dispari itaque hac conditione satis liquet originem a Iure Ciuili repeti non posse. Multoque erit consultius ex domesticis Iuribus fontem ducere. Quam ob rem in textu SPEC. SAXON. *L. II. art. 44.* stirpem quaerere non ambigo. Ita enim in initio dispositum legitur: *Quicunque bona aliqua per annum et diem, absque iusta contradictione,*

ne, possederit eorundem verus efficitur possessor. En ergo anni Saxonici, in vera consequenda possessione, definitionem. Atque ea ex causa non errabo, si neglecta Iuris Romani determinatione, annum, possessioni in Saxoniae legibus destinatum, Saxonicum quoque interpreter. Non tamen diffiteor obseruantiam anno tantum ciuili contentam esse, ex ea, quam supra enarraui inanis spei ratione.

§. XXII.

In hac itaque anni contemplatione occupatus, vlterius in quaestionem incidit: a quo tempore eius contemplatio suscipienda sit? Praescriptionum principia etiam hanc meditationem instruunt, e quarum genere esse annum possessionis vix quisquam dubitabit. Vt ergo a tempore primi actus initium connumeratur praescriptionis, ita in possessionibus eadem est computandi causa. Et in rebus quidem corpore circumdatis, atque iuribus affirmatiuis facilis est diiudicatio. Sed in negatiuis, cum annuae possessionis demonstratio danda est, non ab actibus simplicibus, sed actu prohibitiuo exordium temporis est capiendum. Pariterque solitariae, quae vocatur, possessionis probatio efflagitat, vt ab eo actu. quo quis alterum, simul possidere molientem, cohibuit, inchoetur annus. Eaque omnia in construendis articulis cum pleniori curatione obseruanda veniunt. Sed haec forsan subdubitare non sinunt. In alienis nempe rebus quod, siue rem ipsam siue ius in eadem possidere quis velit, anni continui probatio requiratur,

palam

palam est. In propriis vero rebus, possessionem obtenturus, an iisdem cancellis circumscribatur nondùm patet. Quantum mihi intellexisse videor ORDINATIO RECOGNITA *Append. §. 19.* seruitutum tantum, et aliorum iurium similium in re aliena, constrinxit possessionem, quam in causam iam ante, expositis verbis, contuli meditationem, etiam ad praesentem casum pertinentem. Neque contra facit, quod iura et seruitutes in *Ordinationis verbis* coniunctim ponantur. Sequentia enim, anni spatium et actus definientia, plenius commonstrant, ea tantum Seruitutum possessioni terminum constituere. Et si quoque ad legis rationem verba conformemus, alia coniectura capi nequit. Absque enim dubio haec aequitatis causa suasit sanctionem, nè dominus, subitaneo alterius impetu, et deliberandi, et contradicendi spatio praecludatur. Cum variis impedimentis quandoque abmotis, etiam tres, forsan intra triduum gesti, actus non potuerint ad ipsius aures peruenire. Annuo vero indulto spatio ad interruptionem, suae negligentiae poenam luit, eiusque patientia, tam prolixo tempore elapso, quo nihil contradixit, aequo iure praesumitur. Omnia vero alia in possessione rei propriae vel iuris in re propria conspiciuntur. Dum enim dominii iure fruitur, non opus est vt alterius patientiam ex interuallo temporis deriuemus, qui, cum nullam contra allegare possit possessionem, temerarii turbatoris notam incurrit, cui subuenire par non est. Pati potius, vt alter iure suo

vta-

vtatur, obstrictus manet. Obseruantia autem etiam hac ex parte contrariam colit sententiam. Postremo vero loco illud silentio praetereundum haud est, quaedam discontinua iura et seruitutes ita esse composita, vt tres requisiti actus vno in anno absoluere rei natura non permittat. Ita seruitus foenum fructusue colligendi, aliaeque ex illo genere deprehenduntur. In his cum vna tantum vice, quouis in anno, exercendi detur facultas, tres actus saltem tres annos exposcunt, antea quam ad defendendam possessionem aditus pateat. Quid, quod aliquando ne tres quidem anni occupandae possessioni satis habeantur? E quarum numero intelligo esse, si in agris noualibus, eo quo otiosi alias relinquuntur tempore, e. c. plantas dimittere, in eos possidere quis velit. Quo in casu certissimum ex supra statis principiis est, tres requisitos actus tribus continuis annis absolui non posse, sed, regionis more considerato, nouem quandoque annorum lapsum desiderari. Sufficiant haec. Aliae processui summariissimo deseruientes meditationes in aliud tempus conferendae sunt. In hac vero tractatione si quaedam non omnibus dubiis ereptae possessiones videbuntur, beneuole indulgeas AMICE LECTOR. Cogites, quaeso, reliquarum rerum lubricam mobilemque esse possessionem, sed amicitiarum suam cuique certam et stabilem permanere.

